

HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

juni 2007

jaargang XXXVIII

aflevering 2

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

Heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem,
Merendree, Nevele, Poesele, Poeke, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare
en Zeveren

Het Land van Nevele is een uitgave van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele" v.z.w.

Beentjesstraat 29, 9850 Nevele (Poesele)

Abonnementen en lidgeld 2007

Abonnementen op *Het Land van Nevele* lopen over een jaargang van vier nummers. Bij nieuwe abonnementen in de loop van het werkjaar worden de vorige nummers, indien nog voorradig, nagestuurd. Oudere nummers vanaf 1970 zijn nog in beperkte hoeveelheid beschikbaar.

Lidgeld 2007

19 euro (+ 3 euro buitenland) over te schrijven op rekening 290-7431460-20 van "Het Land van Nevele" v.z.w.,
Dammeers 35, 9880 Aalter.

Steunend lid 2007

Vanaf 25 euro

Secretariaat

P. Tuytschaever, Gaston Martensstraat 5, 9810 Eke-Nazareth

Tijdschriftadministratie

L. De Ruyck, Heiste 45, 9850 Landegem

Opmaak

C. De Groote, Heiste 45, 9850 Landegem

Eindredactie en verantwoordelijke uitgever

J. Luysaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Druk

Beschutte Werkplaats "Nevelland", Nevele

De auteurs, en niet de uitgever, zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en illustraties.

Bij de kafffoto: Het ventje van Lue, gebeeldhouwd door Gaby Coucquyt in 1994.
(Foto Marc Van Acker)

HET LAND VAN NEVELE

Provincie
Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

juni 2007

jaargang XXXVIII

aflevering 2

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

Land van Nevele

Heemkring Het Land van Nevele verwerft fotoarchief van René Van De Walle	93
Arnold STROBBE, Zijt ge van Lue dan? Volkswijsheid uit Lotenhulle	95
Jan LUYSSAERT, Verklarende woordenlijst bij 'Zijt ge van Lue dan? Volkswijsheid uit Lotenhulle'	134
Stefan DE GROOTE, De Flandriens van 'Het Land van Nevele'	141
André BOLLAERT, Ook te Lotenhulle werd 'gepersjonkeld'	154
David VANHEE, Archeologisch onderzoek in de Molenkouterslag (Merendree)	158
Luc VAN NEVEL, De geschiedenis van de radio	174
Arnold STROBBE, Korps burgerlijke bescherming Lotenhulle	190
André BOLLAERT, Volksverhalen, spookverhalen en legendes te Poesele	193
Verslag	209

Mensen van Toen

Jan LUYSSAERT, Verdachten en getuigen van de rellen te Nevele op 2 oktober 1830	219
Jan LUYSSAERT, Andries Rape, een bijzondere Nevelse vondeling	76

HEEMKRING HET LAND VAN NEVELE VERWERFT FOTOARCHIEF VAN RENÉ VAN DE WALLE

Gewezen persfotograaf René Van de Walle (77) uit Landegem (Nevele) schenkt zijn uitgebreid fotoarchief aan de heemkundige kring Het Land van Nevele vzw. René voor wie zijn archief, bestaande uit duizenden fotonegatieven, heilig was nodigde op vrijdag 4 mei Jan Luysaert en André Bollaert bij hem thuis uit om deze unieke schenking in ontvangst te nemen. Het Land van Nevele komt zo in het bezit van één van de grootste fotoarchieven van Oost-Vlaanderen.

In oktober 1950 begon René Van de Walle als persmedewerker de plaatselijke gebeurtenissen te verslaan voor enkele kranten. Aanvankelijk besloeg zijn werkgebied een vijftal gemeenten maar weldra werd dit uitgebreid over zesentwintig gemeenten in de omgeving van Aalter, Deinze, Nevele, Zomergem en Zulte. Vanaf het begin van zijn loopbaan als plaatselijk correspondent nam hij foto's van jubilea, recepties, activiteiten en festiviteiten van allerlei verenigingen. Op die manier legde hij een bijzonder waardevol archief aan van het reilen en zeilen in onze streek.

Het archief bevat meer dan 20.000 negatieven vanaf het begin van de jaren 1970 tot enkele jaren geleden. In 1971 brak er brand uit in zijn donkere kamer en ging een belangrijk deel van zijn fotoarchief in de vlammen op. Dezelfde dag nog stond René in zijn kelder opnieuw foto's te ontwikkelen en bouwde hij gestadig een nieuwe collectie op. Voor de man in de straat zal hij steeds bekend blijven als de reporter en fotograaf van dagblad "Het Volk".

Op elk moment kon de heemkring voor zijn activiteiten rekenen op de hulp en de medewerking van René. In 1990 werd hij opgenomen in de orde van de Nevelse Huwier. Een huwier is een verdwenen Nevelse perensoort, waarvan we alleen de naam kennen uit oude geschriften. Met een schaal waarop een peer staat afgebeeld toont de kring zijn achting en dankbaarheid aan personen die in hun dorp of streek een bijdrage hebben geleverd tot het beschermen of bewaren van het patrimonium of die de heemkunde een warm hart toedragen.

In mei 1996, vijftientig jaar na de brand in zijn donkere kamer en de start van de opbouw van zijn nieuw archief, huldigde de heemkring de persfotograaf met een tentoonstelling: **“René Van de Walle fotogenie(k). 25 jaar persfotografie in het Land van Nevele”**.

Het ligt in de bedoeling van de heemkring om dit uitgebreide archief te digitaliseren en te ontsluiten zodat ook andere heemkringen, lokale verenigingen en verenigingen van buiten Nevele over dit beeldmateriaal zouden kunnen beschikken. De kring vraagt hiervoor wel nog enig geduld te oefenen. Een eerste tentoonstelling met foto's van René Van de Walle is gepland voor het voorjaar 2008.

André Bollaert en Ján Luysaert

ZIJT GE VAN LUE DAN? VOLKSWIJSHEID UIT LOTENHULLE

Inleiding

De meeste auteurs van dorpsgeschiedenissen onderzoeken het verleden van hun dorp traditioneel vanuit een politieke, economische, sociale en culturele invalshoek. In de 'Geschiedenis van Lotenhulle', die op 1 oktober 2006 naar aanleiding van 800 jaar Lotenhulle verscheen, gebeurde dat niet anders. Ik nam daarin de hoofdstukken over het parochiale leven na de Franse Revolutie en over het sociaal-cultureel leven, met andere woorden, het verenigingsleven van Lotenhulle tijdens de voorbije eeuw voor mijn rekening. Vooral voor het verenigingsleven deed ik een beroep op mondelinge getuigenissen. Tijdens de talrijke gesprekken en interviews, die ik met oudere Looitse mensen voerde, kwam ik op het spoor van ontelbare typisch volkse uitdrukkingen, spreekwoorden, gezegden en zeispreuken. Sommige ernstig en wijs, andere humoristisch of ronduit platvloers van aard. Eén ding hadden die vele uitdrukkingen wel gemeen: ze werden spontaan uitgesproken, ze kwamen recht uit het hart van mijn informanten. Die verrassende mondelinge uitspraken vond ik zo treffend dat ik er een gewoonte van maakte ze onmiddellijk te noteren. Mijn gesprekspartners verzekerden me dat ze die gezegden en wijsheden wisten van hun ouders of grootouders, met andere woorden, *'van horen zeggen'*.

De meer dan vierhonderd gezante volkswijsheden geven, rechtstreeks of onrechtstreeks, informatie over de mentaliteit van onze Looitse voorouders. Ze tonen aan dat de Lotenhullenaars van vroeger en nu met gezond boerenverstand, levenswijsheid, scherpzinnigheid en - zeker niet te vergeten - met humor in het leven stonden.

Het is dus niet alleen in de geschreven of gedrukte politieke, sociaal-economische en culturele bronnen dat materiaal voorhanden is over hun mentaliteit maar ook in dergelijke spreekwoorden, spreuken, gezegden en allerlei volkse uitdrukkingen. Vooral oudere mensen kennen en gebruiken nog spontaan die overgeleverde volkswijsheid. Taal leeft en evolueert met de mensen en hun levensomstandigheden mee. De meeste oudere mensen kennen, begrijpen en gebruiken die uitdrukkingen nog maar de jongere generatie, die onder modernere leefomstandigheden is opgegroeid, kent en gebruikt die 'ouderwetse' taalrijkdom helemaal niet meer.

Het zou toch zonde zijn wanneer al die typische Looitse uitdrukkingen en

gezegden samen met de oudere generatie Lotenhullenaars zouden verdwijnen. Daarom heb ik deze volkse wijsheid, telkens ze ter sprake kwam, zorgvuldig genoteerd en de betekenis ervan nagevraagd.

Door omstandigheden buiten mijn wil om konden deze volkswijsheden niet in de 'Geschiedenis van Lotenhulle' worden opgenomen. Jammer, vond ik dat, want de vele gezegden en uitdrukkingen bevatten de overgeleverde, gestolde levenswijsheid van ontelbare generaties Loots leven. In de hierna volgende bladzijden kan de lezer zijn hart ophalen aan de oogst die ik mocht binnenhalen. Ik kon het niet laten de teksten op te smukken met een aantal foto's van Lootse dorpsfiguren, informanten, die mee de grondstof leverden voor dit artikel.

Lootse gezegden en uitdrukkingen

1. Zijt ge van Lue dan? (dit gezegde betekent dat de aangesprokene de gup van zijn broek vergat te sluiten).
2. Hij is ervan opgegeten (hij houdt erg veel van iets of iemand).
3. 't Is mij ontvlogen (ik ben het vergeten).
4. De zondag maakt de zieken gezond totdat de maandag komt (gezegd over plantrekkers, profiteurs die niet graag werken).
5. Een toetje (kusje) is maar kaf, mee te yagen (wrijven) is 't er af (een kus verbindt je tot niets).
6. Met geld en **gat** is 't altijd wat (met geld en vrouwen is er altijd iets mis of hebt ge altijd miserie).
7. In de kerke schijten en het op de heiligen steken (zelf iets verkeerd doen en de schuld in andermans schoenen schuiven).
8. Hij wil twee stapkes op één talloore (bord) zetten (hij wil meer doen dan hij aankan).
9. De **vonte smet** (een doopkind krijgt automatisch de gaven of gebreken mee van zijn meter of peter).
10. Kinders, ge meugt ulder kave (schouw) niet zien roken! (voor een goede overeenkomst tussen ouders en getrouwde kinderen is het best dat ze niet te dicht bij elkaar wonen).
11. Ge moet het afwachten lijk de paster zijn offerpenningen (je moet geduld hebben alvorens je weet wat de opbrengst of afloop van iets zal zijn).
12. Nen droeven morgen is dikwijls nen blijen dag (wanneer het 's mor-

gens regent, is het 's namiddags vaak goed weer).

13. 't Heeft er niemand ne neuze over gehad (niemand heeft geweten hoe iets verlopen is, hoe iets in zijn haak zat).
14. Hij staat te liegen lijk dat de boeren schijten (hij liegt zonder moeite of schaamte).
15. Mijnen haring ligt mee zijn muile omhoge (ik heb verschrikkelijke dorst).
16. Neze, neze, kattebeze, neze, beze, toesj (belezing uitgesproken door ouders of grootouders over de verwonding van een kind; terwijl ouders die belezing uitspraken over een schram of wonde van één van hun kinderen, wreven ze er met speeksel over en gaven ze er een kus op).
17. Kozijn en nichte vrijen dichte maar trouwen niet lichte (kozijn en nicht voelen zich erg tot elkaar aangetrokken maar huwen meestal niet met elkaar).
18. Een kermisse is een geselinge waard (wie iets aangenaams wil ervaren, moet er iets minder aangenaams voor over hebben; men draagt graag de nare gevolgen op voorwaarde dat men zich vooraf goed heeft geamuseerd).
19. Hovaardij doet pijnne lijden (wie er mooi wil uitzien, moet er wat pijn voor over hebben).
20. 't Staat water in zijne kelder (hij draagt een broek waarvan de pijpen te kort zijn).
21. Ze liegt dat ze de meulekes zou doen draaien (ze liegt zo goed dat ze de mensen het onmogelijkste zou kunnen wijs maken; dat ze iets ongeloofwaardigs geloofwaardig doet lijken).
22. Kloosters zijn roosters (in kloosters doen kloosterlingen elkaar veel pijn en onrecht aan).
23. Oud en stijf en nog geen wijf (gezegd over ongetrouwde, oudere heren).
24. Een ouwe dochter, hoe jonger, hoe zochter (gezegd over oudere, ongetrouwde juffrouwen).
25. 'k Heb mijnen tijd gehad gelijk de braambezen (gezegd door oude mensen die voelen dat ze opzijgeschoven worden, niet lang meer te leven hebben).
26. 'k Zit op 't randje van den nest ('k Heb niet lang meer te leven).
27. Verandering verblijdt, zei de zot, en hij keerde zijn mutse (zeispreuk).
28. Die 't minst gewend is, klapt er 't meest over (wie het minst over iets weet, doet graag alsof hij of zij er veel over weet).

Een aantal Lotenhuse volksmensen die Robert Slock fotografeerde
in het begin van de twintigste eeuw.
(foto Robert Slock).

29. Wie niet wacht, wordt niet geacht (men houdt weinig rekening met wie geen geduld heeft).
30. Als 't avond is en noene heeft ne leegganger het al te doene (als er niemand aan het werk is, doet een luiaard alsof hij van alles moet doen).
31. Uw wit brood voren eten (het beste vooraf nemen om zeker te zijn het niet te verliezen).
32. Hij heeft zijnen **devoren** gedaan (hij heeft zijn best gedaan, hij heeft goed werk afgeleverd, zijn plicht gedaan).
33. In de **belle** geslegen zijn (alle erfrechten ontzegd zijn, geen schulden meer erkennen die iemand nog zou maken).
34. **Hinkepinke**, pennestokke stinke, af (aftelrijm).
35. Hij is **stokkezot** van dat meisjonk (hij is stapelverliefd op dat meisje).
36. Hij wilde mij in de mande steken (hij wilde mij opzijzetten, ervoor zorgen dat ik niet meetelde).
37. Er zijn daar ne **kerrebak** maarten geweest (er hebben daar zeer veel meiden gewerkt, bvb. op een kasteel).
38. 't Was daar 't **huis van Oostenrijk** (je kreeg er eten en drinken zoveel je wilde).
39. Frans klappen lijk een gebroken spa (zeer slecht Frans spreken).
40. Luizenleeg op uw gemak zitten (zich zeer lui voordoen).
41. Ze wordt niet meer rood in haren kam (ze wordt niet meer beschaamd).
42. Ne paster heeft zijn **kraaien** nodig (een pastoor heeft behoefte aan klappeien, ook wel 'komerer' of 'komerewijven' genoemd).
43. Ze was een **rille** (ze was een magere vrouw).
44. Hij was ne deurejager (hij at veel en werd toch niet dik).
45. Hij is tweis in de zak (hij is niet meegaand, tegendraads).
46. 't Is nen osse (het is iets wat niet meer is zoals het is geweest of zoals het zou moeten zijn).
47. Van zijnen **dees** maken (opspelen, zich kwaad maken, reclameren; moeilijkheden, ruzie uitlokken).
48. 't Was venditie in d'**ijle** beurzen (er werd niets waardevols te koop aangeboden op die openbare verkoop).
49. Hij heeft daar zijnen **stok** laten staan (hij heeft daar bij een vrouw of meisje een kind verwekt).
50. 't Is van uw schoonste niet (je moet niet fier zijn op wat je hebt gedaan).
51. Ge moet u er niet voren ommekeren (je moet niet fier zijn over wat je hebt uitgericht).

Raymond de Craene, schilder, met zijn gezin in het begin van de twintigste eeuw.
(foto Robert Slock)

52. Wees gezeten lijk de **peten** (welkomsgroet tot iemand die een woning binnenkomt).
53. 't Is geen spijten aan (je hoeft er geen spijt over te hebben).
54. Op de gezondheid van den nieuwen deken, den ouden is er ook van dood! (heilsdronk, vooral gezegd bij het heffen van een glas wijn).
55. Hij heeft het laten steken (hij is gestorven).
56. Hij is door zijn broek geschoten (hij verloor zijn haren).
57. Hij zit met zijn **gat** door zijn broek (hij is kaal geworden).
58. Wachten totdat hij zijnen kop legt (wachten tot hij sterft).
59. Ze is in haar vieze weke (ze heeft haar maandstonden).
60. Ze is op haar dagen (ze heeft haar maandstonden).
61. Ze heeft haar veranderingen (ze heeft haar maandstonden).
62. Hij ligt te **meulne** en te draaien in zijn bedde (hij ligt te woelen en te keren in zijn bed).
63. Elk mee zijn **slunse** (iedereen moet op zijn manier zien overeen te komen met zijn wederhelft).
64. Goed gerief moet ge onder een afdak zetten (voor iets waardevols moet je zorg dragen).
65. De stoutste kiekens pakken meest maïs (wie meest durft, verkrijgt ook het meest).
66. Er zijn **botten** aan vagen (er zich niets van aantrekken).
67. 't Zit een vliegske op die rekeninge (er zit een fout in die rekening).
68. Amaai mijn voeten! (uitroep die uitdrukt hoe erg of verschrikkelijk je iets vindt).
69. Mee Nevelsen tijd beginnen (te laat beginnen).
70. Hij heeft haarpijn (hij heeft een kater ten gevolge van overmatig alcoholverbruik).
71. Als 't voor hem ligt, ligt het niet achter hem (hij weet wat hij wil).
72. Hij is weer aan 't **sausen** (hij is weer rond de pot aan het draaien, aan het praten zonder veel inhoud).
73. Ze is wreed geklappig (ze is erg babbelziek).
74. Verliest ge uw vader, ge verliest uw fortune; verliest ge uw moeder, ge verliest uw geluk (gezegd bij de dood van een vader of moeder).
75. Tenden asem zijn (buiten adem zijn).
76. "Wat kan ik doen?" "Opzitten en broen en morgenuchtend voortdoen!" (gezegd door ouders aan kinderen die naar werk vragen op momenten dat er weinig of geen werk te doen is).
77. 't Kwaadste is achter de rugge, zei den bulte (zeispreuk).

Madeleine Slock, winkelierster in 1983.
(foto Arnold Strobbe)

78. 'k Ben gesteld lijk nen hond mee vleuien (ik zit in een ongunstige, slechte situatie).
79. 't Is een beschetten commissie ('t is een opdracht die zeker zal mislukken, waarvan men op voorhand weet dat het slecht zal aflopen).
80. 't Zal haar **konte** varen (het zal niet meevallen voor haar).
81. 't Is een dwaze **konte** of **kalle** ('t is een domme vrouw of meisje).
82. 't Staat daar allemaal hoop over **tsoop** (er heerst daar grote wanorde).
83. 't Is ne **grepschijter** (hij is een persoon met een mager en bleek uitzicht).
84. Ge kunt zijn **wezen** overdekken mee ne sauselepel (gezegd over iemand die zeer mager is).
85. Hij loopt heet en **bezeekt** achter dat meisjonk (hij is stapelverliefd op dat meisje).
86. Mijn oren hebben getuit (ik vermoed dat men kwaad gesproken heeft over mij zonder dat ik erbij was).
87. Die mostaard gegeten heeft, zwijgt (wie zelf verkeerd deed, geeft beter zelf geen commentaar).
88. 't Zijn nog moeders mee **loeders** (gezegd als troost tot meisjes wiens lief hen in de steek liet).
89. **Brawieren** (het levenslustig, uitgelaten spelen van kinderen vooral).
90. **Djakeieuren** (het stoeien, trekken en sleuren aan elkaar, typisch voor ruw kinderspel).
91. Ze ging deur haar kniens lijk de slechte zwijnen (ze had zeer kromme benen).
92. Da was ne **grolde** mol (dat was een zeer onvriendelijke persoon).
93. "Poeke kermisse: één kraam en als 't regent, geen kraam" (In Lotenhulle gezegd over Poeke kermis).
94. Een windeke in de nacht is regen in de gracht (Lotenhulse weerspreuk).
95. Ze heeft dat mee meenste gedaan (ze heeft dat met overtuiging, oprecht welgemeend gedaan).
96. Iemand **deuzig** slaan (iemand zo slaan dat hij niet goed meer weet waar hij staat).
97. 'k Heb mijn ziele, mijn **hertepitje** verbrand (gezegd wanneer men een te hete drank drinkt of te warm voedsel toch eet).
98. Lelijke lieven en witte koolzakken en bestaan niet (gezegd van iets wat onmogelijk is).
99. Ge kunt geen water van d'**euzie** naar de vurste zenden (je kan geen

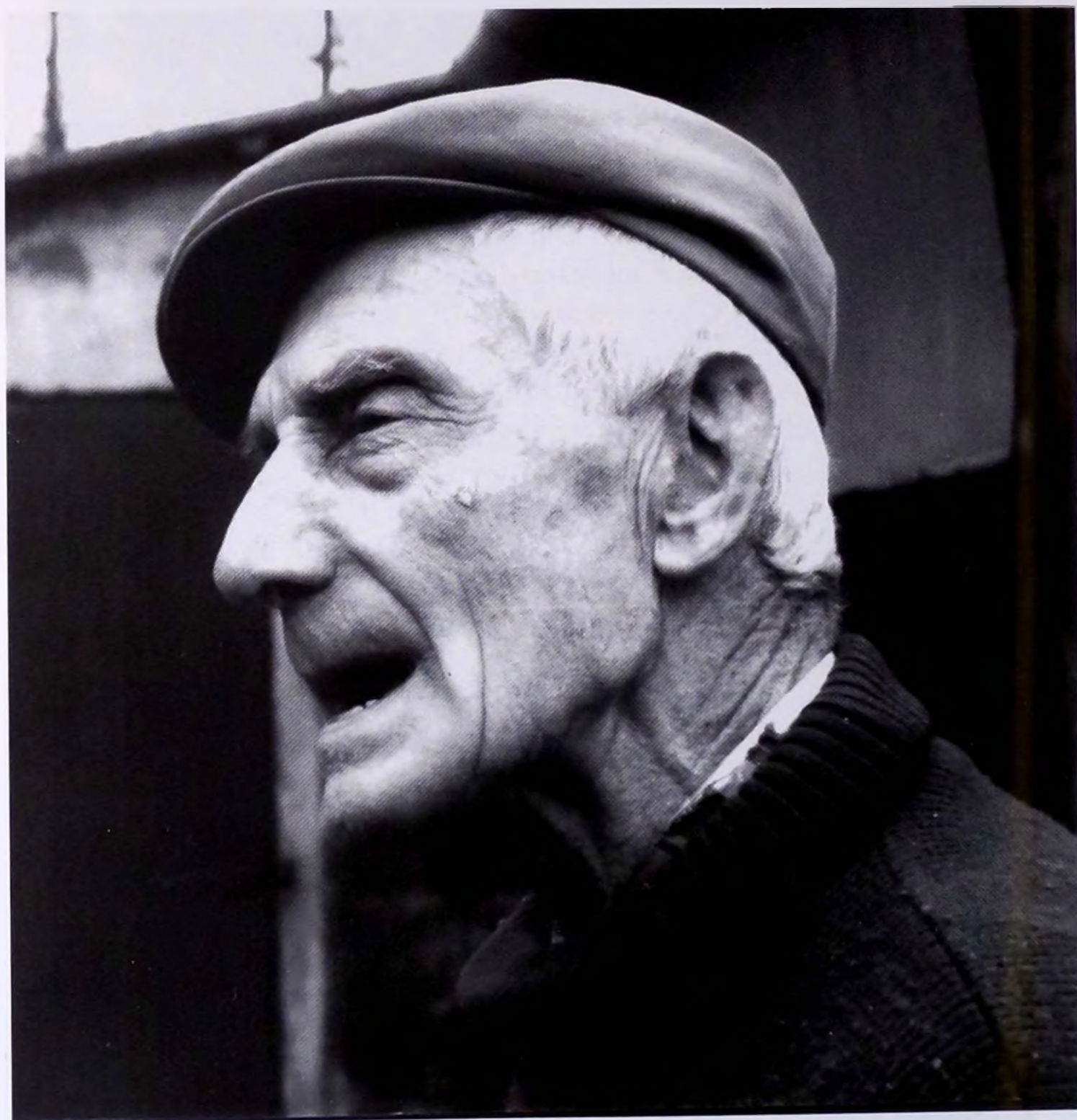
- onmogelijke zaken doen of realiseren. Metsersstaal).
100. Vaag nen ezal zijn **gat** af, ge wordt beloond mee een feeste (ondank is des werelds loon).
 101. Hij zou zijne stront ziften voor 't gruis t'hebben (hij is zeer gierig).
 102. Tot wie het Engelse "all right" uitsprak, antwoordde men in Lotenhulle: "Al rijdt, (op z'n Engels) de bok op de geit, de boer op de boerin en ik op de meid, zei de pastre."
 103. 't Is geen **slunse** waard ('t is niks waard).
 104. Ge moet geen ruize doen (ge moet geen moeite doen).
 105. Hij is ne vlieguut (hij is een levensgenieter die de gewoonte heeft iets meer te nemen of te doen dan wat normaal is toegelaten).
 106. Een peird dat verwaaid is (een paard dat zijn zelfcontrole kwijt is).
 107. Noch roste, noch **zandvoldre** (noch 't een noch 't ander. Uit de taal van duivenmelkers afkomstig).
 108. 't Is hier al **verdesleweerd** (alles ziet er hier verwaarloosd, kapotge- maakt uit).
 109. Den duvelszak is nooit nie vol (mensen met slechte neigingen willen altijd nog meer, vooral i.v.m. geldzucht gezegd).
 110. Notarissen en advocaten zijn de stopsels van d' **hellegaten** (je wordt meestal bedrogen door deze heren).
 111. 't Ligt daar **gelepeld** en gelekt (een kamer, een huis of een hof die er zeer netjes en proper bijliggen).
 112. Die aan 't schotelke zit, pakt (de gelegenheid maakt de dief).
 113. Ze zijn te gierig dat ze schijten (ze zijn zeer gierig).
 114. Voor niets schijten d'hennen op tafel (antwoord aan iemand die jou vraagt iets gratis voor hem te doen).
 115. Ze is een beetje **kaba** (ze is een beetje gek, niet wel wijs).
 116. Belengd zijn (nieuwsgierig zijn).
 117. Overkijkt g'uw gebuurte, g'overkijkt heel de wereld (het leven in de wereld verloopt niet anders dan het leven in uw buurt).
 118. Als elk voor zijn deure vaagt, ziet ge 't vuil van d'anderen niet (als iedereen afzonderlijk zijn plankier schoonmaakt, is de hele straat schoon).
 119. Bij de jonge wil het er niet in en bij d'oude wil het er niet uit (jongeren leren moeilijk iets aan en ouderen kunnen het moeilijk uitleggen. Gezegd in verband met levenswijsheid).
 120. Hij draait of valt van zijnen **sies** (hij verliest het bewustzijn).
 121. Ze is bezig met hem over de kouter te voeren (ze speelt met zijn voe-

- ten, ze maakt hem belachelijk, ze bedriegt hem).
122. 'k Ben d'r op begoest (ik heb er zin in, ik heb er goesting naar).
 123. 't Ga mollejongen regenen ('t zal hard gaan regenen).
 124. Rust roest maar roest en rust niet (het roesten stopt nooit).
 125. Twee natte zakken kunnen malkaar niet drogen (mensen met eenzelfde gebrek kunnen elkaar niet helpen of verbeteren).
 126. Drie dochters en één mama zijn vier pesten voor papa (een man in die situatie heeft thuis niet veel te zeggen).
 127. 'k Zou liever ijzer bijten dan zo iets te zeggen (ik zou liever mijn mond houden, zwijgen dan zo iets te zeggen).
 128. Elk vecht/weert hem voor zijn schelle (iedereen doet zijn uiterste best om aan de kost te komen).
 129. De zulle bij iemand plat lopen (erg vaak bij iemand thuis op bezoek komen).
 130. Al brengen de **kraaien** het uit! (gezegd van iets wat niet blijvend verborgen of geheim kan blijven).
 131. 't Zitten **kraaien** bij ons (er zitten mensen onder ons die een geheim zouden verraden, die loslippig zijn).
 132. 't Is een echte **dulmakinge** (het is iets waarover men zich verschrikkelijk kwaad kan maken of waarover men zich kan ergeren).
 133. Iemand ne **flitter** of ne klets geven (een kaakslag of mep met de vlakke hand meestal aan een kind gegeven).
 134. Als ge zo voortdoet, gaat ge nog op de Korenmarkt geraken (als je zo verder handelt, zal je straatarm worden, uw bezittingen zullen op de Korenmarkt in Gent openbaar worden verkocht).
 135. Dat is een dingen, hé?! (dat is erg, hé?!).
 136. Hij is zo blauw of een schailde (schalie) (hij is politiek zeer liberaal gezind).
 137. Hij is zo doof of nen **erpel** (hij is zeer doof).
 138. Ne keer uitzetten (eens uit de bol gaan, zich eens buitenshuis gaan bezatten, eens uitgaan op café).
 139. Hij is hondebeestig gierig (hij is verschrikkelijk gierig).
 140. Ik en snik gingen t'hope over de brugge. Ik ginge voort en snik bleef staan (een zin die je verscheidene keren moest herhalen om de hik kwijt te raken).
 141. 't Is hier een echte **ramijsteringe** (een ravage, een chaos, een vernieling).
 142. Ramijsteren (kapotmaken, vooral gezegd van een stormwind die ver-

Martha Van Loocke, huisvrouw en kantwerkster in 1998.
(foto Martha Van Loocke)

- nieling veroorzaakt).
143. Zo lang of dat het trekt en breekt het niet (het is niet omdat er spanningen en wrijvingen zijn tussen echtelieden, dat ze elkaar niet trouw blijven).
 144. Hij heeft in zijn vlere getorten (hij heeft ongewild zijn meisje zwanger gemaakt, hij heeft zich te ver geavontuurd).
 145. 'k Ben niet in mijnen haak (ik voel me niet goed).
 146. 't Is een **trezebeze** (het is een vrouwmens of een meisje dat te braaf of te kwezelachtig is, iemand zonder veel persoonlijkheid).
 147. "Hoeveel is mijn schuld?" "Duizend frank en een geite op 't hof!" (gezegd wanneer je wil aangeven dat iets gratis is, niets kost).
 148. Trezeken, mijn bezeken, wanneer zal 't zijn? 't Avond in den avond, als 't maantje schijnt, als 't hondeken bast, als 't katje springt, Trezeken zal mijnen speelman zijn (liedje dat oudere mannen zongen om de aandacht te trekken van jonge meisjes, die meestal niet goed ofwel zeer goed wisten wat ze ermee bedoelden).
 149. 'k Heb mijn bekomste (ik heb voldoende gegeten).
 150. Mijn kinders zitten allemaal onder mijnen oksel (ik ben meester over mijn kinderen).
 151. Ze geven hulder **keeste** (ze geven het op, ze laten het afweten).
 152. 't Zou 'vlieger' heten bij mij (ik zou zoiets niet bewaren, ik zou het wegslijten).
 153. Ze zit op ne **schupstoel** (ze zit op de plaats waar de klappen vallen, ze valt van de ene miserie in de andere).
 154. Als ge jong zijt, zit ge lijk ne veugel op nen tak (wie jong is, is vrij en zonder zorgen).
 155. 't Moeten spaarders en 't moeten wegslijters zijn (er zullen altijd mensen zijn die hun geld liever sparen en anderen die het liever uitgeven).
 156. Boeren zijn gesparig (boeren zijn spaarzame mensen).
 157. Op zijn **lappen** gaan (zich bezuipen door verscheidene cafés na elkaar te bezoeken ter gelegenheid van een kermis bijvoorbeeld).
 158. Hij heeft zijnen **kikker** gegeven (hij is gestorven).
 159. Als ze uit den kwaaien waren (als een moeilijke periode bvb. de puberteit, de eerste huwelijksjaren of jaren van sparen voorbij was).
 160. Iets dat ten **kandele** gaat (iets wat ten gronde wordt gericht, iets wat kapotgaat).
 161. 't Schaap afgeven (medelijden opwekken).

Theofiel-Albert Baetslé, landbouwer in 1996.
(foto Arnold Strobbe)

162. Die verstand heeft van schijten en maakt zijn **gat** niet vuil (wie een werk bekwaam kan uitvoeren, werkt proper, ordentelijk, maakt zich niet onnodig vuil).
163. 't Zit in alle putten vis (ge kunt overal iets vinden of iets verdienen als ge er moeite wilt voor doen).
164. 't Zitten niet in alle putten vis, zulle (gezegd wanneer je op een ambetante vraag geen antwoord wil geven).
165. D'r zijn nog koeien die Blare heten (er zijn nog mensen die eenzelfde naam hebben).
166. Hij is uit de streekte (hij is uit onze streek of omgeving afkomstig).
167. 'Lievre' (lièvre) is nen haze en hij kan zere lopen (aangeven dat het moeilijk zal zijn om iemands wens te vervullen).
168. Ge zit ook mee uw teele binnen als 't pap regent (ge profiteert ook mee als er iets te profiteren valt, als er zich een gunstige gelegenheid voordoet).
169. Zijn **gat** schuifelt om bij zijn lief te zijn (hij is zeer ongeduldig en wil zo vlug mogelijk bij zijn geliefde zijn).
170. 't Is maar een salavlaagsken (het is een heel kortstondig regenbuitje).
171. Hij heeft er nooit nie neffens gekeken (hij heeft altijd graag en veel bier of alcohol gedronken).
172. Ge zijt nen aangespoelden, gij (je bent een inwijkeling in het dorp).
173. Mee vel over den buik spreken (met ervaring, met kennis van zaken over iets spreken).
174. Uw mouwen opstropen (aangeven dat je hard gaat beginnen werken).
175. Tegen iemands karre rijden (iemands reputatie schaden, iemand aanvallen).
176. Hij heeft een grote onthoude (hij heeft een goed geheugen).
177. Hij heeft een novene gedaan (gezegd van een dronkaard die negen dagen na elkaar op café ging om zich te bezuipen).
178. 't Geluk is voor d'hoeren en de boeren (boeren en hoeren hebben in de regel meer geluk dan gewone werkmensen).
179. Vasten, dat is zeven boterhammen eten en naar den achtsten tasten (vasten betekent minder eten dan men gewoon is).
180. Doodgaan lijk een henne achter een houtmijte (sterven zonder dat andere mensen ervan afweten, ongezien, in eenzaamheid sterven).
181. 't Is nen mensenkuildre (hij plaagt graag andere mensen, hij is een plaaggeest).
182. Hij heeft er schepen geld mee verdiend (hij verdiende er zeer veel

Marie de Blauwer, verkoopster van verven in 1989.
(foto Arnold Strobbe)

- geld mee).
183. De kave in 't midden houden (het rustig aan doen, de gulden middenweg kiezen, niet overdrijven).
 184. 't Geld heeft geen steirtje (het is moeilijk om geld vast te houden, geld bijhouden is niet gemakkelijk).
 185. Iemand afeten (iemand's geld in eigen zakken doen verdwijnen. Vooral gezegd over cafédochters die hun klanten financieel pluimen).
 186. 't Is hennepisse (gezegd over zeer flauwe, slappe koffie).
 187. 't Is boerke, 'k zie u! (gezegd over slappe koffie waarbij je, door de koffie heen, de bodem van het kopje kan zien)
 188. Klagers hebben geen nood en boffers hebben geen brood. Ne klager heeft geen nood, geef nen boffer een brood (iemand die bluft zit meestal meer in nood dan iemand die klaagt).
 189. Hij die altijd wijs is, leidt een droevig leven (wie altijd verstandig is en de werkelijkheid doorziet, leidt gewoonlijk geen vrolijk, aangenaam leven).
 190. 't Zijn d'r meer verdronken in een klein glazeken dan in de zee (er zijn meer mensen ten gronde gericht door de alcohol dan door de verdrinkingsdood op zee).
 191. Een vrouwe mag alles eten maar nie vele weten (hoe minder een vrouw weet, hoe beter).
 192. Op **tramaar** zijn/gaan (op stap, onderweg zijn, herbergbezoek(en). afleggen).
 193. 't Was er katjeskermis (er werd uitbundig gefeest).
 194. Ge kunt er ne boer mee van zijn peird slaan (het is iets zeer groots, iets wat groter is dan strikt noodzakelijk).
 195. God zal 't u lonen, is 't nie in d'erreweten 't is in de bonen (je zal hoe dan ook worden beloond voor je gedane inspanningen).
 196. Ze hing aan hem lijk een **lijklaken** (ze waren onafscheidelijk, erg aan elkaar gehecht).
 197. Regen geeft ruste (als het regent mag een werkman die in openlucht werkt, even rust nemen).
 198. Ze is een stomme keise (ze is een domme vrouw of een dom meisje).
 199. Ze is een gèsgeete, een teeve (ze is een stoute, ambetante, ontembare, eigenzinnige vrouw).
 200. De profijtigheid beschijt de wijsheid (de gierigheid bedriegt de wijsheid).
 201. Hij is van genen haze **gerammeld** (hij is traag van aanleg, traag van

Antoinette De Meyer, onderwijzeres in 1999.
(foto Antoinette De Meyer)

- aanpakken).
202. Over **zeile** zijn (teveel gedronken hebben, dronken zijn).
 203. Hij is traag in zijn doeninge (hij is traag in zijn manier van handelen).
 204. Hij gebaart van pijkens (hij doet alsof hij van niets weet maar eigenlijk weet hij wel het fijne van een zaak).
 205. Als 't al **te fijnen tieve** komt (als puntje bij paaltje komt, als het erop aankomt).
 206. Aan de kerre steken (iemand helpen, bijstaan, meewerken).
 207. Van de **kapelle** gekweekt zijn (dronken, zat zijn).
 208. Toe binnen een beetje (tot straks).
 209. 't Zijn **latten** aan 't huis (gezegd als waarschuwing wanneer iets verteld wordt wat kinderen beter niet horen).
 210. **Zwarte** school houden (vuile, ongepaste praat vertellen, iets vertellen wat niet betaamt).
 211. 't Is beter hebben of moeten zoeken (gezegd wanneer iemand zaken verloren heeft gelegd en op zoek moet gaan).
 212. Nen ezel zweet van schijten (een lui aard is moe van niets te doen).
 213. Hij scheidt ervan lijk nen hond van zijnen stront (hij laat alles achteloos achter zodat anderen het na hem mogen opruimen).
 214. Ne kakkernest (het zwakste beestje van een worp of nest beesten. Ook gezegd van het jongste kind van een gezin).
 215. Een glaasje vogelwijn (een glaasje water).
 216. Daar heb ik mijn **pere/peure** gezien (daar heb ik een zware inspanning moeten voor leveren).
 217. Kakken gaat voor bakken (het nodigeste moet eerst gedaan worden).
 218. Ze is tegen een hoek van een ronde tafel gelopen (ze is in verwachting geraakt).
 219. 'k Ga het afbijten (ik ga de pijn of het ongemak verdragen, dulden).
 220. Hij heeft de magermansziekte (hij heeft anorexia nervosa, magerzucht).
 221. 't Is een ouwe **sukke** geworden (ze is oud en sukkelachtig geworden).
 222. 't Is nen ouwen **duiker** ('t Is een oudere man die een sloeber gebleven is, een boer Bavo die de katjes in het donker knijpt).
 223. Wie niet deelt of steelt, moet werken zolang of dat hij leeft (wie niet erft of steelt, moet blijven werken om rond te komen).
 224. Waar er rook is, is er vier, zei Pier, en hij blaasdige in ne verse peirdestront (zeispreuk).
 225. Waar da je nie moe op wachten, da moe je nie achten (spottend

Maria, Liesbeth en Rachel Vanderbauwheede in hun café Casino in 1990.
(foto Arnold Strobbe)

- gezegd over belangrijke personen op wie men langer dan afgesproken moet op wachten).
226. 't Leven is twintig jaar groeien, twintig jaar bloeien, twintig jaar staan en twintig jaar vergaan.
227. Beter in de wijde wereld dan in een oud **gat** (gezegd door iemand die een wind moet laten).
228. Ge zoudt beter in uw bedde kruipen en u dekken mee uw kloefen (gezegd wanneer het zeer slecht weer is en men buiten geen werk kan verrichten).
229. Nen dief is niet gauw allene (een dief vindt gemakkelijk vrienden die hem bij 't stelen willen helpen).
230. De katten en katers zijn aan 't busselen (de katten en katers zijn aan het vechten met elkaar).
231. Recht haar is vecht haar en krom haar is dom haar (kinderen met rechtopstaand haar zijn voorbestemd om vaak te vechten en kinderen met sluk haar zijn voorbestemd om dom te zijn).
232. Zijnen **dilte** valt in (zijn maag smijt op, een boer laten).
233. 't Is nen **defelare** aan tafel (hij is iemand die vaak morst bij het eten aan tafel).
234. 't Is ne bozen (hij is een durver, een doordrijver).
235. Elk zijn goeste, elk zijn meuge, zei de zeuge en ze at haar eigen stront op (zeispreuk).
236. Als ge te Meie niet thuis zijt, zullen we de koeien uitlaten (spottend gezegd tot een luiaard om aan te geven dat men hem niet nodig heeft om een werk te verrichten).
237. Ne boer is voor 't werk geboren lijk 't ges voor de koeien (werken is het levenslot van de boeren).
238. Daar heeft hij zijnen voet scheef gezet (daar heeft hij een misstap begaan).
239. Vlaamsen (lomp stappen waarbij men beide voeten met de grote tenen naar binnen toe verplaatst bij het voortgaan).
240. Fransen (plechtstatig stappen waarbij men beide voeten met de grote tenen naar buiten toe verplaatst bij het voortgaan).
241. 't Zouden er vele hun duimke moeten leggen tegen haar (er zijn veel mannen of vrouwen die tegenover haar het onderspit zouden moeten delven).
242. Ge gaat toch niet plakken lijk de zwalms, hé?! (ge gaat toch geen schulden maken en ze niet afbetalen zoals de zwaluwen hun nesten

Charel De Clercq, de Lootse T.V.-vedette van Paul Jambers in 1998.
(foto Arnold Strobbe)

- bouwen en ze achteraf niet afbreken).
243. 't Is een magere **kraaie** (het is een mager meisje of vrouw).
244. 't Is een malse poeze (het is een mollig meisje of vrouw).
245. Op iemands **kappe** zitten (iemand voortdurend verwijten toesturen).
246. "Hoe is 't ermee?" "Oud en dom en krom" (antwoord gegeven door oude mensen op de vraag hoe het met hen gaat).
247. 'k Ga mijne **velletrekker** ne keer boven halen, zulle! (bij een ruzie dreigen je mes boven te halen).
248. Iemand 't ei uit zijn **gat** vragen (iemand helemaal uitvragen of uithoren).
249. Ik zal hem lekken dat mijn tanden in zijn vel stekken (ik zal hem zeer gaarne zien).
250. 't Is mij ontvlogen (ik ben het vergeten).
251. Hij is bij veel mensen zijn duimen gevet geweest (hij heeft veel drinkgeld, beloningen in natura gekregen).
252. De kleintjes kakelen en de grote rapen de eiers (de kleine man doet het werk voor weinig geldgewin en de grote heren lopen weg met de grote winsten).
253. Als den boer zijn taten stamp, gaat zijn **gat** op en nere en als de rook in d'eerde slaat, is 't teken van kwa were (weerspreuk).
254. Ge kunt ulder niet altijd in 't gat weunen (je kunt hen niet altijd hun zin geven, doen wat ze vragen, hen involgen).
255. 'k Heb met haar staan muilen (ik heb met haar staan babbelen).
256. Iets met 't haar naar buiten verkopen (iets wat veel fouten of gebreken heeft, toch als waardevol verkocht krijgen).
257. Hij is zo stijf of een **hurde** (hij is allesbehalve lenig, zeer stijf).
258. Haastig zijn is allene maar goed voor vleuien te pakken (haastig zijn is nergens goed voor).
259. D'r vallen geen appels van perelaars, ten ware dat ze eronder gegooid zijn (het onmogelijke gebeurt zelden of nooit).
260. Als 't in ulder hoofd zit, zit het niet in ulder **gat** (als ze iets van plan zijn, voeren ze het ook uit, hoe dan ook, het zijn doorzetters).
261. Dat is zijn vader gesneen (hij lijkt uiterlijk of karakterieel sterk op zijn vader).
262. 't Gaan veel zeggen in ne zak en nog meer in een loofmande zonder bom (de mensen zeggen ongelooflijk veel maar je moet het daarom nog niet allemaal geloven).
263. Hij is gierig voor tiene (hij is erg gierig).

Albert Taghon, schoenmaker in 1989.
(foto Arnold Strobbe)

264. Hij zit gevangen lijk een luis op nen kam (hij kan niet ontkomen, ontsnappen uit zijn situatie).
265. 't Geld en 't hol is de werelddol (geld en vrouwen beheersen de wereld).
266. Ne keer weelde is nie altijd armoe (één keer rijk zijn, doet je de armoede even vergeten).
267. 't Leven is lijk een kreemkerre: altijd steken en nooit nie lekken (het leven brengt meer lasten dan vreugden met zich mee).
268. Man en vrouw, wettelijk verbonden, vechten lijk de katten en d'honden (binnen een huwelijk wordt er vaak ruzie gemaakt).
269. De **blauwe** schorte buitenhangen (een teken dat een echtgenoot of echtgenote afwezig is, met andere woorden, de minnaar of minnares kan gerust binnenkomen).
270. Da'k moeste toebak hebben, 'k zou mij een blaadje vragen maar 'k heb dan nog geen stekskes (gezegd door iemand die op een verholen manier om een sigaret bedelt en om een vuurtje).
271. 'k Heb were de gaper (ik word weer slaperig, 'k heb vaak).
272. Moe 'k u een beetje **neutesoepe** geven? (gezegd wanneer men wil aangeven dat iemand moet ophouden met zeuren).
273. "Wat gaan we eten vannoene?" "Gekookte kasseistenen en gestoofde vogelmuiten" (gezegd door ouders wanneer de kinderen voor het eten die vraag stellen).
274. Hij is nen echte **schenteventer** (hij is iemand die andere mensen beetneemt, een sloeber).
275. Hij is nen ukkerare (hij is een treuzelaar, een twijfelaar).
276. 'k Zal 't u ne keer op uw brood gaan geven (ik zal u ne keer open en bloot de waarheid vertellen).
277. Wat mij niet aan en gaat, hangt in mijn kleerkasse (gezegd over zaken waarmee je niets te maken wil hebben).
278. Hoe ouder dat ge wordt, hoe gemakkelijker dat ge over alles tert (hoe ouder je wordt, hoe gemakkelijker je alles gaat relativeren of vergeten).
279. Ieder zijn gedacht, die geen en heeft, loopt zonder (ieders gedacht respecteren, zelfs het gedacht van iemand die geen gedacht heeft).
280. Een schoon wijf kunt ge niet houden en een lelijk wijf geraakt ge niet kwijt.
281. Ge moogt uw kinderen laten zwemmen maar ze niet laten versmoren (je mag je kinderen geld meegeven maar niet teveel. Anders lopen ze het gevaar de weelde niet meester te kunnen).

Albert Van Renterghem, landbouwer in 1995.
(foto Arnold Strobbe)

282. Nieuwe steentjes zijn nieuwe beentjes (wie als jong koppel in een nieuwgebouwd huis intrekt, zal spoedig een kindje kopen).
283. Hij is zo stijf of een ijzeren hekken (hij is zeer houterig, niet erg lenig).
284. Niemand draagt een laatste hemde mee zakken (niemand kan zijn bezit meenemen in het graf).
285. Och jongen toch, tegen dien tijd lig ik al achter de Congo (tegen die tijd ben ik al begraven op het kerkhof achter café "De Congo")
286. Ons here weet het maar ik niet (gezegd bij het zoeken naar een verloren gelegd voorwerp).
287. Als de boeren uitscheiden met klagen en de pasters met vragen, dan wordt het beter (het wordt nooit beter).
288. Hij versmoort hem eer dat hij 't water kent (gezegd over iemand die zich een vrouw kiest van wie men weet dat ze hem ongelukkig zal maken).
289. Jonge kunnen, oude moeten gaan (jonge mensen kunnen sterven, oude mensen moeten sterven).
290. Effen is effen (gezegd over direct betaalde rekeningen).
291. Ik weune op 't gescheed (ik woon op de grens tussen twee eigendommen of tussen twee dorpen).
292. De kate zit in d'horloge (er is onenigheid, ruzie in het huishouden).
293. Iets tot in de **toptijd** of tot dat de pezen draaien (uitstellen, iets voor onbepaalde tijd uitstellen).
294. Wiens hoofd gaat er dan nog zere doen! (gezegd in een situatie waarbij men zich beter geen zorgen maakt over de toekomst, het zijn zorgen voor morgen).
295. Alzo verbleven (zoals afgesproken).
296. Tot in den draai (tot weerziens).
297. Dat houdt de klap in 't land (het dagelijks geroddel is een teken dat het leven gewoon doorgaat).
298. Waar dat den brouwer komt, moet den bakker nie komen (wie veel bier drinkt, heeft minder behoefte aan eten).
299. Een kalveken dat drinkt en moet niet eten (gezegd aan den toog door drinkers die een maaltijd overslaan).
300. Ze heeft nen stouten bek op of ze bekt (ze is zeer rad van tong, ze spreekt op een agressieve manier).
301. Ge wordt dat gewend lijk de duvels branden (gezegd over iets wat je stilaan gewoon wordt).

Martha Leman, huisvrouw in 1988.
(foto Arnold Strobbe)

302. Hij staat daar lijk nen **afgestelden heiligen** (hij staat er bedremmeld, verweesd bij).
303. Hij is van Kanegem (gezegd van iemand die van niets weet, die verschrikkelijk dom is).
304. Zijt ge van Lotenhulle dan!? (gezegd van iemand die de gulp van zijn broek vergat te sluiten).
305. 't Is Kanegemse noene (het middageten heeft later dan gewoonlijk plaats).
306. Peirdje rijden (ouders, vooral vaders, die hun kleine kinderen op hun knieën op en neer laten wippen zoals op de rug van een paard).
307. Dat is een **lamijne** (een vrouw die de hele tijd klaagt over ingebeelde kwalen).
308. 't Is ne sikkeneur/siekeneur (hij is iemand die alles graag precies in orde wil).
309. 't Is nen ijzerbijter (een vitter, iemand die altijd ontevreden is en nooit kan lachen).
310. 't Is ne zemer (een mouwveger, een vleier).
311. Mee beloften en vorte appels slaat ge niemand geen builen (met veel te beloven en weinig te geven doe je niemand echt kwaad).
312. Ne geweest is ne niets maar nen es, dat is ne schonen boom (het verleden heeft weinig belang, het heden is belangrijker en waardevoller).
313. Den dienen zal ook genen hogen top scheren (die persoon zal niet erg oud worden).
314. Ge zoudt er met geen tange naar pakken (gezegd over een onverzorgde, slordig geklede vrouw met wie men liever geen contact wil).
315. Nieuwe messen snijden wel maar d' oude wetten wel (nieuwe vrienden komen gauw erg sympathiek over maar oude vrienden zijn zekerder).
316. Ze peist dat 's keizers katte heur nicht is (ze is zeer hoogmoedig).
317. Hij of zij ziet eruit lijk nen gekroonden hengst (hij of zij is opvallend maar zonder smaak gekleed).
318. Krakende kerren rijden verre (ziekelijke mensen houden het soms zeer lang vol, blijven soms lang in leven).
319. Zijnen hane kakt eikels (gezegd over iemand die smoesjes of leugens voor waarheid verkoopt).
320. Er beginnen pannen af te vallen (gezegd van iemand die zijn haar begint te verliezen).
321. Den dien is van gisteren niet, zulle (hij is een doordachte, sluwe kerel met heel wat ervaring).

Leon Meganck, gemeentewerkman en jachtwachter in 1994.
(foto Arnold Strobbe)

322. Daar veuren moet ge wel van nen hond gegeten hebben (wie zoiets doet, moet een slechte inborst, een slecht karakter hebben).
323. Iemand een kwaaije steekte doen (iemand een lelijke poets bakken).
324. Slapen lijk de muizen in 't meel (zeer licht slapen, doen alsof men slaapt).
325. 't Lieven Heerken z'n meulen maalt trage maar fijne (Wie op God vertrouwt moet soms lang wachten maar hij wordt op een subtiële manier verhoord).
326. 't Was daar lieveken-lekt-mij en duvelken-bijt-mij (gezegd van verliefden of gehuwden die erg overdreven hun verliefdheid of hun afkeer voor elkaar tonen).
327. Plant ze in 't zand, g'hebt ze in d'hand (plant je bonen in zandgrond, je bent zeker van een vlugge oogst).
328. G'en kunt de mensen in ilder wezen nie speken (het is beter de mensen niet te kwetsen of kleineren waar ze erbij staan).
329. 't Is een slechte muis die maar één hol en heeft (een mens moet meer dan één uitweg kennen voor het geval hij in moeilijkheden geraakt).
330. Die nie besnot is, moet zijne neuze niet vagen (wie onschuldig is, moet geen sporen uitwissen).
331. Ze heeft slechte benen voor de zwijns tegen te houden (ze heeft o-benen).
332. 't Is nen dief, die 't vermindert (een dief stelt erge dingen minder erg voor om zijn eigen fouten te vergoelijken).
333. Ne gateau zo groot of een wagenwiel (een zeer grote taart).
334. Den dienen gaat mijn tonge niet pellen (ik ga mijn geheim niet prijsgeven aan die persoon).
335. De liefde en is geen houtmijte, ge zet dat niet waar dat ge wilt (liefde is een ernstige zaak die overleg vereist).
336. Ge moet den boom eren waarvan dat er vruchten kunnen komen (gezegd over een suikertante of suikernonkel van wie men later nog voordeel te verwachten heeft).
337. Iemand over de hage trekken (iemand op een goedaardige manier beetnemen).
338. Ne kluitspeler (iemand die weinig zegt maar anderen op een slinkse manier beetneemt, bedriegt).
339. Hij gaat niet alomme (hij gaat recht op zijn doel af).
340. Dat en eet geen brood (dat kan wachten, er is geen haast bij).
341. Hij moest gaan noden (hij moest na een overlijden de burens gaan uit-

Thérèse Sergeant, landbouwster en huisvrouw in 1990.
(foto Thérèse Sergeant)

- nodigen om de lijkst te helpen dragen).
342. Ge zoudt beter in een ovenmuur gaan wonen dan in te trouwen (alles is beter dan in te trekken bij ouders of schoonouders).
343. In lief en leed is alles rap gereed (grote vreugde of verdriet zorgen ervoor dat problemen vlugger opgelost geraken).
344. 't Was daar gene **prijkel** van (er was niets van waar, het waren leugens).
345. 't En is geen beenbreuke (het is niet zo erg, het had erger kunnen zijn).
346. Den eersten die bouwt, mag ne muur te peirde zetten (wie eerst een huis begint te bouwen mag op de scheidingslijn zelf een muur opmetselen).
347. Iemand een wieke bakken (iemand beetnemen).
348. Hij zit hem te vernippelen (hij zit ongeduldig iets af te wachten).
349. 't Moet zijn eigen lappen ('t moet vanzelf weer in orde komen of genezen).
350. 'k Zal u betalen met nonnekesgeld (niets geven als vergoeding).
351. Snot en kwijl schremen (overdreven erg wenen).
352. Fiekfakkerijen (onbelangrijke zaken, overbodigheden).
353. Zijn vrouwe zit op 't uitpikken (zijn vrouw zal heel binnenkort bevalen).
354. 't Buiksken voldaan, 't hertsjen zoekt ruste (na het middageten komt de behoefte om te noenstonden, een middagdutje te doen).
355. Een tuksken doen (een kort slaapje doen).
356. Zijn tonge is in of naar de smesse (je kunt hem niet doen spreken, hij zegt geen woord).
357. 'k Ben er zo kwaad voren of een henne als ik iets niet vind (erg kwaad zijn als je iets zoekt zonder het te vinden).
358. G'hebt uw taten nie uitgegeten (er zit een gat in uw kous).
359. Als ge naar boeren gaat, keert ge van boeren were (alle boeren zijn gelijk, ze blijven in alle omstandigheden trouw aan hun gewoonten en hebbelikheden).
360. 't Staat erop mee broek en onderveste (gezegd van een foto of schilderij waarop alle details zijn weergegeven).
361. 't En steekt op geen ajuinpelle (het moet niet al te precies zijn).
362. Ze was peirdenet (ze was zeer proper, ordentelijk, hygiënisch).
363. Ge zoudt beter nen doorgestekenen taat mee een ei of drie eten (gezegd van iemand die iets zeer doms gezegd of uitgestoken heeft).
364. Hij is schuifkes, den dien (die man is gestorven).
365. 't Hangt daar een hespe aan den balke (het zijn rijke, welstellende lieden).

366. Zijnen boot afkuisen (ophouden, stoppen met een bezigheid).
367. 't Gemak gaat voor d'ere, zei de boerinne, en ze reed op heur zeuge naar d' hoogmesse (zeispreuk).
368. In een oude kasserolle kookt ge de beste soepe (het oude, vertrouwde geeft dikwijls de beste resultaten).
369. 'k Ben hier mijne **kroezele** geweune (ik ben mijn dagelijkse bezigheden bijv. wieden, schoonmaken enz. gewoon).
370. Hij zit er te kroezelen (niet echt doorwerken, prutsen, niet efficiënt werken).
371. Boutrecht lopen (kaarsrecht, rechtop gaan).
372. 'k Geef hem altijd maar lokkebrood maar hij verstaat het niet (ik probeer hem iets te laten vatten, te laten begrijpen maar hij snapt het niet).
373. Dat verboomt alzo (je laat dat beter gerust, dat blijft hoe dan ook zoals het is, ge doet er beter aan er niets aan te veranderen).
374. 't Is de vare en de vrouwe die speelt (gezegd van een windhoos die plaatselijk stof of hooi naar omhoog zwiept).
375. 't Is de zoelte die speelt (gezegd als het 's zomers laag aan de horizon weerlicht of bliksemt).
376. Ge ziet lichte 't einde van uwen vinger maar niet 't einde van uw leven (gezegd naar aanleiding van een onverwacht overlijden).
377. Ieder huisken heeft zijn kruisken maar 't ene is van lood en 't ander is van stroot (iedereen heeft wel eens tegenslag maar de ene tegenslag is zwaarder om dragen dan een andere).
378. 't Is beter een luize in den pot of geen vet (iets kleins of gerings is beter dan niets).
379. Hij had een kantje aan (hij was licht dronken).
380. Bij de buk gedaan zijn (bedrogen, beetgenomen zijn).
381. De laatste man de zak opgeven (op een feest, op café als laatste man vertrekken).
382. Hij zit erbij lijk dat hij gebakken heeft (hij zit er afwachtend, op zijn dooie gemak bij).
383. Dien ouden **trampel** keert were (die oude gewoonten of modes keren weer).
384. Jan van Pas moest komen maar Jan van Pas kwam niet (de geschikte huwelijkskandidaat daagde nooit op zodat het meisje ongetrouwd bleef).
385. 't Lag haar ipperst (het bezwaarde haar erg, ze wilde iets graag uitspreken).

386. Hoop over schijtgat liggen (slordig door elkaar liggen).
387. Hij heeft het gekocht voor een pote schijtkersen (hij heeft iets voor zeer weinig geld gekocht).
388. De boone groeit naar de perse (een kind aardt naar zijn ouders).
389. Nen hazard doen (een goede zaak doen, een buitenkans waarnemen).
390. Ze mocht bij den bussel en 't vuilblek staan (gezegd over mensen die men niet erg acht of waardeert omdat ze bijvoorbeeld onhandig of dom zijn).
391. 't Is al **sause** dat ze daar verkopen (wat men daar vertelt, zijn maar onbenulligheden of leugens).
392. Hij kan gaan lijk nen **beurzensnijder** of lijk nen **achttienmaander** (hij kan flink doorstappen).
393. Harde benen is zocht vlees (bij 't slachten ironisch gezegd van beesten met harde knoken. Ook toegepast op mensen, vooral op vrouwen).
394. In uw **gete** zijn (in forme zijn, zeer goed gemutst zijn).
395. Iemand op zijn **stroot** trekken (iemand ziek maken, ten gronde richten).
396. **IJnzig** zijn (vies, kwaad, boos rondlopen).
397. 'k Ben alzo gesneen en 'k ga alzo moeten vernaaid worden (ge zult me moeten nemen zoals ik ben).
398. 't Is lijk op een eende regenen (het is vergeefse moeite, het helpt niet).
399. 't En steekt op genen Poeselsen kloef (het moet niet al te precies zijn).
400. Een ongeluk en speurt niet nauwe (een ongeluk kan je onverwacht, op ieder moment overkomen).
401. Al doende leert ge en al draaiende keert ge (ervaring verwerf je al doende, al handelende).
402. Aan 't zelfde zeel trekken (samenwerken).
403. 't Is mijnen tik (ik heb dat graag, dat doe of lust ik graag).
404. Ze hebben mij niet onder de saarze gekregen (ze hebben me niet klein gekregen).
405. Ze heeft een diploma van achter de hage (ze heeft een diploma zonder veel waarde).
406. Dat is biechtewaar (dat is zeker waar).
407. 'k Ga naar **Bethlehem** (ik ga naar bed, ik ga slapen).
408. Zijn ei niet laten pellen (zich niet laten verleiden meer te zeggen dan men wil).
409. Hij valt op zijn water (hij weet plots wat men bedoelt).
410. Hij kan er geen **teenlap** aan vinden (hij weet niet hoe hij er aan moet beginnen, het gaat zijn verstand te boven).

Meubelmaker Georges Verbanck,
geflankeerd door Jan Luysaert en Arnold Strobbe in 1989.
(foto Arnold Strobbe)

411. De kat of den hond heeft over de tafel gesprongen (thuiskomen wanneer de tafel al afgeruimd is).
412. 't Is maar een scheetsje op een stokske (het is een kleinigheid, iets onbelangrijks).
413. Ze is zo zot of een deure (ze weet met zichzelf geen blijf, ze gedraagt zich gek).
414. Iemand een **kane** geven (iemand een slag of oorvijg geven).
415. 'k Zie ze vliegen ('k heb honger).
416. Een **zoef** aan hebben (dronken zijn).
417. Er is genen draad aan gebroken (het is niet erg).
418. Ze is nog geen speldeken verbeterd (ze heeft haar gedrag helemaal niet verbeterd).
419. De buile tegen de blutse slaan (een beetje geven en een beetje nemen).
420. Zo slap of ne **slei** zijn (slap, lusteloos zijn).
421. Dat is van mijn voorste (dat is van het oudste of vroegste wat ik me herinner).
422. Van **riefken naar rafken** of van Pier naar Klaai gestuurd worden (van de ene persoon naar een andere gestuurd worden zonder veel resultaat).
423. Iemand aan den trap binden (iemand langer bezighouden dan hij zelf wil).
424. Met den uitkom (bij het begin van de lente).
425. 't Suiker krijgen (het laatste beetje drank uit de fles uitgegoten krijgen).
426. **Schuifelaars** hebben geen geld (wie mooi kan praten maar weinig of niet werkt, is meestal niet rijk).
427. Ge moet zaaien naar de zak (bij uitgaven moet je rekening houden met wat je bezit).
428. Ne **scheefzeekre** (iemand met een tegendraads karakter).
429. In de kleinste dooskes zitten de beste bonbontjes (het eenvoudigste is dikwijls het waardevolste).
430. Dat meiske is **verkiekepoot** (dat meisje is verdorven, verlopen, heeft haar beste tijd gehad).
431. Hij schijt in mijn selder of in mijn rapen (hij geeft kritiek op mijn persoon).
432. Daar heb ik een veure mee afgereden (met die persoon heb ik veel afgezien, die persoon heeft me veel ongemak of nadeel bezorgd).
433. Van als ge 't **gat** gekeerd zijt, steken ze wat uit (van zodra je even weg

Aannemer Omers Soens in 1985.
(foto Roland Soens)

- bent, halen kinderen bijvoorbeeld, kattenkwaad uit).
434. Ze is maar nonne tot aan haar kniens (ze is niet zo heilig als ze eruit-ziet).
435. Ne keer wetten, doet nie verletten; 't verzacht de snee en ge rust er wat mee (gezegd door pikkers op het maaiveld vroeger).
436. "Wel gaan maar nie meer slaan!" (gezegd door oudere mannen aan wie men de vraag stelt: "Hoe gaat het ermee?").
437. Spijt en is geen zalve (het helpt niet wanneer men achteraf spijt heeft over een misstap).
438. Hij klapt zijnen neuze voorbij (hij zegt iets wat beter verzwegen bleef).
439. Een **trunte** (iemand die bij de minste pijn of tegenslag begint te kreu-nen of te klagen).
440. Nen **nestepikker** (een ruziestoker, een plaagziek iemand).
441. Ne **pekker** (iemand die zeer lang ergens, bvb. op café, blijft zitten of rondhangen).
442. Een **kriepende** kerre, rijdt verre (zieke, klagende mensen kunnen soms zeer oud worden).
443. Ze verstaat er geen **petote** van (ze begrijpt er niets van).
444. **Sajette** geven (gas geven als chauffeur van een wagen of hard door-werken).
445. Ze zijn voor de prijs van een viggen blijven stijven (ze bleven in onverschil, ze kwamen niet tot een onderling akkoord omwille van een kleinigheid).
446. Schenterventen (vandalenstreken uithalen).
447. Ze zijn **gebeeld** (gezegd van verliefden of verloofden die hun relatie hebben verbroken).
448. Ergens boel verkopen (ergens ruzie of een vechtpartij uitlokken).
449. Ne boelmaker (een ruziestoker).
450. Rap met de hand is rap met den tand (wie goed kan werken, kan ook goed eten).
451. Achter ons trekken ze de leere (=ladder) op (nadat men gestorven is, houdt men geen rekening meer met wie overleden is).
452. Hij heeft zijnen lepel weggesmeten (hij is gestorven).
453. 't Sta **lodderspeekte** (= het staat wankel, niet stevig gegrond).

Arnold STROBBE, Lotenhulle

VERKLARENDE WOORDENLIJST BIJ 'ZIJT GE VAN LUE DAN? VOLKSWIJSHEID UIT LOTENHULLE'

In mijn verklarende woordenlijst gebruik ik een paar keer de taalkundige term *volksetymologie*. Daarmee wordt bedoeld de vervorming van vreemde of onbekende woorden, zodat ze op bekende woorden uit de eigen taal gaan lijken bijv. *koeketiene* voor het Frans *concupine*.

Achttienmaander: paard van achttien maanden oud.

Afgestelde heilige: *afstellen* is 'afschaffen', bijv. in de verbinding *afgestelde heilige dag*. In de loop van haar geschiedenis heeft de Kerk bepaalde feestdagen of heilige dagen, bijv. tweede Pasen als verplichte rust- en feestdag afgeschaft. Ook sommige heiligen werden in de loop der tijd uit de heiligenkalender geschrapt of *afgesteld*.

Belle: In vroegere tijden werden allerlei burgerlijke berichten afgeroepen bij de kerkdeur; het begin van een bericht werd met een belsignaal aangekondigd door de belleman. *In de belle geslegen zijn* betekent oorspronkelijk 'afkondigen dat iemand onbekwaam is om te kopen of te verkopen'.

Bethlehem: Mijn moeder zei *ik ga naar beddegem en ik ga rollegem over mij trekken* 'ik ga naar bed en zal een deken over mij trekken'.

Beurzensnijder: een gauwdief die beurzen steelt door ze af te snijden van de riem waaraan zij werden gedragen. Een zakkenroller of gauwdief maakt zich vlug uit de voeten.

Beze: 'bes', maar ook een troetelnaam voor een meisje.

Bezeekt: *zeiken* is hetzelfde als *pissen*; waarschijnlijk maakt het woord *bezeekt* een allusie op het mannelijk lid.

Blauw: drukt in figuurlijke zin vaak iets bedrieglijks uit. Het Middelnederlands *blau* betekent o.m. 'vals'.

Botte: laars.

Brawieren: afgeleid van *brawier*, *bruwier*, 'sperwer, wouw'. In West-Vlaanderen is *sporrewaan*, *sperrewaan* 'sperwer', maar ook 'levendig, speelziek kind' (schriftelijke mededeling van dr. Frans Debrabandere).

Dees: Het woord *dees* komt één keer voor in de WVD-aflevering Karakter, nl. in de uitdrukking *slappe dees* voor 'een karakterloos persoon'. Vindplaats: Meetjesland (Assenede en omgeving). In deze uitdrukking ben ik geneigd te denken aan een achterliggende persoonsnaam (< Désiré?),

want er komen in die betekenisfeer wel meer (oorspronkelijke) persoonsnamen voor, b.v. Djoeben (uit Job), Tjeuten (uit Mathieu), Wuiten, Hannen, Djoos, Malkus, Jan-mijn-kloten... En nu een hypothese: *dees* wordt, zoals andere oorspronkelijke persoonsnamen, ook gebruikt voor het mannelijke lid. In twee Meetjeslandse plaatsen hebben we voor de WVD-aflevering over het menselijk lichaam *dees* opgetekend als een vulgaire benaming voor het bedoelde lid: in Maldegem en in Lovendegem. Waarschijnlijk is *van zijn dees maken* semantisch vergelijkbaar met *van zijn sjarel geven* en *van zijn kloten maken* (schriftelijke mededeling van prof. dr. Magda Devos).

Defelare: *defelen* 'morsig eten'.

Deuzig: bewelmd, duizelig, versuft; Duits *dösen* 'suffen'.

Devoren: *devoor* komt uit het Frans *devoir* 'plicht'.

Dilte: hooizolder.

Djak(k)eleuren: stoeien.

Duiker: gluisperd.

Dulmakinge: datgene waarover men zich gemakkelijk *dul maakt* 'kwaad maakt' is een *dulmakinge*.

Erpel: in de uitdrukking zo *doof of nen erpel* is *erpel* niet de samentrekking van *eer(dap)pel* maar wel de dialectbenaming voor een mannetjeseend.

Euzie: overhangende dakrand.

Flitter: oorveeg.

Gat: de uitwendige opening van het darmkanaal. In de platte volkstaal is het de gewone benaming van de aars, het achterste, de billen.

Gebeeld: *belen* 'verkering uitmaken'; *beel* 'verbreking van verloving'.

Gelepeld: *lepelen* is hetzelfde als *oplepelen* 'met een lepel opscheppen'.

Gerammeld: *rammelen* 'telen, paren, voortbrengen'.

Gete: waarschijnlijk door volksetymologie ontstaan uit het Frans *guet* 'wacht' en via de soldatentaal in de volkstaal binnengedrongen. *Faire le guet* betekent 'wacht houden'. Om wacht te houden moet men alert zijn, wakker zijn, kortom in form zijn, vandaar misschien de Lootse uitdrukking *in uw gete zijn* 'in form zijn'.

Grepschijter: *grep* 'greppel'.

Grolde: in de kustdialecten werden bijvoegelijke naamwoorden gevormd met het achtervoegsel *-(e)de* bijv. *rilde* naast *rille*; ook *grolde* is zo'n bijvoegelijk naamwoord bij *grol* 'knorpot, een lastig mens'.

Hellegat: hel.

Hertepit, hertepit: maagkuil.

Hinkepink: iemand die kreupel loopt.

Huis van Oostenrijk: vrij veel voorkomende herbergnaam in Vlaanderen.
Hurde, horde: vlechtwerk dat over de akker gesleept wordt; vlechtwerk uit tenen om iets op te leggen; houten scheiding tussen de dorsvloer en de schuurwinkel, graanweeg.

IJl: leeg.

IJnzig: afgeleid van *ijnzen* 'gemelijk knorren, zeuren'; in Kortrijk zegt men *ins* 'knorrig' en verder in West-Vlaanderen *eins* 'knorrig'.

Kaba: Een *kaba(s)* is oorspronkelijk 'een biezen korf met twee handvaten'. In het Gents is *nen èwen kaba* 'een oude vrouw'. Misschien is *kaba* in de Lootse uitdrukking *ze is een beetje kaba* door volksetymologie ontstaan uit het Frans *gaga* 'kinds'.

Kalle: Kalle komt van Katelijne en betekent 'dwaze vrouw'. Veel scheldwoorden voor vrouwen bevatten een voornaam.

Kandele: *Kandeleel* is een warme drank van wijn, suiker en eieren. Uit de betekenis 'tractatie met kandeel' is de uitdrukking *te kandele gaan* ontstaan 'tekeergaan, aanvallen, te lijf gaan' en verder 'ten gronde richten'.

Kane: Een *kaan* is een harde slag die men met de hand geeft tegen een bal die zo terugkaatst of een slag met een bol tegen een andere bol die men wegschiet.

Kapelle: helm (deksel) van een distilleerkolf. Wie bij de distilleerkolf is opgegroeid, kan wel gemakkelijk dronken worden.

Kappe: kap van een mantel.

Keeste: kiem, scheut, uitloper.

Kerrebak: karrebak.

Kikker: *Kikker* wordt in onze dialecten vaak gebruikt in de betekenis 'hart'. *Kikken* is een klanknabootsend werkwoord en betekent 'geluid dat als *kik* klinkt, geven, maken, doen horen', vandaar ook de uitdrukking *geen kik meer geven*.

Konte: vrouwelijk geslachtsdeel.

Kraai: Een kraai is een schreeuwende vogel, denken we maar aan de uitdrukking *al moesten de kraaien het uitbrengen*. De bijgedachte van het gekraai van een haan heeft zeker in de uitdrukking een invloed gehad.

Kriepen: janken, klagen, pruilen; klanknabootsend woord, ontstaan door associatie met *piepen*.

Kroezele: In het Gents is een *kroezelmoeial* 'een moeial'; het is mij niet duidelijk of er een verband bestaat met *kroes* 'drinkbeker' en *kroezen* 'drinken, zuipen'.

Kuildre: afgeleid van het werkwoord *kuilen, kullen* 'plagen, pesten'.

Lamijne: gaat terug op het Frans *lambin(e)* 'treuzelaar(ster)'. *Lameinen* is 'langzaam spreken' en 'klagen'.

Lappen: Het werkwoord *lappen* betekent 'drinken, zuipen'; een dronkaard wordt ook *dronkelap* genoemd.

Latten: De uitdrukking luidt ook *er zijn latten en pannen op 't dak* in de betekenis 'er zijn mensen aanwezig die niet moeten horen wat er verteld wordt'. De oorsprong van *er zijn latten aan het huis* kan als volgt verklaard worden: in de 17e eeuw en vroeger was men verplicht latten dwars over de huisdeuren te slaan waar pest heerste.

Lijklaken, lijklake: bloedzuiger. *Lijk* is een oud woord voor 'lichaam' en *lake* betekent 'bloedzuiger'.

Lodderspeekte: hetzelfde als *lotterspeekte*, *leuterspeekte* en *lutterspeekte*. Aangezien in onze streek *p*, *t*, of *k* tussen twee klinkers *b*, *d*, en *g* worden uitgesproken, luidt *lotterspeekte* in de Lotenhulle en omgeving *lodderspeekte* (met *dd* dus in plaats van *tt*). *Lutter* is afgeleid van *lutteren* 'loszitten' en *speekte* is een adjectief op (*e*)*te* dat is afgeleid van het zelfstandig naamwoord *speke* 'spaak' (zie ook *grolde*).

Loeder: gemene kerel.

Meulen: draaien als de molenwieken.

Nestepekker: *pekker* is afgeleid van *pekken* 'pikken'.

Neutsoepe: In dit woord werden twee begrippen dooreengehaspeld. In het Gents is een *neute* 'iemand die weinig karakter heeft'. Op de grens van West- en Oost-Vlaanderen is een *kneute* 'een kind dat veel knotert en nooit tevreden is' en een *kneut* is o.m. 'een zeurende vrouw' (nog bewaard in de familienaam De Knudt). Maar *kneute* is ook 'een been van een hesp'. Soms werd er soep gekookt met een stukje hespevlees waarin nog een been stak. De afwisseling *kneut/neut* is niet vreemd in de Germaanse talen, denken we maar aan het Engels waar de *k* voor een *n* wél nog geschreven wordt maar niet uitgesproken wordt bijv. *knife*, *to know*, en in het Nederlands *knijpen/nijpen*.

Peet: oud mannetje.

Pekker: afgeleid van *pekken* 'blijven plakken'.

Petote: vervorming van *patater*, *petater*. Een van de betekenissen van *patater* is 'mens met weinig verstand': *hij verstaat er geen patater van*.

Peure, pere: In Kortrijk en ook in andere Vlaamse dialecten luidt de uitdrukking *j'hê zijne pèren gezien* en hierin is *pèren* het Franse woord *père* 'vader'.

Prijkel: hetzelfde als *perijkel* uit het Latijn *periculum* 'gevaar'. De uitdrukking *er is geen prijkkel af* 'er valt niet te vrezen dat...' brengt ons op het

spoor van 't was daar gene prijkkel van 'er is niets van waar'.

Ramijsteren: klankexpressief woord dat wellicht mag geassocieerd worden met *rammelen* en *ijzer*.

Riefke, rafke: *rifraf* en het verkleinwoord *rifje-rafje* betekent 'schorremorie, slecht volk'. De uitdrukking komt uit het Oudfrans *rif(le) et raf(le)* 'jan en alleman'.

Rille, reile: lat.

Sajette: Frans *sayette* 'breiwol'. De uitdrukkingen *sajette/katoen/petrol geven* zijn ontstaan in de tijd van de petroleumlamp. De lichtsterkte van een petroleumlamp werd geregeld met een wiek van katoen dat door zijn uitzicht in de volkstaal ook *sajette* werd genoemd. Hoe groter de wiek, dus hoe meer katoen werd gegeven, hoe meer licht men kreeg. De lichtsterkte kon ook geregeld worden door meer petroleum te geven (*petrol geven*) aan de lamp. In de tijd van de gaslamp kon de lichtsterkte worden geregeld door meer gas te geven.

Sause: betekent in onze zegswijzen 'flauwe kul' en is te vergelijken met *dei* 'natte drek, flauwe kul'.

Sausen: flauwe kul vertellen.

Scheefzeekre: een zinwoord 'iemand die zeker scheef is' waarin *scheef* 'niet in de juiste richting' betekent.

Schentevente(r): *Schenteventen* wordt gezegd van winkeliers die hun waren tegen een lagere prijs verkopen dan de anderen, vooral als er onder hen een prijsovereenkomst bestaat. Een oudere vorm is *schendevente* en is een zinwoord: *schendt de vente* 'iemand die de vente, de verkoop schaadt'.

Schuifelaar: afgeleid van *schuifelen* 'fluiten'.

Schupstoel, schopstoel: strafwerktuig waaruit de veroordeelden met de handen op de rug omhoog geslingerd werden.

Sies, sis: komt waarschijnlijk uit het Oudfrans *cesse* 'onderbreking'.

Slei: lap, vod.

Slunse, slonse: vod, vuile vrouw.

Smetten: van een merkteken voorzien.

Stok: duidt in de volkstaal ook het mannelijk lid (in erectie) aan.

Stokkezot: Als eerste lid van een woord heeft *stok* een versterkende kracht. Deze woorden zijn gevormd naar het voorbeeld van enkele, waarin de vergelijking met een *stok* sprekend is, zoals *stokstijf*. Andere voorbeelden waarin *stok* een versterking aanduidt zijn: *stokdoof*, *stokoud*, *stokstil*, *stokdood* 'morsdood'.

Stroot: Stro werd als onderlaag om op te slapen, hetzij op de vloer uitge-

spreid of als vulling van matrassen vooral gebruikt bij soldaten en arme mensen. Vandaar: *op* ('t) *stro zitten* 'gebrek lijden'; — *geraken* 'tot armoede vervallen', - *zetten, helpen, brengen, trekken* 'tot armoede doen vervallen, ruïneren'.

Sukke: In het Gentse dialect is een *suke* 'afgedragen kledingstuk'. Misschien zijn in *sukke* de woorden *sukkel* en *suke* dooreengehaspeld.

Te fijnen tieve: De uitdrukking *als 't al te fijnen tieve komt* is te vergelijken met *als 't al te fijne effecte kwam* (in Kortrijk en Gent). In een schriftelijke mededeling geeft dr. Frans. Debrabandere volgende zeer plausibele verklaring: in het Meetjesland werd de uitdrukking *al te fijnetieve* 'tenslotte' gevonden. *Te fijne tieve* is door volksetymologie ontstaan uit het Frans *définitif*.

Teenlap: lapje op de zool onder de teen.

Toesj: Een *toes, toeze* is in het Gents 'een kus, zoen' en dan vooral in de kindertaal. Misschien komt *toesj* uit het Frans *touche* 'aanraking'.

Toptijd: Zowel de begrippen *top* als *peze* houden verband met de draaitop. Een draaitop wordt met een pees aan het draaien gebracht.

Tramaar: Frans *trimard* 'seizoenarbeider'.

Trampel: gewoonte, sleur.

Trezebeze: *Treze* is een samengetrokken vorm van Thérèse. Veel scheldwoorden voor vrouwen bevatten een voornaam, zie ook *Kalle*.

Trunte: verwant met het Vroegnieuwlands *tranten, trantelen, truntelen* 'langzaam lopen, slenteren'.

Tsoop: Ongeveer hetzelfde als van *thoop*. Om de inhoud van een woord krachtiger uit te drukken werden verschillende middelen gebruikt: bijv. *kabbelen* wordt *kappelen*; de *d* wordt *ts* bijv. *glijden* wordt *gletsen*; een *t* wordt *ts* of *tsj* bijv. *thoop* wordt *ts(j)oop*; dit verschijnsel noemt men in de taalkunde intensivum.

Velletrekker: oorspronkelijk hetzelfde als *vellenploter*, een beroepsnaam voor iemand die de wol van het vel afsteekt. In de betekenis 'mes' moet het als Bargoens (geheimtaal van dieven, landlopers en rondtrekkende handelaars) beschouwd worden.

Verdestelewieren: hetzelfde als *destelewieren* 'vernietigen'; door *r/l*-wisseling ontstaan uit *destrueren* zelf afgeleid van het Oudfrans *destruire* 'vernietigen'.

Verkiekepoot: waarschijnlijk houdt *verkiekepoot* verband met de Gentse uitdrukking *kiekepoot zijn* 'dood en begraven zijn'.

Vonte: doopvont.

Wezen: aangezicht.

Zandvoldre: benaming van een zeer bleke roste duif (mededeling van Paul Heyerick, secretaris van de duivenmaatschappij van Zeveren); aan de oorsprong van het woord ligt het adjectief *zandvaal* (mededeling van Daniël D'Hooge) 'een vale zandachtige kleur'. Van *zandvaal* werd dan een zelfstandig naamwoord *zandvaalder* afgeleid, in het dialect uitgesproken als *zandvoldre*.

Zeile: Het werkwoord *zeilen* betekent o.m. 'slingerend gaan, dronken lopen'. *Zeil* komt ook voor in de uitdrukkingen *half zeil naar huis komen* 'half dronken' en *met een nat zeil* 'helemaal dronken'.

Zoef: een klanknabootsend woord dat een zoevend geluid of een zoevende beweging weergeeft.

Zwart: moreel verdorven, slecht.

Jan LUYSSAERT, Merendree

Geraadpleegde werken

L.L. De Bo, *Westvlaams idioticon. Woordenboek van de Westvlaamse streektaal* (1892), facsimile-uitgave, Roeselare, 1991.

F. Debrabandere, *Kortrijks woordenboek*, Kortrijk/Brugge, 1999.

F. Debrabandere, *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek. De herkomst van de Oost- en Zeeuws-Vlaamse woorden*, Amsterdam/Antwerpen, 2005.

F. Debrabandere, *West-Vlaams en etymologisch woordenboek. De herkomst van de West-Vlaamse woorden*, Amsterdam/Antwerpen, 2002.

T. De Pauw, M. Devos, *Woordenboek van de Vlaamse dialecten*, algemene woordenschat, afl. 4 karakter, Tongeren, 2005.

L. Lievevrouw-Coopman, *Gents woordenboek*, Gent, 1951.

L. W. Schuermans, *Algemeen Vlaamsch Idioticon* (+bijvoegsel), Leuven, 1865-1870.

J. Weyns, *Volkshuisraad in Vlaanderen*, Beerzel, 1974, deel 3, p. 766-767.
Woordenboek der Nederlandsche Taal (online): wnt.inl.nl

DE FLANDRIENS VAN 'HET LAND VAN NEVELE'

De recente uitgave van het boek '100 flandriens van de Oost-Vlaamse Leiestreek' maakte ons nieuwsgierig. Hoeveel van die wielrenners zouden er in ons werkgebied wonen of hebben gewoond. We kwamen uit op zevenentwintig. Het gaat hier - op één na - om beroepsrenners.

Het Land van Nevele heeft in het verleden heel wat aandacht besteed aan de wielersport en de auteurs van de '100 flandriens' hebben daar dankbaar gebruik van gemaakt. Hieronder vindt u in kort bestek alle zevenentwintig wielrenners, gerangschikt per deelgemeente.

Bachte-Maria-Lerne

We starten met twee telgen van Bachte-Maria-Lerne die ongetwijfeld behoorden tot de eerste lichter beroepsrenners van ons land. **Abel De Vogelaere** (°07.03.1892-+29.07.1974) is de oudste. Hij behoorde tot een geslacht van jachtwachters. Hij werkte vooral voor de adellijke familie van het kasteel van Vosselare. Abel won een reeks kleinere koersen, vooraleer hij werd ingelijfd bij de Franse ploeg Alcyon, een fabrikant van fietskaders. Hij bleef prof van 1908 tot 1914. Zijn mooiste overwinning werd uiteindelijk het Kampioenschap van Vlaanderen in Koolskamp in 1912. Zijn fietsloopbaan werd in de knop gebroken door de Eerste Wereldoorlog. In 1918 was hij de 36 jaar al voorbij. Hij bleef actief als jachtwachter, zoals zijn vader voor hem had gedaan en zijn zoon na hem zou doen. De kranige Abel fietste tot op hoge leeftijd jaarlijks naar 'zijn' koers in Koolskamp. Wanneer zijn naam werd afgeroepen door de micro, brak er telkens een spontaan applaus uit.

Abel had een jongere broer **Guido De Vogelaere** (°30.11.1884-+04.06.1953), die tegelijkertijd met Abel prof werd bij Louvet en Cycles WKC. Was Abel een fondrijder, dan diende Guido het meer te hebben van zijn snelheid. Hij maakte furore als kermiscoureur en pistier. Zware wedstrijden waren aan hem minder besteed. Van zijn overwinningen citeren we de 100 km van Gent (1906) op de piste.

Naast de gebroeders De Vogelaere was er in Bachte **André Mortier** (°04.04.1906-+12.07.1993) die prof was tussen 1928 en 1936 en dus al tot een andere generatie behoorde. Hij was de zoon van een bakker. André was

Guido et Abel DEVOGUELAERE

Guido en Abel De Vogelaere.
(verzameling Denis Pieters)

een uitstekende renner in de jeugdcategorieën. Maar aangezien grote wedstrijden een maatje te veel waren, legde hij zich vooral toe op het pistewerk, waarbij hij trouwens op een bepaald ogenblik een koppel vormde met de heroptredende Aimé Deolet uit Poesele.

Hansbeke

Irené De Keyser (°21.12.1919) werd vooral bekend toen hij in 1941 in Geraardsbergen kampioen van België werd bij de liefhebbers. Hij was prof van 1942 tot 1944 en tussen 1947 en 1949. Irené won een reeks koersen, zowel bij de beroepsrenners B, onafhankelijken als de eigenlijke profs. Na de oorlog legde hij zich toe op de cyclocross, waar hij heel wat ereplaatsen bij elkaar fietste. Hij stopte met fietsen in 1953 om een fietsenzaak annex café te beginnen in Sint-Martens-Latem.

Landegem

Van **Victor Gernaey** (°1909) die beroepsrenner was bij Génial Sport en Dossche Sport tussen 1933 en 1935 is ons niet veel informatie overgeleverd. Hij fietste vooral op de piste, waar hij een koppel vormde met zijn schoonbroer Gerard Baert uit Ingelmunster.

Willy Heyvaert (°12.04.1943) liet zich opmerken bij de jeugdreeksen. In 1964 verzamelde hij door een goede eindspurt tien overwinningen. Zijn mooiste overwinning was deze van Kampioen van Vlaanderen in Gits (1965). Hij was prof bij de Groene Leeuw (1966) en bij Flandria (1967) maar kon geen doorbraak forceren.

De derde Landegemse beroepsrenner, maar dan veel later (1991-2000), was **Peter Van den Abeele** (°01.05.1966). Peter was vooral een handige fietsacrobaat en kwam het best tot zijn recht in de cyclocross en het mountainbiken. Eén van zijn meest opvallende overwinningen was het Belgische Kampioenschap cyclocross in 1994 waar hij Danny De Bie te grazen nam. Hij werd ook nog eens Belgisch kampioen mountainbiken in 1997 voor uitdend kampioen Filip Meirhaeghe. In 2000 besloot hij zijn actieve loopbaan met een deelname aan de Olympische Spelen in Sydney. Nadien ging hij aan de slag als sportdirecteur bij de wielerploeg Vlaanderen en nadien als coördinator cyclocross bij UCI.

André MORTIER.

André Mortier
(verzameling Denis Pieters)

De vierde profrenner van Landegem is **Bart Everaert** (05.03.1973). Zijn loopbaan als beroepsrenner beperkte zich tot één jaar (1999) bij de ploeg Collstrop. Door een gebrek aan spurtkwaliteiten moest hij het hebben van lastige omlopen zoals de Ronde van Limburg in 1998, waar hij een rit en de eindzege won. Bart bleef behalve koersen ook in de ouderlijke schrijnwerkerij actief.

Lotenhulle

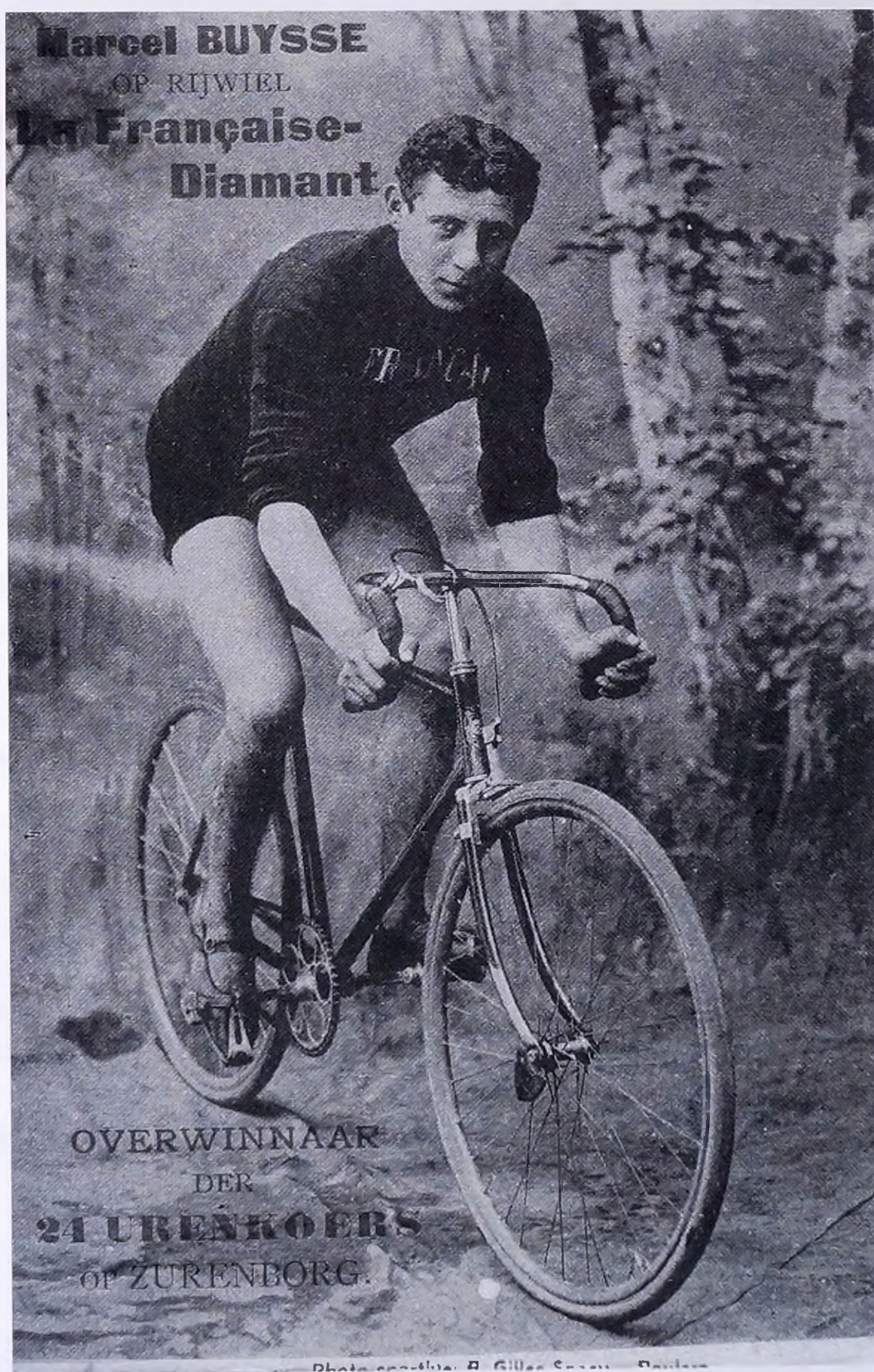
Eén van de vedetten van de oude school was **Marcel Buysse** (°1.11.1889-+03.10.1939) geboren in Wontergem, als één van de vier fietsende broers Buysse. De 'Grooten' Buysse was prof van 1909 tot 1927 en bracht het publiek met zijn spektakel als geen ander in vervoering.

Hij nam enkele keren deel aan de Ronde van Frankrijk. Zijn topjaar was 1913 toen hij in de Tour maar liefst zes ritten won. Door brute pech werd hij toen pas derde in de eindstand. Tijdens een afdaling van een col brak zijn fietsvork. Hij diende 16 km te voet naar het eerstvolgende dorp te stappen om zijn fiets te herstellen. Een jaar later won hij de Ronde van Vlaanderen. Na een periode bij Alcyon ging hij voor het Italiaanse fietsmerk Bianchi rijden. In de jaren twintig ging hij zich vooral toeleggen op het pistewerk.

'Toine Keyser' of **Antoine De Keyser** (°04.06.1930-+28.04.1997) werd geboren in Vinkt maar de kroostrijke familie trok nog vóór de oorlog naar buurgemeente Lotenhulle. Toen Antoine begon te koersen openden zij er café 'Sportpaleis'. Bij de jeugdreeksen was hij een absolute vedette, ondanks blindheid aan een oog. Hij sprokkelde 50 overwinningen bij elkaar. Hij was maar enkele jaren prof, nl. tussen 1953 en 1956 bij de Groene Leeuw. Antoine was een uitstekende klimmer en liet dat zien in de Ronde van Zwitserland van 1953, maar deemsterde nadien geleidelijk aan weg.

Meigem

Eddy Planckaert (°22.09.1958) is de meest flamboyante van de drie broers. Hij is uiteraard afkomstig van Nevele, maar omdat hij lange tijd in Meigem heeft gewoond, plaatsen we hem bij deze deelgemeente. Bij de jeugdcategoriën die voor Eddy te lang duurden, behaalde hij bijna 300 overwinningen. Overal waar hij kwam, won hij.

Marcel Buysse
(verzameling Denis Pieters)

Toen hij in 1980 prof werd smaakte hij het genoeg samen te kunnen rijden met zijn broers Willy en Walter. Het heeft weinig zin om in dit bestek al zijn ereplaatsen en overwinningen op te sommen zowel in rondes als in de klassiekers maar een paar uitschieters kunnen we toch niet nalaten te vermelden. Meer bepaald 1988 was een topjaar met de overwinning in de Ronde van Vlaanderen en de groene trui in de Tour. Eddy had al veel vroeger een hoofdvogel kunnen binnenhalen, maar werd vaak gecounterd door de ambitieuze en razendsnelle Limburger Eric Vanderaerden. In 1991 diende hij vroegtijdig de wielersport te verlaten wegens rugklachten. De teller van het aantal overwinningen bij de beroepsrenners stond toen op 110.

Merendree

Filip Van Vooren (°06.08.1962) behoorde tot de lichter van Franky Van Oyen en maakte als prof tussen 1985 en 1991 de topjaren mee van Eddy Planckaert. Het beulswerk in de zware koersen was niet besteed aan Filip, die zich in zijn sas voelde in kermiskoersen, waarvan hij er enkele won. Toch zou hij regelmatig deelnemen aan het grote rondewerk. Hij loodste ploegmaat Greg Lemond mee naar diens toerzege in 1989. Een open armbreuk in 1991 tijdens de Ronde van Spanje bezegelde zijn wielercarrière. Opvallend was dat in die periode drie streekrenners door lichamelijke kwalen dienden te stoppen met koersen. Naast Filip was dit ook het geval voor Rudy Dhaenens en Eddy Planckaert. Het betekende meteen het einde van een schitterende wielergeneratie in het Land van Nevele.

Nevele

De oudste van de drie koersende broers was **Willy Planckaert** (°05.04.1944). Tijdens de jeugdreeksen was hij onklopbaar in de sprint en won meer dan honderd koersen. Zijn grote concurrent in de spurt was Walter Godefroot uit het naburige Drongen. Hij werd prof in 1965. Willy won direct een reeks kleinere wedstrijden en verzamelde ereplaatsen in de klassiekers. Hij schitterde vooral in de Ronde van Frankrijk in 1966 waar hij twee ritten won en de groene trui veroverde. Maar de zware inspanningen hadden zijn gestel blijkbaar ondermijnd en een langdurige ziekteperiode (geelzucht) daarbovenop, speelden hem voor de rest van zijn wielersport parten. Toch slaagde hij erin een mooi palmares bijeen te fietsen, met in totaal 80 overwinningen bij de profs.

MARCEL BUYSSE

TROISIÈME DU TOUR DE FRANCE 1913

Photographie tirée de la *Vie au Grand Air*, prise à l'arrivée du vaillant coureur.

Marcel Buysse, derde in de Tour de France 1913.
(verzameling Denis Pieters)

Na Willy manifesteerde zich de vier jaar jongere broer **Walter Planckaert** (°08.04.1948) maar zijn loopbaan kende een heel ander verloop. Hij was geen echte uitbinker in de jeugdreeksen, hoewel hij toch af en toe een overwinning meepikte, een twintigtal in totaal. Hij werd prof in 1970 op 26-jarige leeftijd en zou het blijven tot 1985, toen hij al boven de veertig was. Walter ontbolsterde zich tot een meesterknecht en de man die de spurt aantrok, een echte locomotief. Op het einde van zijn carrière deed hij dat vooral voor zijn broer Eddy. Walter behaalde talloze ereplaatsen in grote koersen maar won er daarnaast ook nog eens 75. Zijn toppunt als jonge prof was de overwinning in de klassieker Amstel Gold Race in 1972. Vier jaar later was het nog beter. Toen won hij de Ronde van Vlaanderen. Na zijn actieve loopbaan werd Walter een gewaardeerde ploegleider.

Danny en zijn jongere broer **Franky van Oyen** (°24.04.1962) blonken al uit in de jeugdreeksen. Franky had een zeer goed jaar in 1983 toen hij maar liefst twee klassiekers won bij de amateurs. Het volgende jaar lag een profcontract voor hem klaar. Hij bleef beroeps tot 1988. Twaalf overwinningen waren zijn deel waaronder de Omloop van de Vlaamse Ardennen in Ichtegem (1987). Franky was een goede renner maar geen man van ijzer, want hij werd veel ziek. Hij liet zich in 1988 terug afzakken tot bij de amateurs en heeft nadien vast werk gevonden in de sporthal van Zulte.

Jo Planckaert (°16.12.1970), de zoon van Willy, zette de familietraditie verder door in de jeugdreeksen tientallen overwinningen te boeken. Een profloopbaan lag dan uiteraard voor de hand. Hij hield het als prof vol van 1992 tot 2004. Jo was meer dan degelijk, zou in totaal een dertigtal koersen winnen, maar een grote overwinning zat er niet in. Hij kwam wel enkele keren heel dicht in de buurt, zoals in 1997, toen hij tweede werd in Parijs-Roubaix. In 1994 raakte hij met een aantal andere renners verwickeld in de zaak 'Landuyt'. De schorsing betekende het einde van zijn loopbaan als wielrenner.

Nevelaar **Hans De Clercq** (°03.03.1969) was een leeftijdsgenoot van Jo Planckaert. Hans was zoals wijn, hij werd ieder jaar wat beter. Bij de jeugdreeksen won hij met moeite een vijftal koersen per jaar, maar bij de amateurs begon hij op te vallen met een reeks mooie ereplaatsen in zeer zware koersen. Op 24-jarige leeftijd werd hij prof en bleef dat van 1993 tot 2004. Hans had het vooral best naar zijn zin bij Palmans, waar Walter Planckaert sportdirecteur was. In 2001 volgde hij Walter naar Lotto en dat zou uiteindelijk het

beste jaar worden van zijn loopbaan. Na nog een paar seizoenen met veel kwetsuren hing hij in 2004 de fiets definitief aan de haak. Hans De Clercq bleef een bekende in het wielermilieu door te fungeren als co-commentator op televisie, als begeleider van jongeren en als ploegleider vanaf 1 januari 2007 van een veldritteam.

Poeke

Etienne Buysse (°19.03.1944) was in de tweede helft van de jaren zestig één van de beste kermiskoereurs van de streek. Hij stond wel in de schaduw van Willy Planckaert. In 1964 won hij bij de liefhebbers 11 koersen. Zijn profloopbaan liep van 1966 tot 1971. Als oerdegelijke beroepsrenner won hij 16 kermiskoersen, waarvan zeven tijdens zijn topjaar 1968. Toen hem in 1971 vast werk werd aangeboden, maakte hij een einde aan het onzekere bestaan van wielrenner.

Van de koersende gebroeders Marnic en **Pol Lannoo** (°20.12.1952) werd de laatste prof tussen 1973-'76. Pol had voordien een twintigtal overwinningen behaald bij de amateurs. Bij de profs behaalde hij er een vijftal, waaronder zelfs een tijdrif tegen Eddy Merckx (1973). Pol Lannoo vond dat de profwielrennerij toch niet zijn ding was en kapte al op 24-jarige leeftijd met de wielersport.

Francesco Planckaert (°03.12.1982), zoon van Eddy, is de vijfde beroepsrenner van de familie. Hij was in de jeugd een talent. Francesco was een tijdje actief bij een wielervereniging in Bachte. Maar in 2003 liep hij een knieblesure op na een ongeluk met de sportauto van zijn vader, waardoor hij nauwelijks nog aan koersen toekwam. Door de reality soap 'De Planckaerts' kreeg hij in 2004 plots toch nog een profcontract, maar hij behaalde geen ereplaatsen. Halverwege november 2006 werd bekend dat Francesco geen nieuw contract zou krijgen bij zijn derde ploeg in drie jaar. Hij stopte als prof en begon te werken in zijn parketbedrijf.¹

¹ In totaal waren gedurende 42 opeenvolgende jaren vijf Planckaerts als profrenner actief. Dat het nu definitief gedaan zou zijn met het geslacht Planckaert is niet helemaal juist. De jongste zoon van Eddy, Junior, koerst ook. Misschien is hij de volgende?

Poesele

Aimé Deolet (°13.03.1906-+20.06.1986) had een carrière die wel op zeer eigenaardige manier eindigde. Hij was in de jeugdcategoryën een grote belofte en iedereen verwachtte veel van hem toen hij in 1929 prof werd. Aimé werd inderdaad een revelatie en reeg de ene ereplaats na de andere aan elkaar in grote koersen. Hij won de Tweedaagse Ronde van het Zuiden en in de Ronde van Frankrijk stond hij dat jaar aan de leiding van het klassement. Plots diende hij te stoppen wegens een zware vergiftiging. Kwaad opzet? In ieder geval was zijn loopbaan gebroken. Het gif had zijn darmen aangetast en hij diende een zwaar dieet te volgen. Een jaar later startte hij opnieuw maar zou nooit meer het vroegere niveau halen. Hij verhuisde naar Deinze waar hij achtereenvolgens een café, fietsenzaak en winkel van naaimachines uitbaatte.

Na Deolet kwam er in Poesele een nieuw talent naar voor. **Omer De Keyser** (°14.11.1919-+14.08.2005) begon te koersen in 1936. Bij de nieuwelingen won hij tijdens een bepaald seizoen 52 koersen. Hij was prof tussen 1942 en 1946 en won vooral kermiskoersen. Door de oorlogstoestand draaide het wielrennen maar op halve toeren. Na zijn loopbaan was hij eerst actief in de veehandel, later in een fietsenzaak in Poesele.

Een vrij bekende naam in het peloton was **Kristof Trouvé** (°11.08.1976), beroepsrenner tussen 1998 en 2005 bij de ploegen Vlaanderen en Collstrop. In de jeugdreksen tot en met de amateurs behoorde hij zeker tot de subtop. Als prof raakte hij in het peloton bekend als de man van de vroege aanvallen.

Sint-Martens-Lerne

Niet alleen in Bachte-Maria-Lerne waren er beroepsrenners, ook in het naburige Sint-Martens-Lerne was er in de jaren zestig een uitstekende wielrenner. We hebben het inderdaad over **Paul Seye** (°10.04.1944). Vooral als amateur reeg hij de overwinningen aan elkaar, maar een zware aanval van geelzucht zorgde ervoor dat hij nadien de zware inspanningen op de weg minder aankon. Hij koos dan resoluut voor de piste, waar hij regelmatig schitterde op de zesdaagse van Gent, samen met Walter Planckaert. In het seizoen 1966/67 was hij prof bij Godor. Zijn mooiste prestatie was zilver op het wereldkampioenschap in Frankfurt in 1966 in de discipline kilometer met stilstaand vertrek. Het viel Paul echter moeilijk dat hij zich niet

meer kon waarmaken op de weg. Hij kapte in 1967 dan maar met de wielersport en koos voor een job bij Volvo.

Vinkt

Vinktenaar **Antoine Steyaert** (°19.06.1939) won in de jeugdreeksen per seizoen een tiental koersen en werd in de jaren vijftig het sportieve boegbeeld van Vinkt. Berten De Kimpe liet hem echter links liggen bij de samenstelling van zijn ploeg De Groene Leeuw. Hij behoorde dus niet tot een profploeg, maar koerste wel lange tijd bij de onafhankelijken, waar hij de kleuren van dr. Mann verdedigde. Toch stak hij boven de middelmaat uit en won een mooie reeks koersen. Eén van zijn mooiste overwinningen was een rit in de Ronde van Zweden in 1959. Hij werd met de profploeg van Veloclub Deinze provinciaal kampioen in de ploegentijdrit en was zeer verdienstelijk tijdens de allereerste Ronde van de Toekomst (1963).

Vosselare

Nevelaar **Rudy Dhaenens** (°10.04.1961-05.04.1998) veroorzaakte in ons land twee schokgolven. De eerste keer was toen hij onverwacht wereldkampioen werd bij de profs in 1990 en de tweede keer – in 1998 - toen bekend werd gemaakt dat hij was verongelukt met de wagen in Aalst.

Rudy Dhaenens behaalde eerder weinig overwinningen bij de jeugdreeksen, maar als hij er stond, was het in een lastige wedstrijd. Om die reden viel hij op en werd in 1983 prof bij Splendor van Berten De Kimpe. Rudy bouwde zijn loopbaan rustig uit. Pas na een paar jaar ging hij zich echt moeien in de klassiekers wat voor een reeks ereplaatsen zorgde. Vooral Parijs-Roubaix was een geliefkoosde wedstrijd. Toch bleef hij wat in de schaduw van zijn dorpsgenoot Eddy Planckaert.

Maar uiteindelijk zou hij net die wedstrijd winnen die Eddy nooit had kunnen binnenhalen, nl. het wereldkampioenschap. In 1992 diende Rudy met een hartkwaal voortijdig het peloton te verlaten.

Maar het ergste moest een zestal jaar later nog komen.

Zeveren

Mijn neef **Thierry De Grootte** (°09.05.1975) kreeg de koersmicrobe van zijn tien jaar oudere broer Franky, die enkele mooie prestaties neerzette in

de jeugdreeksen en bij de amateurs. Thierry trad in zijn voetsporen en sprokkelde een paar tientallen overwinningen bij elkaar. In 1999 viel hij als amateur op door een reeks mooie ereplaatsen in zware rittenwedstrijden. De kleine rittenwedstrijden bleven de specialiteit van Thierry, ook toen hij prof was van 2001 tot 2003 en het opnieuw werd vanaf 2005. De ereplaatsen stapelen zich op, maar een uitschieter blijft vooralsnog achterwege.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

Geraadpleegde literatuur

André Bollaert, Van Buysse tot Dhaenens: honderd jaar wielerveven in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 28 (1999), nr. 2, twee delen.

Stefaan De Groote, De gebroeders De Vogelaere: De Flandriens van Bachte-Maria-Lerne, in *Het Land van Nevele*, jg. 30 (1997), nr. 4.

Willy Walgraeve, Lucien Buyze, William Van Brabander, *100 flandriens van de Oost-Vlaamse Leiestreek*, uitgave de Eeclonaar, Eeklo, 2007.

OOK TE LOTENHULLE WERD 'GEPERSJONKELD'

'Persjoenkelen' is de naam van de jaarlijkse ontmoeting van orgelliefhebbers uit gans Vlaanderen georganiseerd met de medewerking van radiozender Klara. 'Persjonkelen', 'pesjonkelen', 'perschunkelen', 'persunkelen' enz. is een oud Nederlands dialectwoord dat eigenlijk niets te maken heeft met het orgel maar met het kerkgebouw waar het orgel in staat.

In onze poststukkenverzameling vonden we een kaartbrief terug van de Lootse familie Claerhout, afgestempeld te Loo-ten-hulle op 8 augustus 1910 gericht aan hun vier dochters op vakantie in Hotel Frankischerhof te Munchen en Darmstadterhof in Rüdesheim waarin staat: "*Hier nous avons eu comme vous savez la Portioncule à Lootenhulle. Il y avait autant de monde à confesse qu'à l'adoration perpétuelle. Il y en eu qui allait continuellement à l'église.*"

Volgens F. Debrabandere betekent **porsionkelen, persjonkelen** 'de portiuncula-aflaat verdienen door bij elk kerkbezoek zes onzevaders, weesgegroetjes en Glorie zij de Vader te bidden! Deze aflaat kon op 2 augustus verdiend worden, oorspronkelijk in een franciscaanse kerk. In West-Vlaanderen, Zeeuws-Vlaanderen en blijkbaar ook in Beveren-Waas evenwel werd de aflaat op Allerzielen verdiend, waarmee een zieltje uit het vagevuur gered kon worden. Het woord is genoemd naar de Portiunculakapel in Assisi en komt van het Latijn *portiuncula* 'deeltje', een verkleinwoord van *portio*.

Het woord 'portioncule' slaat dus op een zesde-eeuws kerkje dat in 1208 door Franciscus van Assisi werd gerestaureerd. Later werd over dit kerkje een grote basiliek gebouwd. De overlevering wil dat men in dit kerkje, telkens opnieuw, een volle aflaat kon verdienen door kerkbezoek en gebed in de goede gesteldheid op 1 of 2 augustus en daarna de nodige keren na elkaar de kerk in en uit te gaan om zo de verdiende aflaat op dierbare overledenen toe te passen om hen zodoende sneller uit het vagevuur vrij te krijgen.

Door sommigen wordt *portiuncula* ten onrechte als 'deurtje' verklaard; het deurtje in en uit gaan of door het deurtje het vagevuur uit de hemel in. De Nederlandse volkskundige C. van Voorst van Beest uit Rotterdam, stelt dat het woord 'pesjoenkelen' weliswaar is afgeleid van het Lantijnse *portiuncula*, maar dat het niet 'deurtje' betekent, maar 'klein stukje', een verkleiningsvorm van *portio*, dat staat voor 'deel' of 'portie'.

E.H. Gabriel Celis, vertelt in zijn volkskundige kalender voor het Vlaamse

land hierover op 2 augustus (het feest van de kerkwijding van Portiuncula) het volgende: "*Heden verdient men den aflaat, genaamd van Portiuncula (Toties-Quoties). Het was in een kleine kapel waar de H. Franciscus van Assisie van kindsbeen af ging bidden en eigenhandig hersteld had, dat hem de groote gunst: het verkrijgen van den aflaat, geschonken werd. Zij draagt de naam van Portiuncula, wat deelken beteekend, omdat zij met deelkens grond vergroot werd. In de 16de eeuw bouwde men erboven de kerk die den naam draagt van Onze Lieve Vrouw ter Engelen. Men bezoekt de aangewezen kerk waar men, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, tot de inzichten van de Paus bidt.*"

De versies die we over het gebruik terugvonden zijn niet altijd dezelfde maar ze komen wel in grote lijnen met elkaar overeen. Op de meeste plaatsen werd gepersjonkeld op Allerheiligen en vooral op Allerzielen. Oorspronkelijk gebeurde dit echter op 1 en vooral 2 augustus of de zondag daarop. Om deze volle aflaat, de "Portiuncula aflaat" genoemd, te bekomen moest men in de goede gesteldheid verkeren m.a.w. biechten, communiceren en daarna in de kerk vijf onze vaders, vijf weesgegroetjes, en vijf maal 'Heer, geef hen de eeuwige rust' bidden. Nog een andere voorwaarde was naast biecht en communie het bidden van de apostolische geloofsbelijdenis, een onze vader en een gebed ter intentie van de paus.

Het feest van de kerkwijding van Portiuncula werd op een speciale manier gevierd te Brugge in het klooster van de Capucienen. Aan het klooster stonden vroeger kraampjes met potjes in aardewerk (bordjes, kannetjes, spaarpotjes en knickers). De jongens die met hun moeder 'den pardoen van Portiucula' gingen verdienen kregen voor hun portiuncula een portie knickers, de meisjes een stukje aardewerk. De viering had vooral succes in de kerken van de franciscanen en de kerken waar een afdeling van de 'Derde orde van Sint-Franciscus' was gevestigd en ook te Lotenhulle.

Omdat de aflaat van Allerzielen zo dikwijls kon worden verdiend als een kerk werd bezocht, werd dit - ten onrechte dus - 'portiunculen' genoemd. Een naam die door het volk verbasterd werd tot persjoenkelen, pesjoenkelen enz. De praktijk van het 'kerk-in, kerk-uit' met de intentie daarmee zielen uit het vagevuur te redden 'was een misbruik dat voortkwam uit onkunde', aldus volkskundige C. van Voorst van Beest, die benadrukt dat het beslist niet waar is dat de kerk dit leerde, maar het gebruik bleef bestaan in zoverre dat het bij sommige (vooral jongeren) een populair spel werd waarbij ze

Hier nous avons eu comme vous sa-
vez la Portioncule à Looenhulle.
Il y avait autant de monde à con-
fesse qu'à l'adoration perpétuelle.
Il y en a eu qui allait continuel-
lement à l'église.
Nous espérons que vous êtes tou-
jours en bonne santé, et que vous
vous amusez très bien.
Beaucoup de compliments de
Papa à Jim et de
votre attaché.

de mening waren toegedaan dat ze bij elke 'kerk-in' 'kerk-uit' een ziel uit het vagevuur hadden gered.

In Lotenhulle waren er blijkbaar ook verscheidenen die mening toegedaan (*Il y en eu qui allait continuellement à l'église*). Men kende dus dit gebruik in Lotenhulle oorspronkelijk op de eerste zondag van augustus; later zou het echter ook verschoven worden naar Allerzielen waar het zeker tot begin de jaren vijftig van vorige eeuw nog werd beoefend. Naar alle waarschijnlijkheid verdween de gewoonte om te persjonkelen op de eerste zondag van augustus na het overlijden van de strenge traditionele dorpsheerder Remi Van den Abeele (+ Lotenhulle 22 maart 1935) en werd tijdens het herderschap van zijn opvolgers, E.H. Jules Maes en/of E.H. Irené Vandersypt, deze gewoonte verschoven naar Allerzielen zoals sommige van de oudste dorpelingen het zich nog herinneren.

André BOLLAERT, Poesele

Bronnen

Katholiek ABC, www.reliplein.nl

Katholiek Documentatiecentrum, www.kdc.kun.nl

G. Celis, *Volkskundige kalender voor het Vlaamsche land*, Gent 1923.

L. Huys, Tielt (mondeline mededelingen)

F. Debrabandere, *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek. De herkomst van de Oost- en Zeeuws-Vlaamse woorden*, Amsterdam/Antwerpen, 2005, p. 298.

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE MOLENKOUTERSLAG (MERENDREE)

De Kale-Leie Archeologische Dienst (KLAD) voerde tijdens de winter van 2004 een archeologisch onderzoek uit op een kleine privé-verkaveling langs de Molenkouterslag, vlakbij de bekende archeologische zone van Merendree (Nevele).

Hoewel deze verkaveling slechts uit 2 loten bestond had de Afdeling Monumenten en Landschappen – het huidige Agentschap Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed – toch een vooronderzoek met proefsleuven geadviseerd. Deze beslissing steunde volledig op de ligging van de verkaveling, in het hart van de belangrijke bekende archeologische zone te Merendree. Voor de rijke en boeiende geschiedenis van deze gemeente verwijzen we graag naar de themanummer over Merendree in VOBOV nr. 47 en naar deel 29 van Het Land van Nevele beide uit 1998.

Dat dit advies geen maat voor niets was, bleek al gauw uit het vooronderzoek; de proefsleuven bulkten uit van de archeologische sporen. Daarom ging de KLAD over tot een noodopgraving en ondanks de beperkte onderzochte oppervlakte bracht dit zowel letterlijk als figuurlijk verrassende elementen naar boven (Fig. 1).

1. Situering

Het onderzochte terrein ligt langs de Molenkouterslag te Merendree (Nevele, Oost-Vlaanderen), vlak bij het Kanaal van Schipdonk en op ca. 500 m van de kerk. Bodemkundig staat het gebied gekarteerd als droge tot matig droge zandgrond. Dit is kenmerkend voor de zandige kouterrug langsheen de Kruiskale, een riviertje dat nu opgenomen is in het huidige tracé van het Kanaal van Schipdonk¹.

¹ W. De Clercq & K. Verlaeckt, 1998, p. 4.

2. Resultaten

2.1. Explosieve relictten uit Wereldoorlog I

Bij het afgraven van het vlak werd de eerste granaat ontdekt bovenop de grote kuil S83, die vlak bij de grachten uit de nieuwe tijden en in het midden van het grondplan van de middeleeuwse hoeve lag. Bij verder onderzoek met de Dienst voor Opruiming en Vernietiging van Ontploffingstuigen (DOVO) werden nog 2 gasgranaten met resten van hun originele beschermkappen gerecupereerd.

Het waren zogenaamde TOX 77 gasgranaten (Fig 2) die door de Duitse troepen ingezet werden vanaf 1917. Deze 77 mm granaten (ook verkrijgbaar in 105 mm en 150 mm) konden met kanonnen over grote afstanden afgeschoten worden en bevatten vloeibaar gas dat rechtstreeks in de granaat zelf kon aangebracht zijn of in een speciaal daarvoor ontworpen glazen container. De inhoud van de toxische lading werd met een gekleurd kruis op de granaat én de lanceerhuls aangebracht. Blauw impliceert chloor en arseen, geel betekent mosterdgas (het zogenaamde yperit) en groen staat voor fosgeen, chloorpikrine en blauwzuur. Soms werd er ook een nummer aangebracht dat verwijst naar een combinatie van gassen. De bodemomstandigheden op de site in de Molenkouterslag hadden de verwijzingen naar de inhoud van de granaten vervaagd, maar specialisten vermoeden dat deze granaten het zogenaamd *Blaukreuz* droegen.²

Tijdens de laatste dag van het onderzoek werd nog een loopgraaf gevolgd met de kraan. Deze startte net naast de kuil en liep kronkelend verder richting het naburig perceel. De loopgraaf kon echter door tijdsdruk enkel machinaal gecoupeerd worden, maar deze vondst bewees dat dit alles tot een groter geheel moest behoren. Een historisch onderzoek naar de ontwikkelingen van Wereldoorlog I in de regio bracht duidelijkheid.

Na het mislukt Duits offensief op het Westfront in het voorjaar van 1918 en de daarop volgende successen van de geallieerde troepen, met de doorbraak

² Mondelinge informatie van archeoloog Pedro Pype en Tony Wittouck (DOVO).

NEV - ODJ - 04

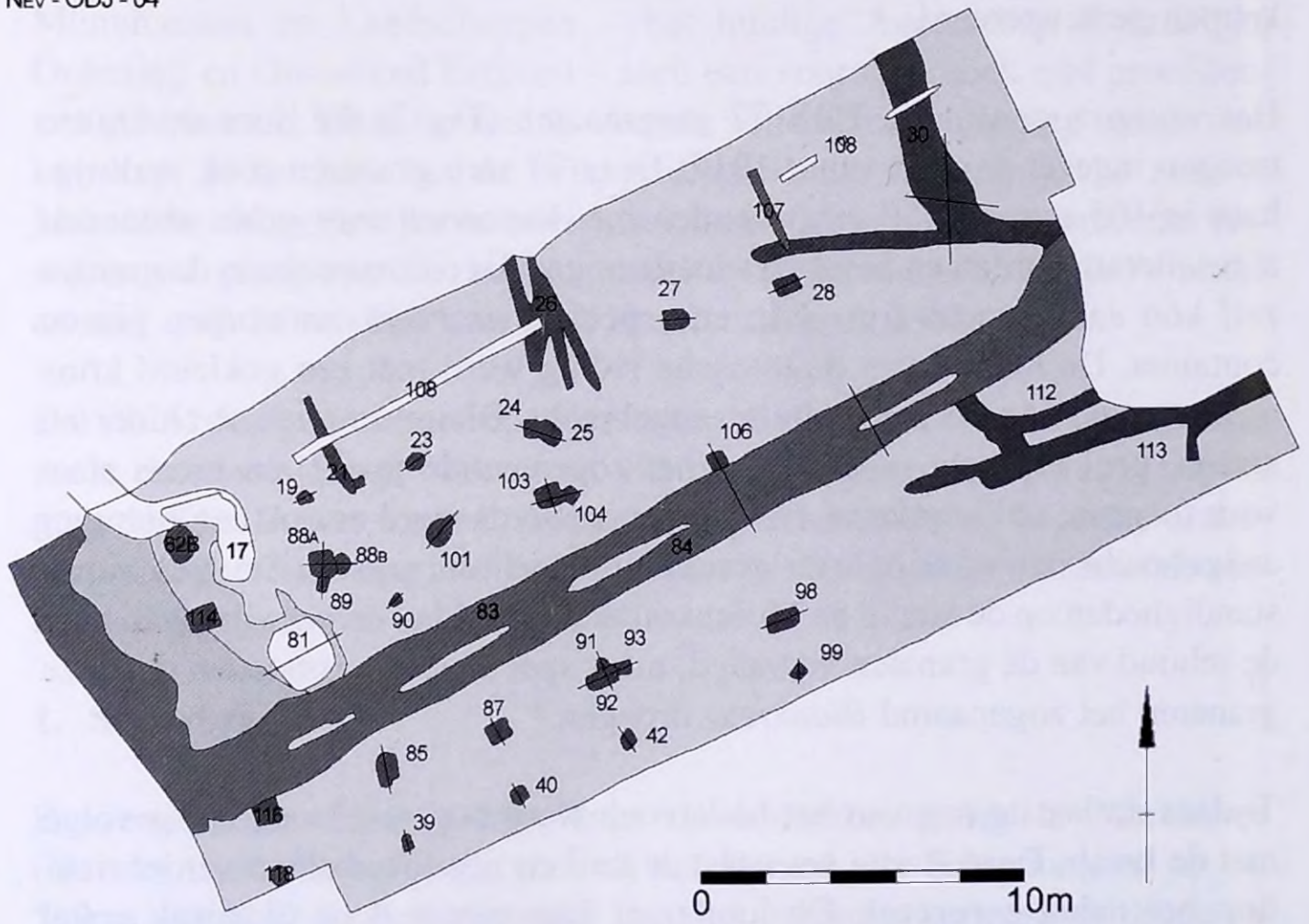

Fig. 1 Grondplan

van de Hindenburglinie in september 1918³, plooiden de Duitse troepen steeds verder terug. Op 15 oktober 1918 stortte ook het Duitse front langsheen de IJzer in en trokken zij zich erg snel doorheen West-Vlaanderen terug. Ze lieten daarbij een spoor van vernieling na en dynamiteerden ondermeer op 18 oktober de kerktorens van Nevele, Zomergem en Aalter en de dag erna die van Hansbeke⁴. Zo kwam het oorlogsgewoel in het Land van Nevele terecht, waar de Duitsers een nieuwe verdedigingslinie innamen achter het Schipdonkkanaal. Van daaruit slaagden ze er in de offensieve geallieerde – voornamelijk Belgische – troepen tegen te houden. Dit leidde tot grootschalige gevechten en wederzijdse beschietingen tussen 21 oktober en 2 november 1918, waarbij de regio verder tot puin werd herschapen. Bijna alle kerken, bruggen en stations in de regio werden zwaar geraakt en ook een groot aantal huizen, molens en hoeves werd onherstelbaar beschadigd⁵.

De Duitse troepen hadden een groot aantal kanonnen opgesteld te Merendree, waarmee ze de geallieerden in de regio bestookten⁶. Vandaar beschoten ze ondermeer Hansbeke aanhoudend met gasgranaten en obussen⁷, wat 79 slachtoffers eiste⁸. Op 1 november verlieten de Duitsers hun stellingen langs het Schipdonkkanaal en trokken ze zich terug rond Gent. Vandaar namen ze de regio verder onder vuur tot aan de wapenstilstand van 11 november 1918⁹.

Deze kuil met de 3 gasgranaten en de loopgraaf bestempelen we daardoor als een onderdeel van de Duitse verdedigingslinie langs het Kanaal van Schipdonk. Het is echter meer dan louter een archeologisch relict. Ze confronteert ons ook met de harde realiteit van deze erg bloedige periode uit de wereldgeschiedenis; vanuit deze stelling werd onder meer de gasaanval op Hansbeke uitgevoerd waarbij 79 slachtoffers vielen. Dit in gedachten kunnen we stellen dat de gerecupereerde gasgranaten geen verdere schade meer zullen berokkenen.

³ P. Simkins, 1992, p. 210.

⁴ F. Claeys Bouuaert, 1949, p. 203.

⁵ S. De Groote & J. Luyssaert, 2003, p. 147.

⁶ J. Luyssaert, 2001, p. 148.

⁷ F. Claeys Bouuaert, 1949, p. 203.

⁸ J. Luyssaert, 2001, p. 145.

⁹ J. Luyssaert, 2001, p. 148.

Fig. 2 Ontmijners van DOVO op zoek naar meer oorlogsmunitie.

2.2. Grachten uit de nieuwe tijden

Het opgravingsvlak wordt doorsneden door twee parallelle grachten S83 en 84, die plaatselijk in elkaar overvloeien en een NO-ZW oriëntatie hebben. Beide grachten kleuren lichtbruin tot bruin en hebben een eerder heterogene zandige vulling. In de noordelijke gracht S83 werden een aantal aardewerkfragmenten (Fig. 3) en bouwmateriaal (dakpannen, baksteen en leisteen) aangetroffen, samen met wat glas, een stuk bewerkte natuursteen, een metalen schijfje en een verdwaalde schrabber in silex.

De hoofdmoot van de gerecupereerde scherven uit deze gracht behoort tot het lokaal *roodbakkend* of *oxiderend gebakken aardewerk*. Binnen deze groep zitten vijf randfragmenten, afkomstig van evenveel verschillende individuen. Drie kunnen geïdentificeerd worden. Eén rand met de aanzet naar een steel of een greep (Fig. 3.1) is afkomstig van een grote kookpot. De randen Fig. 3.2 en 3 zijn dan weer van gewone kommen of grapen. Verder vinden we tussen het lokaal rood aardewerk nog 5 bodemfragmenten (waaronder Fig 3.4) en 3 oorfragmenten. Deze vormen in roodbakkend aardewerk zijn veelvoorkomend en erg moeilijk in tijd te plaatsen. Heel voorzichtig plaatsen we ze toch tussen de 16e en de 18e eeuw.

Drie aardewerkfragmenten zijn afkomstig van evenveel borden in rood aardewerk met slibversiering. Dergelijke borden komen voor vanaf de 15e eeuw maar worden zeker nog tot in de 18e eeuw geproduceerd¹⁰.

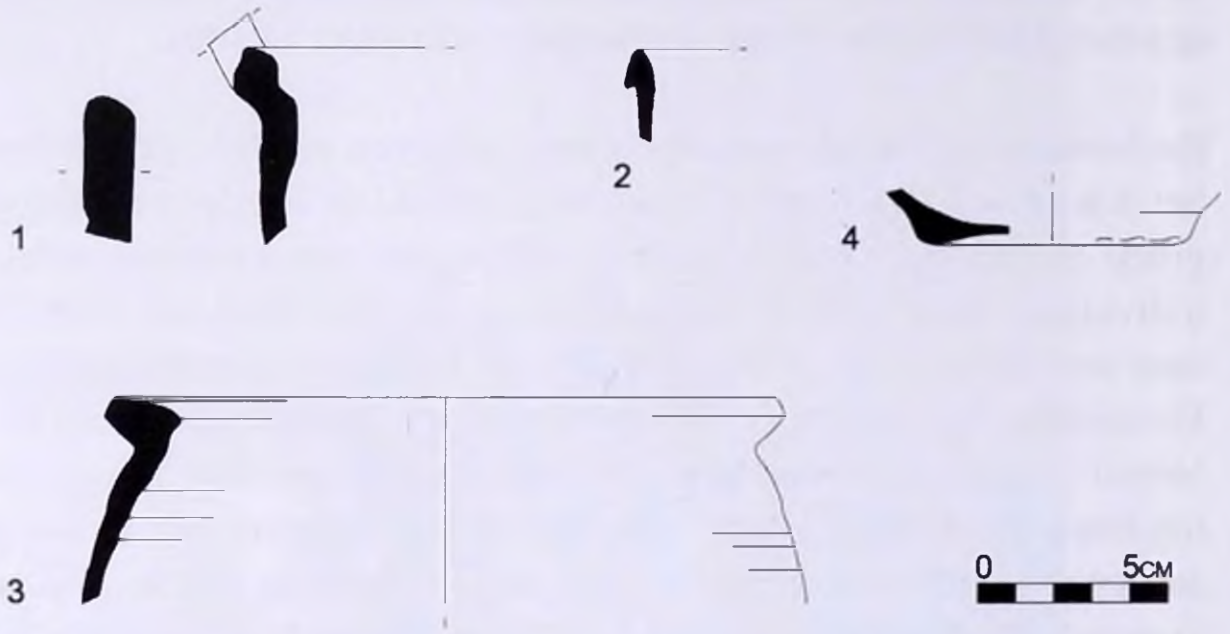
Bij 5 fragmenten, waaronder de rand Fig. 3.5, in rood aardewerk kleurt de glazuur eerder donkerbruin tot zwart. Het gaat hier om het zogenaamd *zwartgoed* (*Blackware* of *Basaltware*). In de Lage Landen startte de productie in de 17e eeuw en in de 18e en 19e werden er op grote schaal serviesgoed met kannen, theepotten en koppen in geproduceerd.¹¹

Eén wandscherf rekenen we tot het lokaal *grijsbakkend* of *reducerend gebakken aardewerk*.

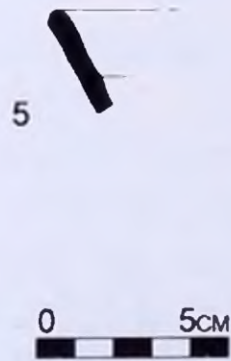
¹⁰ M. Bartels, 1999, p. 142.

¹¹ M. Bartels, 1999, p. 141.

NEV - ODJ - 04 - S83 LOKAAL ROODBAKKEND AARDEWERK

NEV - ODJ - 04 - S83 ZWARTGOED

NEV - ODJ - 04 - S83 STEENGOED

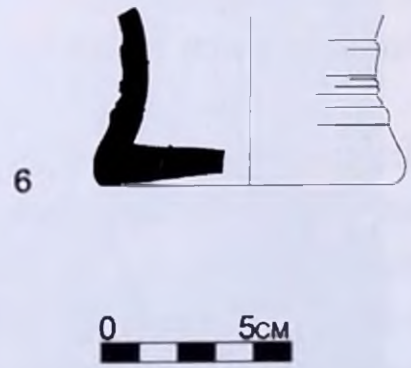

Fig. 3 Aardewerk uit de gracht S83.

Eén bodemfragment met uitgeknepen standvoet en met aan de binnen- en buitenzijde van heldergroene glazuur behoort tot het *witbakkend aardewerk*. De bodem is geperforeerd waardoor dit stuk kan geïdentificeerd worden als zeef of filter. De productie van dit type witbakkend aardewerk komt in de 16e eeuw op gang en gaat door tot in de 19e eeuw¹².

Drie stukken *steengoed* behoren tot het zogenaamd grijsbakkend steengoed met zoutglazuur en zijn importstukken. Het bodemfragment (Fig. 3.6) en een (met lijnen versierde) wandscherf zijn bovendien met bruine ijzerengobe bedekt. Beide stukken zijn zowel typologisch als technisch typerend voor het drinkgerei in steengoed uit Raeren of Aachen van de 16e tot de 17e eeuw¹³.

In de grachten werden nog enkele andere vondsten gedaan, waaronder een schrabber in silex, een loden schijfje en een stuk bewerkte natuursteen. Een prehistorische schrabber aantreffen in deze veel jongere gracht is niet verwonderlijk gezien er wel meerdere stenen artefacten in de buurt werden opgeraapt. Hier gaat het om een ovaal schrabbertje dat retouches vertoont van de linkerkant tot aan de bovenkant. Vergelijkbare schrabbers uit de regio worden in het Mesolithicum (8.500 tot 5.500/4.300 v.C.) geplaatst¹⁴. Het loden schijfje is geïdentificeerd als een zogenaamde *stekstuiver*, waarmee men aan *stekstuiveren* of *kallestekken* deed. Dit was een spel voor volwassenen waarbij voor geld werd gespeeld. Daarvoor plaatste men een kurk of een stukje borstelsteel rechtop in een aarden terrein, waarop elke deelnemer een geldstuk plaatste. Om beurten smet men vanaf een aantal meter afstand naar het doel. Het geld sprong daardoor naar alle kanten over het speelveld. De eigenaar van de stekstuiver waar het geld uiteindelijk het dichtst bij te liggen kwam was de winnaar van de inzet. De stekstuiver die in de gracht werd aangetroffen, heeft een afgeronde bovenzijde en een rechte onderzijde. Dit werd verkregen door lood te gieten in een oude pollepel.¹⁵ Waarvoor het bewerkt stuk natuursteen diende blijft vaag. Mogelijk gaat het om een fragment van een gietmal in natuursteen.

¹² M. Bartels, 1999, p. 147.

¹³ D. Gaimster, 1997, pp. 241 – 245.

¹⁴ G. Van der Haegen, Ph. Crombé & J. Semey, 1999, p. 120.

¹⁵ Mondelinge informatie van Erik Wille.

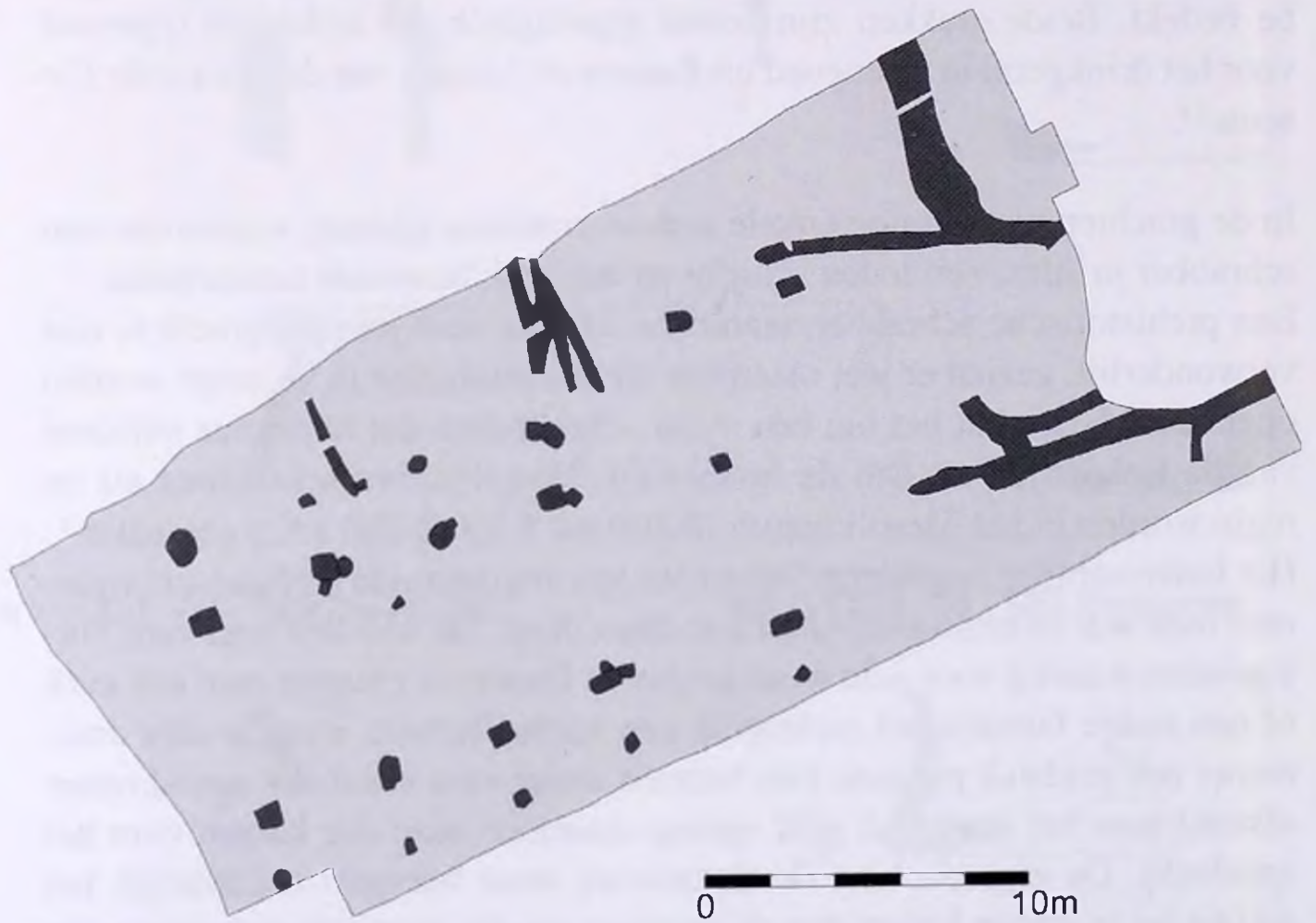

Fig. 4 Een overzicht van de midden- en buitenstijlen.

De materiaalcollectie die in deze grachten is aangetroffen, met uitzondering van de schrabber, kan geplaatst worden rond de 17e en 18e eeuw.

De grachten zelf hebben een NO-ZW oriëntatie en behoorden vermoedelijk tot een perceleringssysteem, waarvan de hoofdrichtingen tot op heden bewaard zijn. Daarnaast lopen ze in de richting van de vallei van de Kruiskale, die vanaf het midden van de 18e eeuw deel uitmaakte van het Nevelsch Vaardeke. Het is dus mogelijk dat deze perceelsgrachten deel uitmaakten van het afwateringssysteem naar dit Vaardeken.

2.3 Sporen uit de volle middeleeuwen

Bekomen van de kuil met explosieve lading ging de hoofdmoot van het onderzoek uit naar de verschillende paalsporen en afwateringsgreppels. Een aantal van deze paalsporen stond in verband met elkaar en vormde de plattegrond van een drieschepig gebouw opgebouwd uit ontdubbelde gebintenkoppels. Omdat het naburige perceel van de verkaveling te zwaar verstoord was, kon het gebouw niet volledig blootgelegd worden. Toch blijft de vondst herkenbaar als een gebouwtype uit de volle middeleeuwen en biedt ze veel wetenschappelijke informatie.

Constructie van het hoofdgebouw

Het aangetroffen drieschepig gebouw is ongeveer 11 m breed. Van de lengte kon 14 m achterhaald worden. Op basis van gelijkaardige vondsten uit de regio vermoeden we echter dat het gebouw een verhouding van 1 op 2 of 1 op 3 had¹⁶. Dit gebouw is geconstrueerd uit zogenaamde ontdubbelde gebintenkoppels (Fig. 4). Deze bestaan uit telkens een wand- en een middenstijl (soms bestaande uit meerdere palen) aan elke lengtezijde van het gebouw.

Binnen het opgravingsvlak zijn dus vier van deze ontdubbelde gebintenkoppels aangetroffen. Telkens liggen ze 3,5 m van elkaar verwijderd. De gemiddelde afstand tussen de wand- en de middenstijlen bedraagt 1,5 m, terwijl de middenstijlen 5 m van elkaar verwijderd zijn.

¹⁶ De Clercq W. & Mortier S., 2001, pp. 200 – 201.

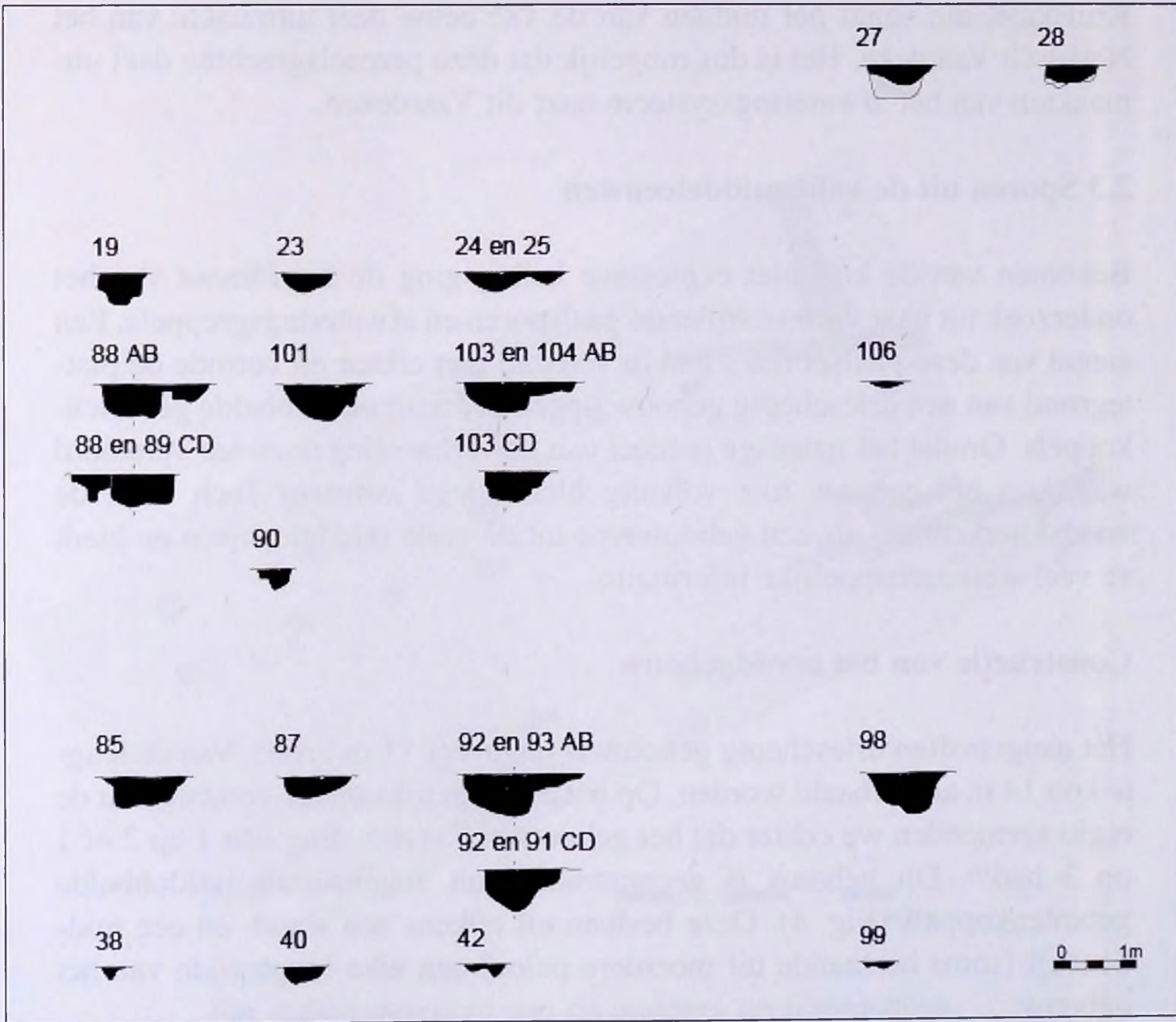

Fig. 5 Overzicht van de coupes op de paalsporen.

Bij het couperen werd tevens duidelijk dat de rijen met middenstijlen niet alleen veel zwaarder geconstrueerd, maar ook veel dieper ingegraven zijn dan de buitenstijlen (Fig. 5). Dit bewijst nogmaals hun dragende functie. Deze constructie was dan ook ontwikkeld om het aantal nokdragers te minimaliseren, zodanig dat er een maximaal te benutten binnenruimte ontstaat. Het paalspoor S90 bevindt zich wel in de middenruimte en had mogelijk een extra ondersteunende functie. Of er verder nog ondersteunende palen stonden, kon niet worden nagegaan omdat de grachten S83 en 84 dwars door de gebouwplattegrond lopen.

Een annex?

Het is niet helemaal duidelijk hoe het 'gebintenkoppel' S27, S106, S98 en S99 en het paalspoor S28 te interpreteren zijn. In eerste instantie werd gedacht dat ze deel uitmaakten van het hoofdgebouw. De afstand ten opzichte van de andere gebintenkoppels is echter afwijkend en meet 5 m in plaats van 3,5 m. Daarnaast is de samenstelling van het gebintenkoppel verschillend. Drie palen staan in het verlengde van de zuidelijke rij buitenstijlen en de twee middenstijlen. Het vierde paalspoor S27 en het paalspoor S28 liggen dan weer op een parallelle as met de noordelijke buitenstijl; 1,5 m verder naar het noorden.

De coupes op S98 en S99 zijn wel gelijkaardig met die van een middenstijl en een buitenstijl van het gebouw, maar de andere coupes vertonen afwijkingen. S106 is veel te licht om een middenstijl te zijn. S27 en S28 zijn dan weer veel zwaarder en dieper ingegraven.

Hierdoor blijft het onduidelijk of deze 5 sporen tot een aanbouw aan het hoofdgebouw behoren, dan wel een aparte structuur of annex vormen. Mogelijk hebben de grachten S83 en S84 andere sporen van deze structuur weggeveegd. Dit werd wel gecontroleerd door de grachten plaatselijk te verdiepen, maar zonder resultaat.

Hoewel de relatie en interpretatie van deze structuur moeilijk blijft, is wel duidelijk op basis van de gelijkaardige dateringen (zie verder) tussen de paalsporen S23, S92 en S27 dat ze quasi gelijktijdig was met het hoofdgebouw.

Het grachtenstelsel

De grachten S21, 26, 29, 107, 112 en 113 vertrekken van op de cruciale punten rondom het gebouw. Ze zorgden zo voor de opvang van het regenwater van het dak. Vermoedelijk waterden ze af naar de grotere gracht S30, die dan een mogelijke omwalling van het erf vormde. Daardoor kunnen we hier met een voorloper van de zogenaamde sites met walgracht te maken hebben, maar gezien we dit niet konden nagaan op het kleine perceel blijft dit een veronderstelling.

De vondsten

Slechts enkele vondsten werden gerecupereerd uit de paalsporen en de grachten. Het merendeel ervan bestaat uit wandscherven in *grijsbakkend aardewerk*. Deze worden op basis van hun baksel tot de productie van kogelpotten tussen de 10e tot de 12e eeuw gerekend. Verder zijn er geen typologische dateerbare kenmerken.

In de grote gracht S30 werd één wandscherf in witbakkend aardewerk gerecupereerd. Deze scherf is hard gebakken uit witte fijne gemagerde klei, aan de buitenzijde bedekt met geel loodglazuur en versierd met radstempelindrukken. Vermoedelijk gaat het om een schouderfragment van een kan of een kruik die we aan de productie uit het Maasland (o.a. Andenne en Wierde) mogen koppelen. Deze kruiken in witbakkend Maaslands aardewerk worden algemeen gedateerd in een periode tussen het eind van de 11e en het derde kwart van de 12e eeuw¹⁷.

De resultaten van de houtskooldateringen

Er werden 3 betrouwbare houtskoolstalen uit evenveel paalkuilen gekozen om te dateren; één uit middenstijl S92, één uit buitenstijl S23 en 1 uit het paalspoor S27 van de annex. Deze werden gedateerd door het K.I.K.¹⁸ wat respectievelijk de dateringen 1040+/-30 BP, 1010 +/-30BP en tweemaal

¹⁷ R. Borremans & R. Warginaire, 1966, p. 74.

¹⁸ Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium, Mark Van Strydonck en Mathieu Boudin.

1030+/-30 BP opleverde. Na calibratie geeft dit de dateringen van respectievelijk 985 AD tot 1025 AD, 985 AD tot 1035 AD en 985 AD tot 1025 AD bij 1 sigma.

Op basis van deze houtskooldateringen kunnen we zowel het hoofdgebouw als de andere structuur dateren tussen de 10e en de 11e eeuw. Dit ligt, met uitzondering van de datering van de scherf in Maaslands aardewerk, in lijn met het aangetroffen grijze aardewerk en vooral met de typologie van de gebouwen in de volle middeleeuwen. Vergelijkbare hoofdgebouwen werden reeds eerder in de regio gevonden op de site van Aalter-Langevoorde¹⁹ en in Zele - Zuidelijke Omleiding²⁰ en St.-Andries (Brugge) - Refuge²¹.

3. Algemeen besluit

Het archeologisch onderzoek uitgevoerd tussen 2 november 2004 en 4 januari 2005 op de kleine verkaveling in de Molenkouterslag te Merendree door de KLAD, bracht een aantal belangrijke nieuwe gegevens aan het licht.

Enerzijds werd er een hoofdgebouwtype uit de volle middeleeuwen ontdekt, die ons nieuwe kennis verschaft over de middeleeuwse landinname in landelijke context. Zoals eerder vermeld zijn er tot op heden slechts enkele sites uit deze periode gekend. Binnen het onderzoeksgebied van de KLAD gaat het om de twee grondplannen van Aalter-Langevoorde en nu dit grondplan in de Molenkouterslag.

Anderzijds bracht het onderzoeksteam ook resten van de Duitse verdedigingsstelling langs het Schipdonkkanaal uit Wereldoorlog I (najaar 1918) aan het licht.

David VANHEE

¹⁹ W. De Clercq & Mortier S., 2001, pp. 200 – 201.

²⁰ Mortier S. e.a., 2003, p. 39.

²¹ Hollevoet Y. & Hillewaert B., 2002, pp. 200 – 202.

Bibliografie

Bartels M., 1999, *Steden in Scherven 1. Cities in Sherds 1. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250 – 1900). Finds from cesspits in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250 – 1900)*, 511 pp.

Borremans R. & Warginaire R., 1966, *La Céramique d'Andenne. Recherches de 1956-1965*, 88 pp.

Claeys Bouuaert F., 1949, *Le diocèse de Gand. Pendant la première occupation Allemande. 1914 -1918.* pp. 251.

De Clercq W., 1998a, Ongeschreven verleden. Een archeologische kijk op de vroegste bewoningsgeschiedenis van het Land van Nevele. 2. Het landschap en de bodemgesteldheid in het Land van Nevele. In: *Het Land van Nevele*, 29, 2, pp. 93 - 96.

De Clercq W., 1998b, De vroege middeleeuwen op het grondgebied van het Land van Nevele. In: *Vobov-info*, 47, pp. 61-62.

De Clercq W. & Mortier S., 2001, Aalter. Industrierrein Langevoorde. Grootschalige noodarcheologie. Onderzoek van een meerperiodenvindplaats. In: *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2000*, Gent, pp. 197-202.

De Clercq W. & Verlaeckt K., 1998, Het Land van Nevele: een beknopt fysisch profiel. In: *Vobov-info*, 47, pp. 2-5.

De Groote S. & Luysaert J., 2003, Virginie Loveling over de deelgemeenten van het Land van Nevele in haar dagboek 1914-'18. In: *Het Land van Nevele*, 34, 2, pp. 128-152.

Gaimster D., 1997, *German Stoneware 1200-1900*, 430 pp.

Hollevoet Y. & Hillewaert B., 2002, Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis Refuge te Sint-Andries/Brugge (Oost-Vlaanderen). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. In: *Archeologie in Vlaanderen*, VI, pp. 191-207.

Luysaert J., 2001, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, De Landegemse vrijwilliger 1914-1918. In: *Het Land van Nevele*, 32, 2, pp. 119-155.

Mortier S., Bastiaens J., De Groote K., Gelorini V. & Van Peteghem A., 2003, Een archeologische kijk op Zele in de middeleeuwen. In: *Vobov-info*, 57, pp. 36-45.

Simkins P., 1992, *De Eerste Wereldoorlog. Het Westfront*. 221 pp.

Van der Haegen G., Crombé Ph. & Semey J., 1999, Steentijdvondsten in het Meetjesland (Oost-Vlaanderen, België). Inventaris en geografische analyse. In: *Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone Reeks.*, 6, 191 pp.

DE GESCHIEDENIS VAN DE RADIO

G. Marconi

Van 1850 tot 1900 zochten verschillende wetenschappers een methode om een draadloze¹ verbinding tot stand te brengen. Uiteindelijk slaagden ze erin een draadloze verbinding te maken over een afstand van 3 tot 100 m.

In 1895 trad de Italiaan Guglielmo Marconi op de voorgrond. Hij bouwde verder op de research van zijn voorgangers maar bekwam betere resultaten.

Na proefnemingen en verbeteringen van de apparatuur slaagde Marconi er op 12 december 1901 in met een vonkenzender een verbinding met morse tot stand te brengen over de Atlantische oceaan. De verbinding gebeurde over de lange golf tussen het zendstation Poldhu nabij Lizard Point in Engeland en het zendstation South Wallfleet bij Cape Codd in de Verenigde Staten. (1) De afstand bedraagt ongeveer 5500 km.

De wetenschappers stonden voor een raadsel. Ze hadden altijd beweerd dat een verbinding tussen Engeland en de Verenigde Staten onmogelijk was omdat radiogolven zich rechtlijnig voortbewegen in de lucht en omdat er zich in de Atlantische Oceaan een waterrug van 240 m vormt. Pas jaren later werd het bewijs geleverd dat geïoniseerde hogere luchtlagen elektromagnetische golven reflecteren. De onderste van de ioniserende lagen wordt de Kennely-Heaviside laag genoemd, naar de naam van de twee natuurkundigen.

Door deze geslaagde proefnemingen kon G. Marconi in de Westerse wereld op veel respect rekenen. In 1903 besloot Frankrijk de Eiffeltoren te gebrui-

¹ De frequentieband waarop de omroepen uitgezonden werden was opgedeeld in drie delen:

1) De lange golf: LW, 148,5 KHz – 283,5 KHz, te overbruggen afstand ongeveer 1000 km.

2) De middengolf: MW, 525,5 KHz – 1606,5 KHz, te overbruggen afstand +/- 300 km. Na zonsondergang wijziging in de ioniserende laag daardoor betere ontvangst van verre stations.

3) De korte golf: SW, 3 MHz – 30 MHz, te overbruggen afstand vele duizenden km. Populair voor militaire en civiele communicatie.

ken als zendmast voor een militair zendstation. De zender werd geheel ondergronds geïnstalleerd. De Marconi Maatschappij die de patenten bezat, bouwde de zendtoestellen in de Eiffeltoren. Daarna bouwde de Marconi Maatschappij in een hoog tempo zendstations langs de kusten van Europa.

Onafhankelijk van Marconi verrichtten andere wetenschappers ook proefnemingen op het gebied van draadloze verbindingen. In Duitsland ontwikkelde Professor Karl F. Braun, verbonden met de firma Telefunken, gelijkwaardige vonkenzenders als Marconi.

Marconi bezat de licentie en verbood de Marconi-zendstations contacten te leggen met andere stations of schepen die uitgerust waren met apparatuur van Telefunken. Toen dat verbod ook gold voor het jacht van de Duitse keizer, kwamen er problemen.

Prof. A. Slaby reisde in opdracht van de Duitse Keizer Wilhelm II naar Engeland om te onderhandelen met de Marconi Wireless Telegraph Company om een licentieverlening te krijgen voor Telefunken in Duitsland. De voorwaarden die Marconi stelde waren buiten alle proportie. Er kwam geen overeenkomst en Telefunken volgde vanaf toen zijn eigen weg en ontwikkeling.

Op initiatief van de Duitse Keizer werd in 1906 een Internationale Conferentie georganiseerd te Berlijn. Het resultaat was een overeenkomst waarbij de monopolistische voorschriften van Marconi met ingang van 1908 werden ingetrokken.

De kristaldetector

De kristaldetector of nog anders genoemd de Galènepost werd in het begin van de jaren 20 gebruikt voor radio-ontvangst. Het mooie van dit toestel was dat je geen netspanning of batterijen nodig had om een radiostation te ontvangen.

Wat er wel belangrijk is om met een kristalontvanger een goede ontvangst te realiseren is een goede antenne en een goede aarding.

Een kristalontvanger is de eenvoudigste uitvoering van een radio-ontvanger, bestaande uit een spoel en afstemcondensator die samen de afstemkring vormen, een kristaldetector met afvlakcondensator als demodulator en een hoogohmige hoofdtelefoon.

Guglielmo Marconi

In de beginjaren van de radiotechniek bouwde bijna elke beginnende radio-amateur als eerste een kristalontvanger. Men wikkelde dan de spoel zelf en de kristaldetector was een speciaal element bestaande uit een stukje loodglanskristal waarop men met een scherpe metalen punt een plek zocht die gelijkrichtend werkte (een halfgeleider) en daarmee de modulatie mogelijk maakte. Zo'n kristaldetector was eigenlijk de voorloper van de puntcontactdiode.

Het mineraal galeniet of loodglans (ook wel galena) is een lood-sulfide of looderts. Het grijskleurige mineraal galeniet gaf zijn naam aan de kristalontvanger of galènepost.

De latere versie van demodulator was met een halfgeleider uitgerust.

De uitvinding van de radiolamp

Met de kristalontvanger was het mogelijk met een koptelefoon radiostations te ontvangen.

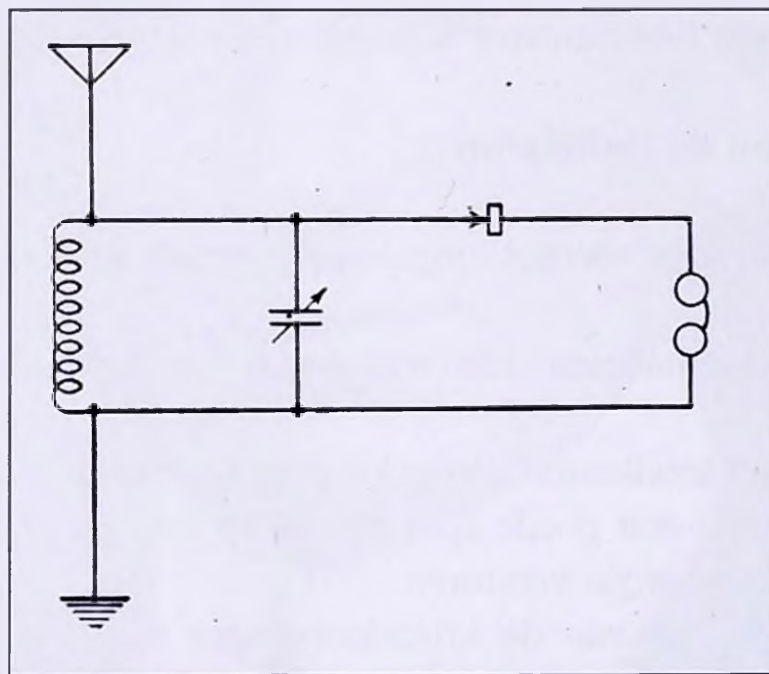
Het had wel enkele nadelen. Het was nogal moeilijk om het systeem te gebruiken.

Men diende op het loodkristal een goed punt te vinden om detectie mogelijk te maken. Nadat een goede spot gevonden was op het kristal kon een kleine trilling de ontvangst verstoren.

Een goede verbetering van de kristalontvanger werd verkregen door de bevindingen van Thomas A. Edison. In 1883 voerde Edison experimenten uit met filamenten (gloeidraadjes). Dit werd uiteindelijk zijn grote uitvinding: het elektrische licht. Door een elektrische stroom te sturen door een geleider in een vacuümomgeving begon de draad te gloeien en gaf licht. Hij ontdekte dat er zich na een tijd zwarte substantie afzette aan de binnenkant van de glazen bol en daardoor het uitgestraalde licht verduisterde.

Om dit probleem op te lossen plaatste hij in de glasbol een bijkomende plaat. Hij verbond de plaat met de gloeidraad en plaatste er een stroommeettoestelletje tussen.

Tot zijn verbazing constateerde hij dat er een stroom vloeyde in de kring. Nu weten we dat de stroom veroorzaakt werd door de elektronen die uitgestraald worden door de gloeidraad en aangetrokken worden door de plaat. Dit noemt men het Edison-effect.

Principe schema van een kristalontvanger of Galènepost

De diode

In 1904 deed de Engelse Ambrose Fleming verder onderzoek op het Edison-effect. Zijn onderzoekingen leidden tot de uitvinding van de eerste radiolamp. De eerste radiolamp was een diode (di betekent twee, ode betekent pool).

Het galéne-kristal van de kristalontvanger werd al gauw vervangen door deze radiolamp. Daarmee waren de problemen met het galéne-kristal overwonnen.

De triode

Kort nadat de diode van A. Fleming verscheen in 1907 bouwde de Amerikaanse uitvinder Lee De Forest verder op het werk van Fleming. Hij ontdekte dat als men een rooster aanbrengt tussen de anode en kathode van de lamp en men maakt het potentiaal negatief, de elektronenstroom gestopt wordt. Maakt men het potentiaal positief dan gaan de elektronen gewoon door het rooster naar de anode.

De triode met zijn kathode, anode en rooster functioneren als een elektronische poort. Deze lamp heeft het voordeel dat ze zorgt voor een versterking wat de kristalontvanger niet deed.

Het wisselsignaal van het tuningscircuit wordt aan het rooster gelegd en zorgt voor een versterkte stroom door de hoofdtelefoon. Omdat deze lamp drie delen bevat, de anode, de kathode en het rooster noemt men deze de triode.

De radiolamp werd later als versterkend element gebruikt. Er werden in één ontvanger meerdere versterkertrappen ondergebracht. Versterking van hoge frequenties bracht heel wat problemen mee: vervorming van het signaal, lage versterking van de lampen op hoge frequenties en gelijkloop van de verschillende hoogfrequenttrilkringen.

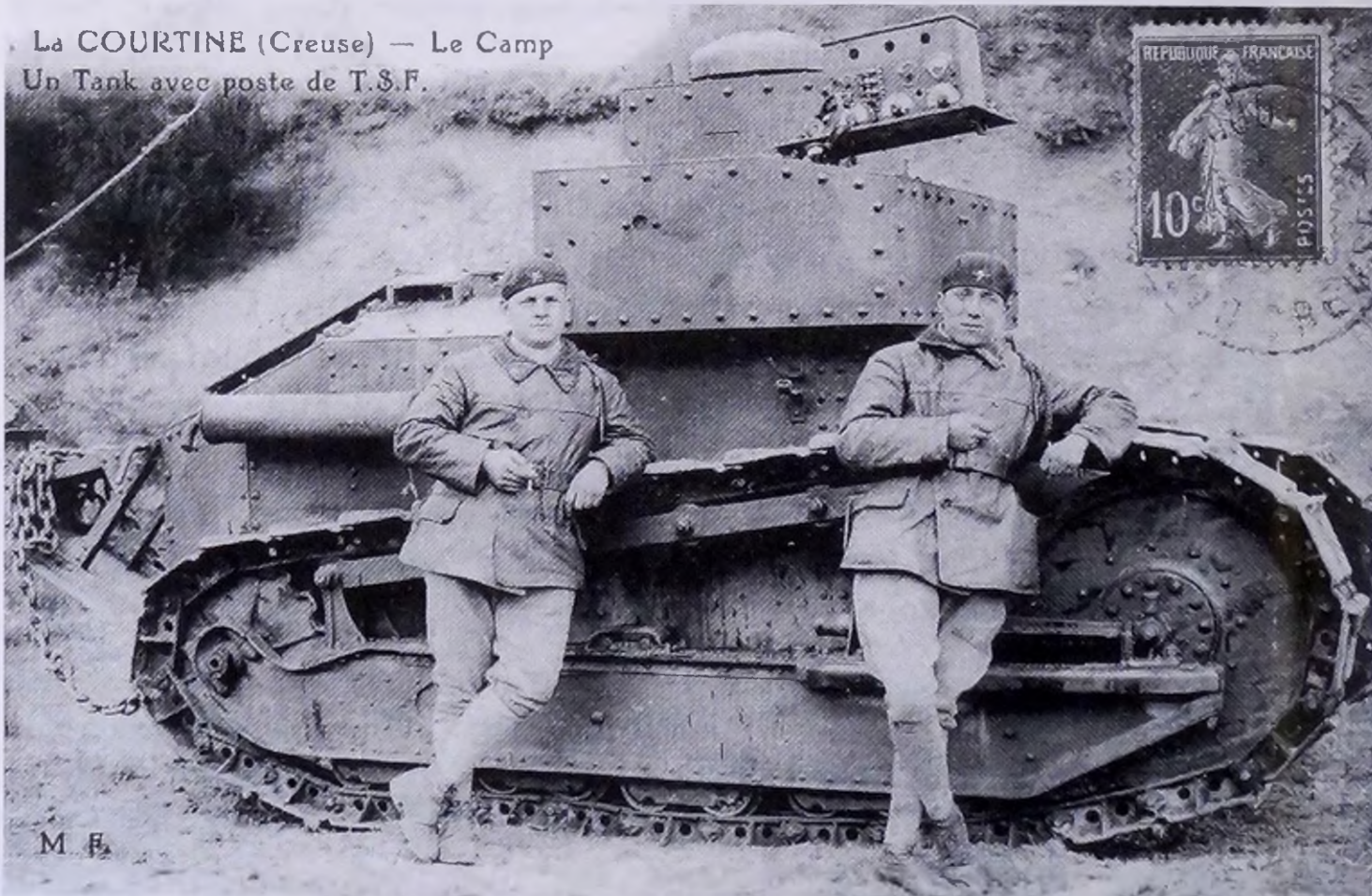
Superheterodyne ontvanger

De oplossing werd gevonden door de Franse Lucien Lévy. Hij vond in 1917 de superheterodyne-ontvanger uit.

Dit systeem steunt op de *frequentie transformatie*. Door het toevoeren van

télégraphie sans fil - 1ère guerre mondiale

La COURTINE (Creuse) — Le Camp
Un Tank avec poste de T.S.F.

Sur ce char Renault figure un poste émetteur récepteur militaire type E10 - 1918.

Een afbeelding van een Franse tank uit de Eerste Wereldoorlog op een postkaart. Bovenaan ziet u het ontvangsttoestel.

een lokaal oscillatorsignaal dat dicht ligt bij de te ontvangen frequentie wordt een veel lagere frequentie gevormd die daarna op een gemakkelijker en storingsongevoeliger frequentie kan versterkt worden. Daarna kan men op deze lagere frequentie detectie uitvoeren.

Om een zender af te stemmen wordt zowel de frequentie van de trilkring als van de oscillator veranderd. Daardoor blijft de verkregen middenfrequentie gelijk.

De ontwikkeling van de radio vanaf 1914 tot 1940.

Op 28 maart 1914 gingen de eerste uitzendingen van muziek en gesproken woord in de ether vanuit het Koninklijk Paleis in Laken.

De Belgische ingenieur Goldschmitt en zijn Franse collega Braillard zonden dagelijks verscheidene uren muzikale en gesproken programma's uit. De Duitse inval in 1914 maakte daar een einde aan.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog zette men grote stappen vooruit op gebied van contactloze telefonie. Men slaagde erin verbindingen tot stand te brengen tussen vliegtuigen, schepen en het vaste land. Op het vaste land bracht men verbindingen tot stand vanuit de Eiffeltoren.

Na de oorlog ging de ontwikkeling van de contactloze communicatie in een hogere versnelling door. Iedereen zag het belang in om omroepen op te starten en zo de bevolking een aanbod te verstrekken van muziek en nieuwsberichten. Kort na de oorlog was radio-ontvangst nog grotendeels weggelegd voor radioamateurs.

Begin jaren 20 kwamen er betere radiotoestellen op de markt. Omdat de kostprijs van een radio toen nog heel hoog was, werden radio's aanvankelijk alleen aangekocht door gegoede families.

Aan het einde van de jaren 20 werden de toestellen wat goedkoper en eveneens gemakkelijker te bedienen. Veel mensen schaften zich toen een radiotoestel aan.

In die periode waren Astère en Valère Lootens verdelers van radio's in Nevele en omgeving. De gebroeders Lootens hadden een grote interesse voor radiotechniek en radio-ontvangst. Ze bouwden eind jaren 20 al een

Valère Lootens bedient een radiotoestel daterend van het begin jaren 20.
Zijn zussen Marie en Anna luisteren mee met een hoofdtelefoon.
v.l.n.r. Valère Lootens, Marie Lootens en Anna Lootens.
De foto behoort tot de verzameling van Walter De Smet en
dateert van de jaren 20.

kristalontvanger en luisterden naar de uitzendingen afkomstig van de Eiffeltoren. Later bouwden ze ook toestellen met lampen.

Op veel plaatsen in Vlaanderen was er nog geen elektriciteit. De batterijpost was de enige mogelijkheid om toch naar de radio te kunnen luisteren. De radiopost werd gevoed door een reeks natte batterijen ondergebracht in een grote houten bak. William Lootens, zoon van Astère, vertelde me dat de landbouwers de lege batterijen achteraan op de fiets plaatsten en naar de plaatselijke elektricien reden die hun batterijen oplaadde met een lader. De batterijen gingen relatief lang mee. De mensen zetten dagelijks de radio gedurende een korte tijd aan voor het nieuws. Daarna ging het toestel terug uit.

Eind jaren 20 begin jaren 30 werden de radiotoestellen nog eenvoudiger te bedienen. Ze werden selectiever en hadden daardoor een betere ontvangst. Tot die tijd werden veel radio's gebouwd door de plaatselijke elektricien. Daarna begonnen de radiofabrieken toestellen in serie te produceren. Enkele bekende merken uit die tijd: SBR, Philips, FNR, Novak, RadioBell, Sierra, Arel en Socora.

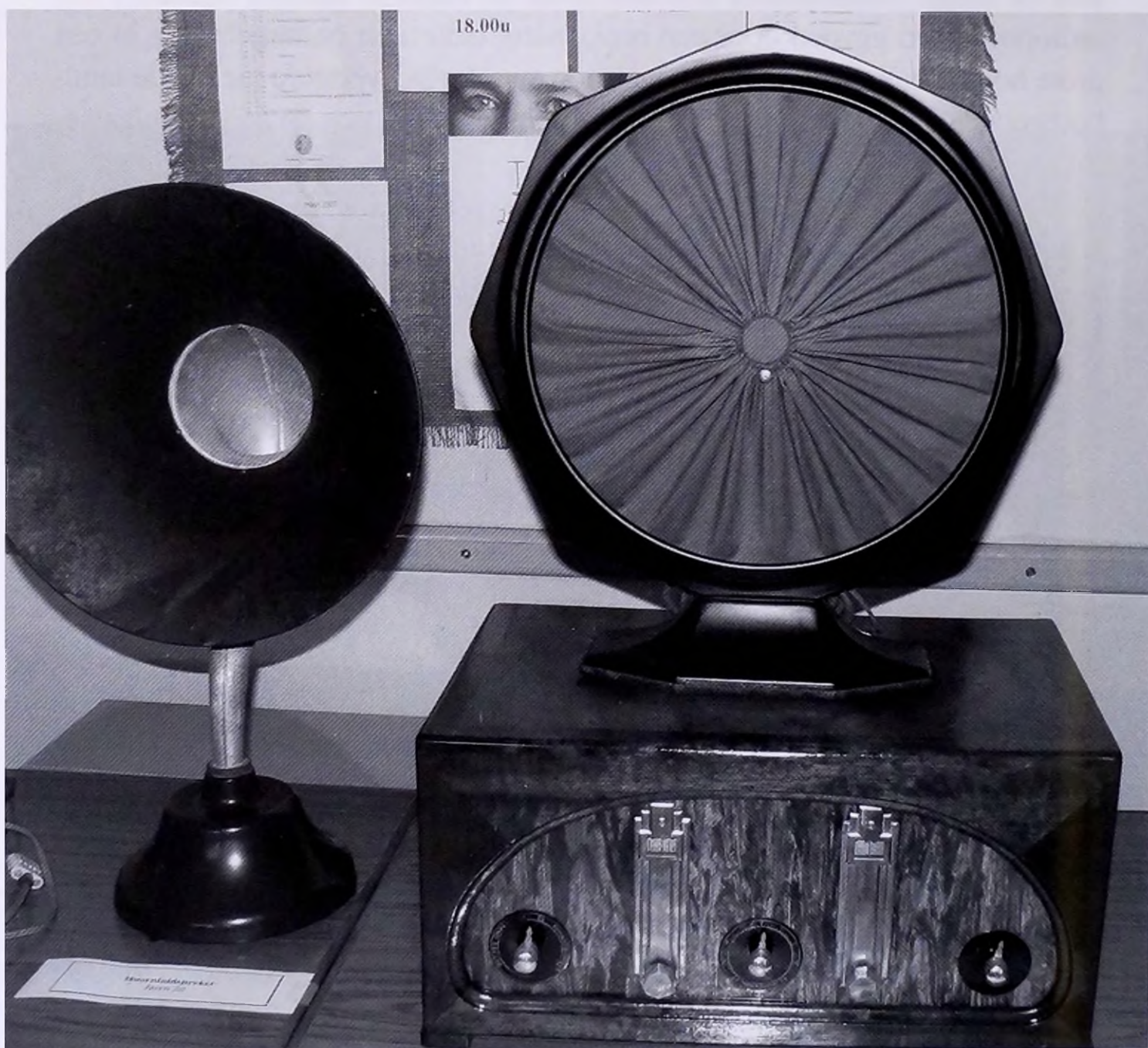
De eerste radiotoestellen (1920-1930) waren één voor één mooie ontwerpen. Er zat een grote verscheidenheid in de modellen. De materialen die men toen gebruikte waren hout, bakeliet en arboliet. Men probeerde deze materialen ook te combineren. Later kwam daar plastic bij.

Bakeliet was trouwens een Belgische uitvinding, namelijk van Leo Hendrik Baekeland (Gent, 14 november 1863-23 februari 1944). L.H. Baekeland was een in België geboren Amerikaanse chemicus. Bakeliet was een goedkoop, veelzijdig materiaal en was de eerste commerciële kunststof ooit gemaakt.

Om de patentrechten te ontwijken kwam Philips met de kunststof Philieliet op de markt.

De bediening van de toestellen bestond uit draaiknoppen en draaischakelaars. Vanaf 1940 werden ook drukknoppen gebruikt.

Tijdens de jaren 30 voegde men een elektronisch oog toe aan de radio. Dat indiceerde hoe sterk een zender te ontvangen was en of de zender goed afgestemd stond.

Batterijpost met metalen luidspreker "Sonocorde", beiden van 1925.
Links een hoornluidspreker daterend van de jaren 20.
(verzameling Luc Van Nevel)

Na 1945 werden steeds meer radiotoestellen van verschillende merken op de markt gebracht. Alle toestellen zagen er ongeveer hetzelfde uit. Zo'n toestel kon men beschrijven als een meubel met een rechthoekig venster waarachter zich een naald bevond voor het afstemmen van de zender. Daarboven een rechthoekig luidsprekerdoek met daarachter de luidspreker en rechts of links bovenaan een elektronisch oog. Onder het glas met de aanduiding van de zenders enkele draaiknoppen en eventueel enkele drukknoppen.

Het ontstaan van de omroepen in België

In 1908 werd in België een regel uitgevaardigd dat elk initiatief rond draadloze telegrafie en telefonie een machtiging moesten verkrijgen van de minister van PTT.

Zoals hierboven reeds vermeld, gebeurden in België al proefnemingen met muzikale uitzendingen vanaf 28 maart 1914 vanuit het Koninklijk Paleis te Laken.

De Belgische ingenieur Goldschmitt en zijn Franse collega Brailard zonden dagelijks meerdere uren muzikale en gesproken programma's uit. De Duitse inval in 1914 maakte daar een einde aan. De Belgische regering richtte net vóór de Eerste Wereldoorlog een eigen TSF-dienst op voor militaire doeleinden.

Na de oorlog richtte men in 1922 de Firma SBR op (Société Belge de Radio-électricité), de eerste grootschalige radiofabrikant in België. In Nederland was Philips toen al opgericht.

SBR produceerde dus radio's maar moest er ook een afzetmarkt voor creëren.

Op initiatief van SBR werd in 1923 "Radio Belgique" gesticht een Franstalige zender. SBR bouwde een zendstation in Ruisselede. Het station wordt nu nog steeds gebruikt voor militaire toepassingen.

Naast Radio Belgique waren talrijke radioclubs actief en slaagden een aantal privé-zenders erin een zendvergunning te bemachtigen.

In 1926 creëerde Theo Fleischman het radiojournaal. Naast het *Journal parlé* voerde hij ook reclame, interviews en reportages in.

Philips 830A

Philips 834A

SBR 635A

Radiotoestellen van begin jaren 30.

Radio Telfa. Geproduceerd in De Pinte (jaren 50).

Lokale privézenders zoals de Antwerpse "Radio 't Kerkske" van Georges de Caluwé, waren de voorlopers van de naoorlogse gewestelijke omroepen.

De Sarov (Socialistische Arbeiders Radio Omroep voor Vlaanderen) kocht zendtijd bij Radio Belgique.

In 1928 werd NV Radio opgericht. Het werd opgericht onder bescherming van de Christelijke Middenstand en met financiële steun van de Boerenbond. NV Radio bouwde in Veltem twee radiozendstations.

In 1930 werd dan het NIR opgericht (Nationaal instituut voor Radio omroep). Dit ressorteerde onder het ministerie van RTT.

Men diende financiële middelen te vinden om het NIR te laten functioneren. Daarom werd in 1930 de radiotaks ingevoerd.

In 1934 werd de WVRO opgericht (West Vlaamse Radio-Omroep). Het jaar daarna werd Radio Vlaanderen opgericht onder impuls van het Gentse dagblad *Vooruit*.

Op 23 mei 1934 verzekerde het NIR dagelijks van 19u45 tot 21u15 uitzendingen bestemd voor Belgisch Kongo. Deze werden uitgezonden over de korte golf vanuit Ruiselede.

In 1937 kreeg NIR-INR culturele autonomie. De Nederlandstalige en Franstalige radioprogramma's werden ondergebracht in eigen departementen.

In 1938 werd een nieuw omroepgebouw gebouwd en in gebruik genomen op het Flageyplein te Brussel.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de Belgische zenders in beslag genomen door de bezetter. De door de Duitsers gecontroleerde zender Brussel zond uit vanuit het omroepinstituut.

Radio Belgique-Radio België opereerde vanuit Londen met steun van de BBC.

In 1942 richtte de Belgische regering die in ballingschap leefde in Londen, de Belgische Nationale dienst voor Radio Omroep op (BNRO).

Deze afbeelding toont hoe het er aan toe ging tijdens de Tweede Wereldoorlog in de huiskamers. Rechts op de kalender ziet u 1943. Het meisje houdt de wacht aan het raam terwijl haar familie dicht bij de radio zit te luisteren naar de BBC. Op het menu staat roggebrood met gerookte haring.

Op 2 april 1943 vaardigde de Duitse bezetter in België een verordening uit die het luisteren naar vreemde zenders strafbaar maakte. Bij betrapping werd het radiotoestel verbeurd verklaard. Die verordening was veel minder zwaar dan in Nederland, waar Rauter, hoofd van het *Generalkommissariat für das Sicherheitswesen*, op 13 mei 1943 een beschikking nam waarbij alle radiotoestellen verbeurd verklaard werden. In Nederland was het verplicht de radio's in te leveren. Dat is dan ook één van de redenen waarom in Nederland nog zoveel radiotoestellen van vóór de Tweede Wereldoorlog bewaard zijn gebleven. De opgeëiste toestellen werden opgestapeld op zolders van stadhuizen en openbare gebouwen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het de eerste keer in de geschiedenis dat de radio zo belangrijk en invloedrijk was. Zowel de Duitsers als de Engelsen gebruikten het medium radio om de oorlog te sturen en om informatie te manipuleren.

Kort na de Tweede Wereldoorlog werden de gewestelijke omroepen gesticht: Antwerpen, Kortrijk, Gent, Hasselt. Ook de wereldomroep startte op.

Op internet is heel wat informatie te vinden over de geschiedenis van de radio. U vindt er ook veel afbeeldingen van oude radiotoestellen. De vereniging *Retro Radio*, gericht naar radioverzamelaars en restaurateurs stelt ook documentatie en informatie ter beschikking op haar website www.retro-radio.be.

Luc VAN NEVEL, Meigem

Geraadpleegde literatuur

L. FOREMAN, *Van kristal to integrated circuit: historie van de radio*, Weesp: De Muiderkring, 1998.

K. HEMMERECHTS, *De magie van radio en televisie*, Gent: Ludion, 1997.

Aan de vooravond van de Grote Oorlog "speelde" men nog even soldaatje.
(Foto Robert Slock).

De leden van de Lotenhulse burgerwacht in volle glorie wachtend
op de vijand.
(Foto Robert Slock).

KORPS BURGERLIJKE BESCHERMING LOTENHULLE

In de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog kwam er vanuit Gent een groep vrijwilligers naar Lotenhulle afgezakt, die de '*garde civique*' werd genoemd. Indien de Duitse vijand zou binnenvallen, zouden zij instaan voor de bescherming van de burgers. Fotograaf Robert Slock heeft enkele foto's genomen van deze *vooroorlogse* helden. Ze lieten zich fotograferen met een vrouwelijke mascotte, verkleed als militair officier. De foto bewijst dat die eerste burgerwacht wellicht niet al te ernstig en efficiënt werkte.

Na de Tweede Wereldoorlog, in volle Koude Oorlogstijd, werd in 1953 in Lotenhulle opnieuw een korps voor de burgerlijke bescherming opgericht. Dit korps was bedoeld om eerste hulp te bieden aan de burgers in geval van oorlog of rampspoed. Het korps heeft maar vier jaar bestaan. Hoofd van het Lotenhuls korps was rijkswachtcommandant De Coster. Leden waren korpschef Leon De Craene, onderchef Paul De Moor en de leden Maurice Schelstraete, Achiël De Dobbelaere, Omer De Wulf, Armand De Meyer, Jozef De Craene, Valeer De Keyser, Gerard Van Gansbeke e.a. De leden droegen een blauwe overall en een zwarte muts als uniform. Ze hielden hun vergaderingen in de bibliotheek naast de pastorie. Ze kregen er vier jaar op geregelde tijdstippen les van Omer Beirnaert, de verantwoordelijke van het korps van Aalter. Ze moesten ook in teamverband oefeningen uitvoeren met ladders, blusmateriaal, draagberries, koorden, gasmaskers en andere hulpmiddelen. Die oefeningen gebeurden op straat op de Grote Plaats, in de hof van een particulier of op de weide van een landbouwer. Het liefst oefende het korps op de Grote Plaats. Daar waren ze het dichtst bij café *Gemeentehuis* waar ze voor en vooral na de oefeningen hun dorst konden lessen.

Ze durfden ook wel streken uithalen. Zo kwam burgemeester Casset, samen met heel de gemeenteraad van Lotenhulle, eens kijken naar de bluswerk oefeningen die de leden van het korps op het hof van Cyriel De Dobbelaere aan het uitvoeren waren. De leden van de raad werden natuurlijk *per ongeluk* allemaal natgespoten tijdens hun inspectietocht. Een andere keer moest chef Leon De Craene slachtoffer spelen en zich uit de dakgoot van een huis laten evacueren. De leden bonden hun chef stevig vast op een berrie en lieten ze met touwen naar beneden. Daarna legden ze de berrie met de koster erop midden op straat zodat geen enkele kar of auto nog kon passeren. Ze

wilden hem alleen losmaken op voorwaarde dat hij iedereen trakteerde, wat uiteraard prompt is gebeurd.

Na vier jaar legden alle leden met succes hun eindexamen af. Zoals het een surrealistisch land als België past, werd het korps het jaar erop ontbonden (mondeline bron: Paul De Moor).

Arnold STROBBE, Lotenhulle

VOLKSVERHALEN, SPOOKVERHALEN EN LEGENDES TE POESELE

Eind vorig jaar keken we vol belangstelling uit naar deel IV van 'Op verhaal komen' van prof. Stefaan Top de, als uniek algemeen sagenboek voor Oost-Vlaanderen, aangekondigde uitgave van het Davidsfonds. Ondanks de talrijk opgesomde verhalen sloeg onze belangstelling om in een zekere teleurstelling toen we vaststelden dat geen enkele sage uit het Land van Nevele in het meer dan 300 blz. tellende boek voorkwam. Ook de omgeving van Deinze en Aalter komt in het boek niet aan bod; nochtans lagen tientallen verhalen uit onze streek zo maar voor het grijpen.

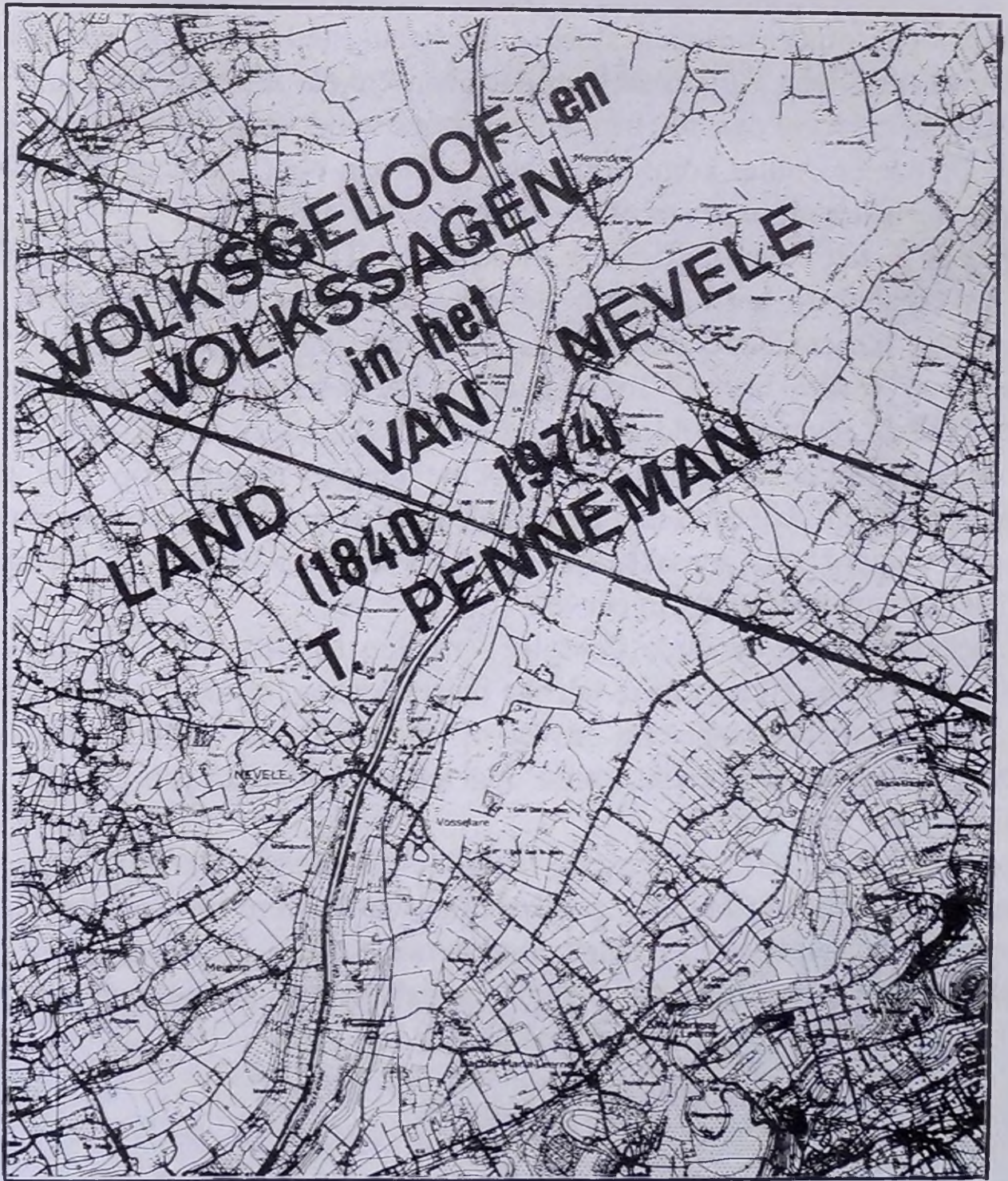
Dit jaar is het exact dertig jaar geleden dat Theo Penneman de meeste volksverhalen uit het Land van Nevele publiceerde in ons tijdschrift dat toen nog 'Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring Het Land van Nevele' heette.¹ Tot op heden is het nog steeds één van de meest gezochte en gevraagde tijdschriften door volkskundigen in die mate dat we overwogen om het reeds lang uitverkochte nummer integraal op onze website te plaatsen. Alleen al met de verhalen die door de heer Penneman werden genoteerd zou gemakkelijk een tweede Oost-Vlaams 'Op verhaal komen' kunnen worden uitgegeven.

Verscheidene van de oude Poeselse verhalen hadden we reeds als kind horen vertellen. Tijdens onze talrijke huisbezoeken, bij onze eerste passen in de heemkunde, noteerden en vervolledigden we de verhalen die door Theo Penneman te Poesele waren opgetekend en we kregen er zelfs nog enkele meer te horen.

Toen in oktober 2005 de Poeselse familiale vereniging 'De Vrijblijvers' de laatavondwandeling *Poesele spookt* organiseerde werd me gevraagd of ik voor enkele aangepaste verhalen zou kunnen zorgen. Zo werden deze verhalen terug vanonder het stof gehaald en raakten mijn notities van meer dan 25 jaar geleden uiteindelijk verwerkt.

¹ PENNEMAN T., Volksgeloof en volksagen in het Land van Nevele (1840-1974), jg. VIII (1977), afl. 3 & 4, p. 95-238.

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring
HET LAND VAN NEVELE**

SEPT. - DEC. 1977 - JAARGANG VIII - AFLEVERING 34

In 1977 publiceerde volkskundige Theo Penneman de volksverhalen en -sagen uit het Land van Nevele in ons toenmalig driemaandelijks berichtenblad.

1. De legendes

Het ontstaan van Poesele

Toen de parochiemaker met zijn kar, geladen met parochieaarde, van Nevele naar Lotenhulle reed viel er een grote kluit aarde van zijn wagen. De mensen die achter de kar liepen schopten de kluit open en zo ontstond Poesele.²

Tempeliers

In de Oude Kerkstraat³ stond er volgens de overlevering een verblijf van de Tempeliers. Het is bij de bevolking gekend als het 'motje'. Een stukje grond met een boeiende geschiedenis maar blijkbaar al meer dan 500 jaar onbewoond. Er was een mote, zeker tot omstreeks 1850, want ze staat op de oorspronkelijke kadastrale kaarten vermeld. De oudste vermelding van het perceel dateert van 1587, toen werd het perceel land 'daude stede' genoemd, wat al inhield dat de stede niet meer in gebruik was. In 1609 wordt het perceel land 'Bultinx stede' genoemd. In 1670 bestaat het gedeeltelijk uit bos en gedeeltelijk uit *geweet* (weidegrond) en heet het 'Bils stede'. In 1724 is het een bos van 470 roeden groot zonder benaming en in 1867 wordt het voor het eerst vermeld als 'het motje'.⁴

Zevenbrood

Oorspronkelijk heette dit perceel land de Negenbroodsakker (voor het eerst vermeld in 1539). Het behoort tot het grondgebruik van het historische Goed ten Briele dat door de familie De Waele en hun nakomelingen wordt bewoond sinds 1800. Het werd door de familie De Waele steeds het Zevenbrood genoemd omdat het ooit zou verkocht geweest zijn voor zeven roggebroden.⁵

² DE POTTER F., BROECKAERT J., *Geschiedenis der gemeente Poesele*, Gent, Drukkerij C. Annoot-Braeckman, 1867 blz.31

³ Achter de stallen rechtover de woning in de Oude Kerkstraat 14.

⁴ BOLLAERT A., LUYSSAERT J., Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele*, jg. XII (1981), afl. 2 & 3, blz. 98-99.

⁵ BOLLAERT A., LUYSSAERT J., *ibidem*, blz. 85-86.

2. De spookverhalen

Algemene spookverhalen en spook- of schrikaanjagende figuren

- Van de moare bereden zijn (=besprongen worden door heksen of spookachtige wezens). Dergelijke verhalen werden rond de Leuvense stoof vooral verteld door oudere manspersonen die het zelf meegemaakt hadden of het zeker wisten van iemand die het had meegemaakt.⁶
- Korenventjes / korenpeten (= kleine kwaadaardige wezens die de mensen, vooral de kinderen, schrik aanjagen). Hier sprak men vooral over *korenpeten*, maar er werd weinig geloof aan gehecht. Het waren vooral jonge vrijers die hiervoor waarschuwden om te vermijden dat er kleine kinderen achter hen aan zouden komen. Maar ook de landbouwers vertelden er niet zo fraaie verhalen over omdat ze vreesden dat spelende kinderen hun oogst gingen plattrappelen.⁷
- Stalkaarsen: Een stalkaars is een uitgeholde biet waarin men een kaars zet om de mensen bang te maken. Deze stalkaarsen dansten 's avonds soms op het kerkhof rond de kerk. Vissers langs de Poekebeek zagen meermaals een stalkaars boven het water zweven. Ook op de Molenberg in de Poekestraat zag men regelmatig stalkaarsen.
's Avonds zag men in de weiden deze stalkaarsen uit de grond naar boven komen.
Dat waren zielen uit het *voorgeborchte* van de hel (bedoeld wordt: het vagevuur) die hulp kwamen vragen. Alleen door te bidden kon men de lichtjes doen verdwijnen.
Lang geleden waren er jaarlijks op bepaalde tijdstippen stalkaarsen te zien op de velden en weiden rond het Goed ten Briele. Ze kwamen uit de richting van de Neerschuurbeek en elk jaar naderden ze een meter de boerderijwoning.⁸

⁶ Verteld door Cyriel Cocquyt (1906-1993), Cyriel Lievens (1894-1974), Bertha De Wulf (1907-1995).

⁷ Verteld door Hortense Verstuyft (1887-1982) in 1980.

⁸ Verteld door Cyriel Cocquyt (1906-1993), Bertha De Wulf (1907-1995) en Maria Slock (1881-1973)

-- Pompeluiten. Om rumoerige kinderen tot rust te brengen werd gezegd "*Pas op, de pompeluiten lopen buiten*". Waarop de kinderen direct reageerden "*Waar?*" en als antwoord kregen "*Ze zijn al weg, maar ze kunnen terug komen*".⁹ Toen keerde de rust (tijdelijk) weer.

Spookverhalen verteld door Poeselaars

Maria Slock (die vroeger met haar man Staf De Vreese in de Beentjesstraat woonde) vertelde dikwijls het verhaal dat er in Nevele "*in 't armhuis*" (lees het Hospice Louise-Marie, nu Ter Leenen) een heks verbleef en er ook is gestorven. Ze wist haar naam niet meer en deed er zeer mysterieus over. Maria voedde het zoontje op van haar zuster en "*dat ventje ging goed vooruit*" tot ze het bezoek kregen van dat oud vrouwtje. Het kind werd elke keer ziek als dat vrouwtje langs was geweest. Men probeerde van alles opdat 't kindje zou genezen. Gaan dienen naar Oostakker-Lourdes, bidden in de kerk en aan de kapelletjes enz. maar veel verbetering was er niet. Soms begon het kindje plots te schreien en wat bleek: elke keer dat dit gebeurde stond dat oud wijveke aan de deur. Maria heeft ze toen weggejaagd en verboden van nog tot bij haar te komen en 't kindje genas.

Toen Maria Slock nog een kind was, vertelde haar moeder dat er op een boerenhof te Poesele, in de omgeving van de Poekebeek, een ratten- en muizenplaag is geweest. En dat kwam door twee vreemde knechten waarvan er gezegd werd dat ze voor pater of priester hadden gestudeerd. Ze slaagden echter niet in hun studies of hadden "*hun kap over d'haag gesmeten*". Als de boerenfamilie zich aan tafel zette voor het avondeten, trokken de twee knechten naar hun voutekamer en deden ze honderden muizen en de ratten te voorschijn komen. Die liepen het huis rond en maakten kringetjes rond de boer, de boerin en de kinderen. Ze renden over tafels en stoelen, in de kookpannen en op de borden zodat de bewoners verstijfden van schrik en niets hierover durfden vertellen aan burens en vrienden. Het is maar geëindigd als die twee vertrokken waren. Hoe dat ze dat deden, heeft nooit iemand geweten. Ze zijn nooit nog naar Poesele teruggekeerd.¹⁰

⁹ Verteld door Bertha De Wulf. (1907-1995)

¹⁰ Beide verhalen oorspronkelijk verteld door Maria Slock, waren ook gekend door mijn moeder Bertha De Wulf.

Er kon in de jaren vijftig en zestig van vorige eeuw weinig gebeuren in de Poeselse Beentjesstraat dat Maria Slock niet had gezien. Fragment van een foto genomen in het voorjaar van 1952 waarbij Maria zoals steeds 'toevallig' buiten kwam om te kijken wat er gebeurde.

(Verzameling A. Bollaert)

De meeste spookverhalen die te Poesele verteld werden spelen zich af om en rond de eeuwenoude pachthoeve het 'Goed ten Briele', thans bewoond door en eigendom van Ivan en Paula Cocquyt-Van Daele.

(Foto uit 1985, verzameling A. Bollaert)

Cyriel Cocquyt woonde tot aan zijn pensioenleeftijd op het Goed ten Briele. Als jonge landbouwer woonde hij, na zijn huwelijk met Maria De Waele, een tijdlang op het Goed ter Walle. Daar hoorde hij het navolgende verhaal vertellen.

Heel lang geleden, bij één van de gezinnen die op het Goed ter Walle woonden, werd op een dag het kleinste kindje ziek. Het was plots hard beginnen huilen en het bleef steeds maar huilen. De boer en boerin wisten niet meer wat aan te vangen en op aanraden van de pastoor gingen ze hulp zoeken bij de paters Norbertijnen in Drongen. Die beseften vlug de ernst van de zaak en ze stuurden onmiddellijk twee kloosterlingen naar Poesele. Luid biddend doorliepen ze de boerderijwoning van de kelders tot de zolder en besprenkelden alle kamers met in wijwater gedrenkte palmtakken. Toen dit zonder resultaat bleef, zijn ze opnieuw beginnen bidden terwijl ze het huis van kop tot teen onderzochten. Op de voutekamer zijn ze voor een linnenkast blijven staan en in één van de bovenste schuiven vonden ze een onbekende lappenpop met daarin drie spelden. Toen ze die biddend uit de pop haalden, stopte het kind met wenen en genas het langzamerhand.

Enkele weken voordien waren *bohemers* aan de deur geweest die knopen, naalden en spelden ventten. De boerin had nog genoeg voorraad van alles en kocht niets. Eén van de vrouwen vroeg of ze een beetje water konden krijgen, want ze hadden dorst. De goedhartige boerin ging naar de pomp op het achterhof voor elk een tas water halen. Op dat moment moeten de kwaadaardige vrouwen hebben toegeslagen om de pop met de naalden in de kast te stoppen.

Het Goed ten Briele langs de Bredeweg is altijd bewoond geweest door paardenboeren. Vroeger werden de grote boeren zo genoemd omdat zij de enigen waren die meer dan één paard bezaten. De knechten en omliggende keuterboeren konden dan een paard lenen om hun eigen akkers om te rijden. Paarden speelden dus een zeer belangrijke rol in het dagelijkse leven van de kleine Poeselse leefgemeenschap. Maar ook bij paarden was er soms toverij en hekserij in het spel. Zo liepen er, heel lang geleden, spookpaarden rond het Goed ten Briele en tegelijkertijd begonnen op de zolder windmolens te draaien. De boer, de boerin, de kinderen en de knechten verkrampten binnen van de angst en als er dan toch iemand het aandurfde naar buiten of op zolder te gaan kijken was er niets meer te horen of te zien. Dat bleef zich maar herhalen en er werd hulp ingeroepen van de paters van Gent. De paters zijn schoorvoetend gekomen maar je kon hen aanzien dat

ze dat werk niet graag deden. Ze zweetten als dassen en zagen er zeer vermoeid uit. Blijkbaar hadden ze na enige tijd toch iets gevonden maar niemand weet wat. Ze zouden het in de grond gestopt hebben op de verste uithoek van het land. Sedertdien waren de spookpaarden verdwenen.

Begin 1800 kwam de eerste De Waele zich vestigen op het Goed ten Briele. De huidige bewoner Yvan Cocquyt is de zoon van Cyriel en Maria De Waele zodat deze hoeve nu al twee eeuwen door dezelfde familie wordt uitgebaat. Rond 1800 maakte Poesele deel uit van het Franse keizerrijk. Het was een periode van oorlogen, hongersnood en plagen onder het vee. Er was ook een abnormale paardensterfte op het Goed ten Briele. Alle paarden stierven één na één op een onverklaarbare wijze. De kloosters waren gesloten en de paters gevlucht. Toch slaagde de familie De Waele erin om enkele paters naar Poesele te laten komen om te onderzoeken wat er zou kunnen gebeurd zijn. Ze kwamen tot de conclusie dat enkel Onze-Lieve-Vrouw hier iets kon aan doen. De bewoners kregen als raad om aan de ingang van hun hoeve een kapel te bouwen op paardenpoten toegewijd aan O.L.V. Het laatste dode paard werd naast de ingang van de hoeve begraven met de poten omhoog en daarop werd een kapel gebouwd. Er is nooit meer nog een abnormale dierensterfte geweest op het hof.

De oorspronkelijke kapel werd in 1951 bij de betonning van de Bredeweg afgebroken. Ze werd vervangen door een nieuwe kapel, langs de nieuw aangelegde weg, enkele meters achter de plaats van de oorspronkelijke kapel.¹¹

Wie destijds ook kon helpen tegen toverij was 'Boekaardeken' van Waregem. Van de (dierengenezers/tovenaars) familie Bouckaert, die in Oost- en West-Vlaanderen zeer bekend was, is er nog een negentiende-eeuws document bewaard gebleven over de behandeling van dierenziekten.¹² Maria De Waele van het Goed ten Briele hoorde hierover vertellen door haar moeder. Haar zwangere grootmoeder zou behekst geweest zijn en door tussenkomst van *Boekaardeken* werd ze genezen. Bij *Boekaardeken* moesten de mensen niet betalen. Er stond wel een busje waar dat men geld kon in deponeren. Zijn remedie voor Maria's grootmoeder was kort en een-

¹¹ De verhalen over het Goed ten Briele en het Goed ter Walle werden in 1980 verteld door Cyriel Cocquyt (1906 -1993) en zijn echtgenote Maria De Waele.

¹² Zie : www.svvf.be (Bouckaert J.)

voudig: “Bij uw terugkeer zal je een leurdertovenaar tegenkomen die op Bruuntje Van Maele gelijkt. Maar je mag er in geen enkel geval tegen spreken.” Ze kwamen inderdaad een leurdertovenaar tegen maar ze negeerden hem. Toen ze terug op hun hof aankwamen, was de zieke genezen.

Spoken waren niet te pakken omdat ze ofwel te rap waren ofwel waren ze onstoffelijk, met andere woorden, als je erin slaagde toch een spook vast te grijpen, pakte je er gewoon midden door. Op het Goed ten Briele heeft men heel lang geleden toch zo'n spook te pakken gekregen maar niemand kon nog vertellen hoe dat exact in zijn werk is gegaan. Men heeft het in een fles gestoken en op de verste hoek van het land begraven. Dat leek vroeger blijkbaar de beste manier om van spoken af te geraken. Dergelijke verhalen bestaan ook over de vroegere hoven Welvaert in Landegem, Vlieghe in Poeke, Steenkiste in Vosselare, Meirhaeghe in Lotenhulle en het kasteel van Hansbeke. In de meeste gevallen kwam de fles met het spook (of de geest) elk jaar enkele meters dichterbij de boerderij of het kasteel. Op het Goed ten Briele was dit niet het geval en is de fles gebleven waar ze begraven werd.

Spookverhalen verteld over Poeselaars

Voor vreemden moest je altijd opletten. Zelfs nu is er bij de meeste mensen nog steeds een zekere terughoudendheid tegenover vreemdelingen omdat ze er anders uitzien. Maria De Pestel uit de Mortierstraat kreeg ooit een oogziekte toen ze achttien maanden oud was omdat haar vader Constant geld had aanvaard van vreemde vrouwen. Constant en zijn familie zouden toen in Bellem gewoond of verbleven hebben in een café niet ver van het station. De kinderen zaten in de keuken en er waren altijd buurmeisjes bereid om een oogje in het zeil te houden op de kleinsten als het te druk was in het café. Op een dag kwamen daar twee vreemde vrouwen binnen in het gezelschap van een onguere man die in de deuropening bleef staan. Ze vroegen naar *kluiten*, dat waren muntstukjes van 5 en 10 centiemen. De cafébaas vertrouwde het zaakje niet en zei dat hij dat niet wisselde. Daarna dronken ze een *dzoorken*¹³ bier (= een half pintje) dat ze betaalden. Ze drumden de

¹³ *Djoore*, *dzoore* is waarschijnlijk een dooreenhaspeling van *Djoren* 'Joris' en het Frans *jarre* 'kruik' (F. Debrabandere, *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek. De herkomst van de Oost- en Zeeuws-Vlaamse woorden*, Amsterdam/Antwerpen, 2005, p. 94).

'De kapel op paardenpoten' voor het Goed ten Briele. De oorspronkelijke kapel werd gebouwd in het begin van de 19de eeuw en verdween in 1951. De foto dateert uit 1946 en werd genomen door hoefsmid Aviel Afschrift. (Verzameling A. Bollaert)

cafébaas bijna omver en gingen via de keuken terug naar buiten. De meisjes in de keuken zagen direct dat die vrouwen geen goede bedoelingen hadden en lieten ze niet bij het kindje komen maar het was al te laat. De kleine Maria begon te huilen en te schreeuwen dat horen en zien vergingen. Vader Constant had hun geld nooit mogen aanvaarden. Dat was het begin van de miserie. Het kindje heeft dagen aan een stuk gehuild. Het verdroeg geen daglicht en zag niets meer. Na een tijdje was het lichaam van het meisje totaal vergroeid van altijd over een schouder van een ouder te liggen. Iedereen ging naar het kindje kijken en men was er honderd procent van overtuigd dat het kindje betoverd was.

Ze zijn dan te voet met Maria naar de paters in Tielt geweest. Direct zagen de paters dat het *kwaad* ermee gemoeid was. Ze kregen er paasnagels die ze in 't kindje zijn schapulier moesten steken. Voor hun terugkeer zeiden de paters "ge gaat dezelfde vrouwen tegenkomen en ge moogt er hoegenaamd niet tegen klappen. Ze zullen tegen u beginnen klappen maar ge moogt er niets tegen zeggen. Ge moet ze passeren en gebaren dat ge ze niet ziet." Ze hebben dat gedaan en 't kindje is beginnen genezen.¹⁴

3. Sporen van spokerij/hekserij/tovenarij in de toponymie

Naast de lage meers voor het hof van de familie Coen (Oude Kerkstraat 7) liep vroeger de 'dreef van Poesele bos'. Later werd dit een *slag* naar de weiden langs de Poekebeek. Op het einde van die *slag* of weg zetelde in de Middeleeuwen de Poeselse vierschaar (rechtbank). Daar werd soms beslist over leven en dood en een weinig verder westwaarts (juist voor de stallingen van het vroeger hof van Marc Van Parijs, Mortierstraat 8) lag de *Nekkersput*, voor het eerst in 1670 vermeld als *Heckersput*. Daarna werd deze plaats steeds vermeld als *nekkersput* en ze is tot op vandaag nog zo bekend. *Nekkers* of *nikkers* zijn in de Germaanse mythologie boosaardige watergeesten die vaak de mensen naar beneden trokken in het water. Het groot perceel land dat achter de *nekkersput* ligt en reikt tot aan de Poekebeek heette in 1587 en 1639 het *gyselstick*. Door de familie Van Parijs, die het perceel in gebruik had tijdens de 20ste eeuw, werd dit land ook de *nekkersput* genoemd. Op dat *gyselstick* werd volgens de vermelding in het landboek van 1587, de weduwe van een zekere Joos Ryckaert *gerecht*

¹⁴ Verteld in 1972 door Marie Onderbeke in het rusthuis te Nevele. Zie PENNEMAN T., *ibidem*, blz. 175-176.

(gevonnist). Joos Ryckaert was tijdens het laatste kwart van de 16de eeuw de eigenaar van een leen van 4 bunder groot dat zich uitstreckte tussen de Poekestraat en de Mortierstraat. De korte uitleg bij de benaming van het perceel lijkt erop te wijzen dat de weduwe van Ryckaert er gegijzeld en gedood werd. Het lijkt erop dat de weduwe Ryckaert als gijzelaar zou gediend hebben om het nakomen van een afspraak te waarborgen. Vermoedelijk werd zij door het niet (kunnen?) nakomen van die afspraak terechtgesteld. Dergelijke gijzelingen kwamen in het Ancien Régime regelmatig voor tijdens de vele bezettingen die onze streek kende om de dorpeelingen te verplichten de militaire opeisingen na te komen. Meestal werden enkele notabelen van het dorp als gijzelaar genomen (burgemeester, schepenen). Waarom deze weduwe gegijzeld werd, is niet duidelijk. Het einde van de 16de eeuw was een rumoerige periode met regelmatige invallen van de bosgeuzen vanuit Zeeuws-Vlaanderen en reacties daarop van de Spaanse troepen die onze streken bezetten. We vermoeden dat haar gijzeling en dood in het collectief geheugen van de lokale bevolking is blijven hangen. Het valt namelijk op dat de naam *nekkersput* voor het eerst verschijnt op het ogenblik dat de naam *gyselstick* niet meer voorkomt. Blijkbaar heeft het ene met het ander te maken en zijn de watergeesten pas komen opdagen enkele decennia na de dramatische dood van de weduwe Ryckaert.¹⁵

In de Poekestraat, halverwege tussen de vierweegse van de Poekestraat en de veldweg (vroeger de Bredestrate genoemd) die de grens vormt met Lotenhulle ligt een perceel land dat in het landboek van 1587 omschreven werd als 225 roeden land '*int goockelstuck*'. Deze vermelding komt in 1639 nog eens voor. Tijdens de 20ste eeuw wordt dit perceel land '*het vierendeel*' genoemd. Een vierendeel is 1/4 van een bunder of 225 roeden. De volkse benaming van het perceel is dus vervangen door een zuiver meetkundige benoeming.

Het Middelnederlandse woord *gokelen* betekent 'toveren, goochelen'. Om en rond dit perceel land gebeurden vermoedelijk in de 16de eeuw (of vroeger) enkele onverklaarbare zaken die als tovenarij werden bestempeld.¹⁶

¹⁵ BOLLAERT A., LUYSSAERT J., *ibidem*, blz. 123.

¹⁶ BOLLAERT A., LUYSSAERT J., *ibidem*, blz. 105.

4. Bezwerende planten en oude symbolen

Er was maar één plaats in Poesele waar vroeger overvloedig brem (*sarothamus scopiarus*) groeide en dat was op de westzijde van de Molenberg. Bremtwijgjes werden zowel door of tegen heksen gebruikt. Een molen was een zeer kwetsbare plaats. Is de brem er op natuurlijke wijze gekomen of werd hij aangeplant om zich te kunnen beschermen tegen hekserij? Op die vraag blijven we het antwoord schuldig.

De lindeboom (*tilia cordata*) was voor onze voorouders een heilige boom. Volgens het aloude volksgeloof werd hem een beschermende kracht toegemeten. Lindetakken werden gebruikt als amulet voor bescherming tegen heksen en boze geesten. Later werden er op vele plaatsen kapelletjes van OLV in gehangen. Hij werd aangeplant op de dorpspleinen, vóór een woning of aan de inkom van een hoeve. Nu zijn deze lindes te Poesele allemaal verdwenen. De bekendste lindes waren die vóór de bakkerij De Boever langs de Bredeweg (nu nr. 20-22) die geroid werden voor de verbreding van de weg in 1951 en de linde op Poesele Kerrebroek op de hoek van de Spoelstraat en de Nieuwe Kerkstraat waarin een houten O.L.Vrouwkapelletje hing. Deze oude linde werd in februari 1990 vernield door een windhoos. Op dezelfde plaats werd door de familie De Witte (Spoelstraat 3) onmiddellijk een nieuwe linde aangeplant. Het kapelletje bevindt zich nu aan de zijgevel van de woning rechtover de linde (Spoelstraat 1). Op de plaats van de vernielde linde stond vermoedelijk vroeger ook een linde. In het landboek van 1639 wordt deze plaats het 'Ghemeente van Poessele' genoemd. Het woord *gemeente* is in het Middelnederlands een vergadering, een plaats waar het volk samenkomt. Het pleintje vóór de beek was zeker tot het midden van de 17de eeuw een plaats waar de lokale bevolking op regelmatige tijdstippen samenkwam.¹⁷

Het *donderblad* (*Sempervivum tectorum*), ook huislook genoemd vond je vroeger op alle lagere gebouwtjes van de boerderijen alhier. Volgens het volksgeloof biedt het bescherming tegen de bliksem en de blaadjes zouden tevens een remedie zijn tegen keelpijn. In Duitsland wordt dit plantje op sommige plaatsen *Donatuswurz* genoemd, verwijzende naar de donderhei-

¹⁷ BOLLAERT A., LUYSSAERT J, ibidem, blz. 128.

De oude linde (met kapelletje) op de hoek van de Nieuwe Kerkstraat en de Spoelstraat die in februari 1990 werd vernield. Het perceel land rechts van de linde noemde eertijds 'het gemeente van Poesele'.
(Foto uit 1985, verzameling A. Bollaert)

lige Donatus wiens verering in 1652 in Duitsland ontstond en die te Poesele sinds 1860 wordt vereerd in de parochiekerk.¹⁸

In de versiering van de hekken aan de inkom van de hoeven werden vaak bezwerende symbolen aangebracht. Alle oorspronkelijke oude hekken zijn nu verdwenen. Het oude hek aan de woning in de Beentjesstraat 29 vertoont nog het Germaanse odal-symbool. Het stelt de jaarlijkse loop van de zon voor, het dagelijks klimmen van de zon tot 21 juni en het weer dalen tot 22 december. Bij de Germanen betekende het odal-symbool bescherming van huis en hof.¹⁹ Dit hek werd geplaatst in 1977 en is afkomstig van een boerderij uit Nazareth.

6. De levenscyclus

Bij een geboorte in een gezin werd aan de kinderen verteld dat het kindje uit de kolen kwam (vooral bloemkolen). Soms werd het ook gebracht door een ooievaar of kwam het per schip aan (via het kanaal van Schipdonk) te Nevele.

7. Andere sterke verhalen

De Romeinse heirweg

Pastoor Lieven Jamée vertelde in april 1997 dat de Poekestraat die uitmondt op Poeselekerk oorspronkelijk een Romeinse heirweg was. Toen pastoor Jamée, die een levendige interesse toonde voor het mysterieuze en het bovennatuurlijke, een helderziende dame op bezoek had, bleef deze bij het buitenkomen van de pastorie plots staan en begon aandachtig te luisteren. De pastoor hoorde niets en vroeg haar wat er scheelde. Ze antwoordde dat ze mannen hoorde praten in het Latijn, vermoedelijk waren het soldaten. Dit deed haar besluiten dat we hier te doen hadden met een heirweg met passerende Romeinse soldaten.²⁰

¹⁸ BOLLAERT A., *De verering van de H. Donatus, de donderheilige, Poesele 1985*, blz.15.

¹⁹ LUYSSAERT J., Volksgeloof in en om de hoeven in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. X (, 1979), afl. 2 blz. 99.

²⁰ Verteld door E.H. Lieven Jamée (°Overboelare 1927 - + Deinze 2006) op paaszaterdag 1997.

Keizer Karels kleinste kindje

In de Mortierstraat stond ooit het café “De Morremande” waar de familie Van Speybroeck nog gewoond heeft. Er was daar vroeger een gebrekkig kind dat zijn hele leven in een kakstoel heeft gezeten. Het kind sprak slechts één zinnetje uit dat het steeds maar herhaalde: “Keizer Karel’s kleinste kindje kakte kleine keutelkes.”²¹

Dertien is een ongeluksgetal

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak werden dertien Poeselse rekruten opgeroepen. Eén van hen trouwde nog kort voor zijn mobilisatie en ging te Lotenhulle wonen in de Molenhoek. Hij sneuvelde, de andere Poeselaars kwamen allen levend terug. Hij mocht Poesele nooit verlaten hebben want hij had de dertien doorbroken. Was hij te Poesele blijven wonen dan was hij waarschijnlijk ook levend terug gekeerd.²²

Het puipelingske

De Poeselse vogelvanger Camiel De Backer uit de Oude Kerkstraat kon met overtuiging vertellen over de ongewone ingewandenstructuur van het *puipelingske*. Dit kleine zangvogeltje had volgens hem geen maag maar slechts één enkele darm in zijn lichaam, vandaar dat je het altijd zag *schijten* terwijl het aan het eten was.²³ *Puipeling* of *pijpeling* is de lokale dialectbenaming voor de graspieper (*anthus pratensis*). Het is een grijsbruin vogeltje met een gestreepte bovenrug dat men vaak terugvindt in vochtige weilanden. Het lijkt sprekend op de veldleeuwerik maar is kleiner. Zijn ijle piepende zang, waaraan hij waarschijnlijk zijn dialectbenaming te danken heeft, laat hij telkens bij het opvliegen horen.²⁴

André Bollaert, Poesele

²¹ Verteld door een bezoeker aan de tentoonstelling “Toen Poesele nog Poesele was” op 10/09/1983.

²² Verteld door Irma Mortier in 1983 (1895-1995).

²³ Verteld door Camiel De Backer (1912-1979) in september 1968.

²⁴ TAELEDMAN J., Enkele dialectbenamingen voor vogels in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. XV (1984), afl.2, blz. 71 en VAN DEN HEEDE Vicky e.a., *Woordenboek van Vlaamse dialecten, Algemene woordenschat, Aflevering 1: Vogels*, blz. 142.

VERSLAG

Zondag 11 maart 2007: Algemene ledenvergadering met voordracht door Luc Van Nevel 'De geschiedenis van de radio', daarna hulde aan onze erevoorzitter, de heer Jan Luysaert (105 aanwezigen).

Alvorens de spreker in te leiden somde André Bollaert de voornaamste activiteiten op van 2007 en gaf hij een kort overzicht van de activiteiten van het voorbije werkjaar.

Geachte aanwezigen,

Het is me een waar genoegen om jullie hier zo talrijk aanwezig van harte welkom te kunnen heten op mijn eerste algemene ledenvergadering als voorzitter van de heemkundige kring "Het Land van Nevele". Om praktische redenen zullen we het programma van deze namiddag lichtjes wijzigen en beginnen met het administratief gedeelte namelijk ons jaarverslag van 2006. Daarna volgt de lezing van de heer Luc Van Nevel gevolgd door het figuurlijk in de bloemetjes zetten van onze erevoorzitter, de heer Jan Luysaert. Dit laatste gaan we doen terwijl jullie gezellig aan tafel zitten. Na de voordracht van Luc zullen enkele van onze bestuursleden de tafels op hun plaats zetten. Ondertussen kunnen jullie rustig eens de tentoonstelling bekijken en aan de toog je koffie of thee met gebak afhalen en terug plaats nemen in de zaal. De taarten werd gebakken door de echtgenotes van onze bestuursleden, mijn oprechte dank aan onze dames hiervoor. Enkele mannelijke bestuursleden beweren evenwel dat ook zij taart hebben gebakken. Ik hoop dat dit voor de aanwezigen hier geen voorwendsel zal zijn om vroeger de zaal te verlaten.

Vooreerst wil ik jullie allen uitnodigen op onze activiteiten van 2007. Vanaf vorige vrijdag loopt in het Plattelandscentrum Meetjesland te Sint-Laureins de tentoonstelling "Hemel en aarde bewegen, volksdevotie in het Meetjesland" waaraan onze heemkring haar medewerking verleent. Deze tentoonstelling is nog te bezichtigen tot 31 juli.

Op dit ogenblik zijn we volop bezig met het samenstellen van de tentoonstelling over de duivensport die ter gelegenheid van de Sinksenkermis te Nevele zal doorgaan in de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling. Wie nog informatie of documenten heeft over dit thema en wil meewerken kan steeds bij onze bestuursleden terecht. In september verschijnt dan, in een

speciaal tijdschrift, de geschiedenis van de duivenport in het Land van Nevele. Nog in september verschijnt de lang verwachte biografie van Cyriel Buysse door Joris Van Parys. Naast de officiële voorstelling in Antwerpen slaagden we erin een tweede voorstelling te bekomen in Nevele zelf. Meer hierover later.

2006 was een zeer belangrijk jaar voor onze kring met als hoogtepunt de eerste voorstelling van de rondreizende tentoonstelling “Mijnheer Cyriel, leven en werk van Cyriel Buysse” die meer dan 1500 kijklustigen naar de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling lokte en ontegensprekelijk één van de hoogtepunten is geweest van onze kring sinds zijn ontstaan.

Op 31 december 2006 telde onze kring 439 leden, het hoogste aantal ooit, en onze kas sloot met een boni van 6.305 euro. Mochten er trouwens nog leden in de zaal zijn die hun lidgeld voor 2007 nog niet betaald hebben dan kunnen ze dit nu doen, wie nog geen lid is kan natuurlijk van deze gelegenheid gebruik maken om het te worden. We heten jullie alvast van harte welkom.

Wat presteerden we eigenlijk allemaal vorig werkjaar?

Op 19 februari hielden we onze algemene ledenvergadering in het vroeger kasteel en klooster van Nevele. Daar hield historicus Jelle Haemers een lezing over “Oorlog in Nevele. Op zoek naar de slagvelden van de Gentse opstand (1449-1453)”. Op 12 maart werkten we mee aan de heemkundige en familiekundige boekenbeurs te Tielt. Op 21 maart verzorgden we voor het Davidsfonds de “Nacht van de geschiedenis”. Jan Luysaert hield er een boeiende lezing met als titel “Van stad tot fusiegemeente. Geschiedenis van de *stede van Nevele*”. Van 3 tot 11 juni 2006 vond de eerste voorstelling plaats van de tentoonstelling “Mijnheer Cyriel” en van 19 juni tot 31 juli stond in de kerk van Poesele de tentoonstelling “Münstereifel-Aarlen-Poesele: of hoe de Donatusverering in Poesele tot stand kwam”. Hieraan was op zondag 9 juli de jaarlijkse uitdeling gekoppeld van een nieuw bedevaartvaantje van de H. Donatus, gerealiseerd door ons bestuurslid Julien Scherpereel. Op 10 september werkten we actief mee aan de Open Monumentendag in Hansbeke en op 16 september waren we de ganse dag present op de boekenmarkt in Bachte. Tenslotte verleenden we op 14 oktober onze medewerking aan de PowerPoint voorstelling te Bellem over de Eerste Wereldoorlog in het Land van Nevele en omgeving, samengesteld door Paul Van Damme. Ons tijdschrift verscheen vier maal, samen goed voor 465 bladzijden lokale geschiedenis.

Naast de groots opgezette tentoonstelling over Cyriel Buysse was 2006 ook

een Meigemjaar voor onze kring. In maart verscheen van Denis Pieters en onze ondervoorzitter Stefaan De Groote het levensverhaal van de Meigemse huurling-dichter Petrus Bruyneel en tijdens de herfst verscheen een bijna 200 bladzijden tellend tijdschrift over Meigems hoogdag, het verhaal van de heiligbloedprocessie. Meigemnaar Luc Van Nevel nam hiervan het leeuwendeel voor zijn rekening in samenwerking met Stefaan De Groote.

En zo komen we automatisch tot onze spreker van deze namiddag.

Luc Van Nevel speelt hier op eigen terrein in het Reigersnest. Velen onder ons zullen zich nog wel de uiterst smaakvolle tentoonstelling herinneren over de Heilig-Bloedprocessie die hier in dezelfde zaal plaats vond tijdens de zomer van 2004. Ook dit was vooral zijn werk. Tijdens onze gesprekken met Luc bleek dat deze ingenieur elektronica, naast zijn onbaatzuchtige inzet voor de Heilig-Bloedprocessie, nog een tweede grote passie heeft: oude radio's. Luc is zich in zijn hobby vooral beginnen verdiepen in hetgeen hij als elektronicus niet meer bestudeerd heeft omdat het voorbijgestreefd was. Tijdens mijn laatste bezoek aan huize Van Nevel bleef ik haast aan mijn stoel genageld toen onze spreker me enkele zaken over het ontstaan van de radio verduidelijkte en demonstreerde. Gisterenavond was ik echt onder de indruk van de pracht van de pas opgestelde tentoonstelling oude radio's en het enthousiasme en de liefde waarmee Luc en zijn echtgenote Trui Galle al deze stukken behandelen. Ja, ik heb de indruk dat het niet alleen Luc is die de radiomicrobe te pakken heeft maar ik wil jullie nu niet langer meer laten wachten en geef graag het woord aan onze spreker van deze namiddag: Luc Van Nevel.

Gebruik makend van een PowerPoint-presentatie leidde Luc Van Nevel ons door de boeiende wereld van het ontstaan van de radio. Een korte, geïllustreerde inhoud van zijn voordracht vind je elders in dit tijdschrift. Na de uiteenzetting van Luc nam André Bollaert opnieuw het woord en werd overgegaan tot de hulding van de erevoorzitter.

Beste leden, beste aanwezigen,

Eind vorig jaar besliste onze toenmalige voorzitter Jan Luysaert een stap opzij te zetten om plaats te maken voor een nieuwe voorzitter. Het bestuur respecteerde deze beslissing en stelde onmiddellijk voor dat hij het erevoorzitterschap van onze kring zou aanvaarden. Zo heeft na 37 jaar "Het

Land van Nevele” voor het eerst een nieuwe voorzitter en ook voor het eerst een erevoorzitter. André Bollaert, die secretaris was van de kring werd de nieuwe voorzitter; zijn plaats als secretaris werd ingenomen door Patrick Tuytschaever.

Ondertussen vervoegden twee nieuwe bestuursleden onze ploeg. De eerste nieuwkomer is Luc Van Nevel, onze spreker van deze namiddag met “een entree die kan tellen”. Onze leden kenden Luc zijn capaciteiten en zijn gedrevenheid al via ons tijdschrift en we kunnen hem nu reeds beschouwen als de geestelijk opvolger van de grote Meigemkenner Armand Bauwens die ons 20 jaar geleden ontviel. De tweede nieuwkomer is Landegemnaar André Stevens, een geboren Vinderhoutenaar die sinds 1978 te Landegem woont en sindsdien lid is van onze kring. Sinds korte tijd beschikt André over een resem bijkomende vrije tijd die hij graag zou willen gebruiken ten dienste van onze kring.

Luc en André van harte welkom in ons bestuur.

Beste Jan,

Eerst en vooral wil ik twee personen verontschuldigen die zeer graag deze namiddag hier aanwezig zouden geweest zijn maar er jammer genoeg niet kunnen zijn, namelijk ons bestuurslid Yvonne De Keere die met spijt in het hart, omwille van gezondheidsredenen, voor de eerste maal sinds ze deel uitmaakt van ons bestuur forfait moet geven voor een algemene vergadering. Ook “ons Nele” laat zich verontschuldigen. Nele Van Uytsel was er vandaag ook graag bij geweest maar andere verplichtingen laten haar dit niet toe. Beiden maken u en uw echtgenote hun felicitaties over.

Jan, jij was één van die personen die mij wegwijs maakten in de heemkunde, samen met de Nevelse heemkundepionnier Antoine Janssens en de eeuwig jonge en onovertrefbare Jozef Van de Castele die beiden van ons zijn heengegaan. Later zou ik regelmatig ook kunnen rekenen op de kennis en het doorzicht van bestuurslid Daniel D’Hooge.

Het eerste artikel dat ik voor het Land van Nevele schreef gebeurde samen met u. Het was de perceelsreconstructie en toponymie van Poesele en de microbe had me te pakken en zou me niet meer loslaten.

Het is eigenlijk nooit mijn bedoeling geweest om ooit voorzitter van onze kring te worden maar ik moet je wel zeggen dat ik het een hele eer beschouw om iemand als u als voorzitter van “Het Land van Nevele” te kunnen opvolgen. Je weet net als ik dat veel Nevelaars niet beseffen, of pas zeer laat beseffen of beseft hebben, hoe belangrijk je steeds bent geweest en

nog bent voor het culturele leven in Nevele. Misschien waren ze verblind door je politiek engagement waar ze zich niet konden in vinden.

Je hebt dikwijls het respect voor het werk dat jij en wij als heemkring verdienden moeten afdwingen want er is een tijd geweest dat ook de heemkundige kring door sommigen in het politieke landschap als een oppositiepartij werd beschouwd. Dit is gelukkig al lang verleden tijd, maar ik vond dat ik vandaag hieraan eens moest herinneren om duidelijk te maken dat alles er niet zomaar vanzelf is gekomen.

Vorig jaar, tijdens de opening van de Cyriel Buyssetentoonstelling, vergeleek je de bestuursploeg van onze heemkundige kring met een wielerploeg waarvan jij de kopman was, een kopman die geen resultaten kon boeken als het hele team zich daar niet voor inzette. En, we mogen het hier met enige trots zeggen, je leek uiterst tevreden over je ploegmaten.

Toen je eind december vorig jaar, na enkele vergeefse pogingen, besloot om juist voor de aankomstlijn van het werkjaar je remmen dicht te knijpen deed zich in het peloton van je ploegmaten bijna een valpartij voor. We waren het al zo gewoon geworden dat je als eerste over de meet reed en wij naast u of in uw spoor volgden. Wie bijna 38 jaar een ploeg op sleeptouw neemt is een erekopman en het is slechts weinigen gegeven dit te doen op de manier waarop jij dat gedaan hebt.

“Never change a winning team” zegt een uitdrukking in de sportmiddens. Dat gaan we dan ook niet doen. Ons heemkundig team wordt vanaf heden enkel een beetje herschikt en uitgebreid. Het is wel zo dat er voor het eerst in de geschiedenis van de kring een andere voorzitter werd aangesteld en dat we voor het eerst een erevoorzitter hebben. Nu ja, een vereniging die bijna aan zijn veertigjarig bestaan toe is heeft inderdaad stilaan recht op een erevoorzitter.

Beste Jan, als er in Nevele iemand is die het verdient om de titel van “erevoorzitter” te dragen dan bent u dat wel. We kennen elkaar nu ongeveer zo'n goeie dertig jaar en, ook al verschilden we soms van mening over aanpak of werkwijze – en met we bedoel ik niet alleen mezelf maar ook de andere bestuursleden - het gezamenlijk doel dat we voor ogen hadden haalde steeds de bovenhand op onze meningsverschillen zonder dat daar overbodige discussies aan te pas kwamen. Het is één van de zaken die je typeerden als voorzitter. Het zoeken naar een consensus zonder dat je daarbij je vooropgestelde idealen opzij schoof. Dat niet alle meningsverschillen konden worden opgelost weten we. Het is wel merkwaardig te kunnen vaststellen dat we als kring, daar steeds sterker zijn uitgekomen, en ook dat is

een belangrijke verdienste van u.

Als mijn inlichtingen juist zijn, woon je in februari volgend jaar 40 jaar in het Land van Nevele, d.w.z. het grootste deel van je leven. Als zoon uit het land van Streuvels zegde je de Waterhoek vaarwel om in het land van die, in je geboortestreek verwenste bourgeoïsschrijver Cyriel Buysse te gaan wonen en er nog te aarden ook. Meer nog je werd zelfs de vertegenwoordiger en de spreekbuis van onze streek en van de gemeente Nevele in het Cyriel Buysse Genootschap. Onwillekeurig kwam bij mij soms de gedachte op dat je was meegekomen met de filmploeg van de onlangs overleden regisseur Fons Rademakers die Mira verfilmde en dat je hier bent blijven hangen, zoals ze dat in Nevele zeggen. Er is trouwens geen enkele Nevelaar bij wie het zal opkomen dat jij eigenlijk een West-Vlaming bent, want je kan er in Nevele de meeste West-Vlamingen toch zo "*gemakkelijk uuthalen*".

Ik blijf het nog altijd een sterke prestatie vinden dat twee "vreemdelingen" (want dat waren jij en Johan Taeldeman toen toch in Nevele) hier in 1970 een heemkundige kring kwamen oprichten en er wisten het vertrouwen te winnen van enkele heemkundigen die, alhoewel ze slechts op een figuurlijke boogscheut van elkaar woonden, elkaar blijkbaar niet vonden. Nu een vereniging oprichten is één zaak, ze in stand houden gedurende bijna 40 jaar is een andere zaak. Een groep bijna vier decennia samenhouden van een vijftiental mensen met een verschillende ideologische en filosofische gezindheid in het politiek zeer gevoelige Nevele! Ik denk niet dat er iemand is in Nevele die dit zwart op wit op papier zou willen garanderen, gisteren niet, vandaag niet en morgen niet. Je tekende niets maar je deed het en je blijft het nog mee verder doen.

De heemkundemicrobe kreeg je te pakken omstreeks 1960 bij een bezoek aan het openluchtmuseum Bokrijk. Je ging plots de oude huizen in je streek op een andere manier bekijken. Je interesseerde je ook levendig voor de oude gebruiksvoorwerpen en in je verbeelding zag je hoe de mensen in vroegere tijden in die huizen leefden. Toen je in 1962 naar de Gentse universiteit trok om er Germaanse filologie te gaan studeren, werd je liefde voor de heemkunde nog meer aangewakkerd door de professoren Van Werveke, Verhulst en Stubbe. Je maakte je proefschrift bij professor Tavernier-Vereecken, echtgenote van de Nevelse professor bodemkundige René Tavernier (die later nog een mecenas van onze kring zou worden) over de toponymie van enkele dorpen rond Avelgem. Nu, meer dan 40 jaar later blijft deze toponymie of plaatsnaamkunde je stokpaardje en ook aan de

Gentse Universiteit waar je het allemaal leerde, weten ze je werk naar waarde te schatten. Het knappe vakwerk dat je op dit vlak al hebt gepresteerd in onze streek is indrukwekkend. Bij de Stichting Achiël De Vos verschenen van je pen en opzoeken reeds de verklaring van de toponiemen tot 1600 van Merendree, Vinderhoute en Hansbeke en op je schrijftafel liggen vandaag de verwerkte en nog te verwerken opzoeken van Landegem en Nevele.

We zouden je capaciteiten echter veel tekort doen door te suggereren dat je enkel interesse zou vertonen voor de plaatsnaamkunde; dat is slechts één facet van je uitgebreid interesseterrein. Is er wel één domein in de lokale geschiedenis dat je nog niet hebt behandeld? Ik denk het niet, want je interesseradius gaat heel ver. Hierover uitweiden zou ons te ver brengen evenals de opsomming van de talrijke bijdragen die je hebt geschreven. Toch voel ik me verplicht er hier enkele te vermelden zoals uw historische bewerking van het oorlogsrelaas van de Landegemse oud-strijder Florimond Pynaert, de bewerking van de visitatieverslagen van bisschop Triest van Merendree, Landegem en Meigem, de geschiedenis van de Nevelse rijks-wacht, de ontginningsgeschiedenis van Hansbeke in het kader van zijn plaatsnamen, de opstand te Nevele tijdens de Belgische omwenteling, je talrijke bijdragen over Cyriel Buysse en nog veel meer. Trouwens wat zou er van ons tijdschrift geworden zijn zonder u? Onder uw voorzitterschap groeide onze kring uit tot één van de grootste en belangrijkste culturele verenigingen uit de streek en werd ons tijdschrift, uw stokpaardje, één van de meest gewaardeerde heemkundige uitgaven in Vlaanderen.

Onder uw leiding heeft onze heemkring talrijke mooie cultuurhistorische momenten beleefd. Ik denk maar aan de uitstappen naar o.a. Frans Vlaanderen, de vieringen rond het museum Rietgaverstede, de Nieuwlandhulde, de ontmoeting van de Waalse en Duitse oud-strijders in april 1988 te Nevele, de jaarlijkse algemene vergaderingen, onze jaarlijkse tentoonstellingen. De voordracht van, huidig professor, Bruno De Wever over de Oostfronters met politiebescherming en de voetbalclub van Poesele zonder doelman omdat hij die namiddag was opgevorderd door zijn bevelhebber, enzovoort, enzovoort...

Bij elke organisatie van onze kring nam je het voortouw. Er mocht niets verkeerd gaan, daar waakte je over dag en nacht en, we weten uit goed betrouwbare bron, je liet er dikwijls je slaap voor. Ik herinner me bijvoorbeeld nog levendig dat wij twee op pinksterzaterdag 1999 in de late namiddag, nauwelijks anderhalf uur voor de opening van de tentoonstelling over

de wielersport de laatste stukken van de tentoonstelling op hun plaats zetten. Ik heb je weinige keren zo nerveus gezien als die dag; een nervositeit die daarna omsloeg in één grote zucht van opluchting alsof je die dag een wielerklassieker had gewonnen. Deze situatie was eigenlijk niet uniek, maar nog nooit was het zo nipt geweest. Eigenlijk kenden we je zo het best en je vergat nooit je medewerkers. Je eerste reactie bestond erin om steeds een dankwoord tot hen te richten.

Wel, beste Jan, nu is het mijn beurt om u in naam van ons bestuur en onze leden van harte te danken voor die 37 jaar onbaatzuchtige inzet voor onze heemkring, onze streek en onze cultuur. Dank u wel!

Beste Mieke, als we het over je echtgenoot hebben komen we automatisch ook bij jou terecht, niet omdat dit nu eenmaal volgens de beleefdheidsregels de gewoonte is, maar omdat het ook zo is. Men zegt vaak dat achter een groot man altijd een sterke vrouw staat maar daar ben ik het niet helemaal mee eens. Op de leukste en fraaiste momenten stond je, bescheiden, steeds achter je man maar in de moeilijke momenten stond je naast hem en zorgde je ervoor met je openheid en oprechtheid dat hij de moed niet liet zakken om op de ingeslagen weg verder te gaan. Mieke, je bent eigenlijk ook een deel van ons Land van Nevele geworden en wij, de collega's bestuursleden van je echtgenoot, zijn daar echt blij mee, daarom bieden we je graag deze bloemen aan.

Beste Jan, we laten je natuurlijk ook niet met lege handen huiswaarts keren. Voor de aankoop van ons geschenk hebben we iemand die we konden vertrouwen met een spionageopdracht. Haar taak bestond erin je te volgen en te trachten te weten te komen naar waar je interesse vooral ging. De persoon in kwestie heeft haar taak uitstekend verricht zoals altijd en ze volgt je nog steeds. Toch was je ons eenmaal te vlug af, maar dat werd reeds de volgende dag, achter je rug natuurlijk, rechtgezet.

We hebben er nog een kleinigheid bovenop gelegd zodat jullie samen nog eens aan deze dag zouden terugdenken.

Beste erevoorzitter, beste Mieke, van harte gefeliciteerd vanwege het ganse bestuur en onze 439 leden.

Daarna overhandigden de bestuursleden aan hun erevoorzitter de heruitgave van het achttiendelig standaardwerk van Karel De Flou: *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*. Een duidelijker verwijzing dat de kring nog op hem ten volle rekent konden we hem niet aanbieden.

Dankwoord van Jan

Beste vrienden van de heemkundige kring "Het Land van Nevele".

Dag op dag bijna 37 jaar geleden, om precies te zijn op 8 maart 1970 vond in het gemeentehuis van Nevele de officiële stichtingsvergadering van de heemkundige kring "Het Land van Nevele" plaats. Voordien hadden de stichters Johan Taeldeman, Guido Schaeck, Jos Vandavelde (inmiddels overleden) en ikzelf de bestuursfuncties onder mekaar verdeeld. Veel keuze had ik niet: Guido en Jos wilden onder geen enkele voorwaarde voorzitter worden en Johan nam het tijdschrift onder zijn hoede. Ik aanvaardde toen het voorzitterschap in de hoop dat het maar een vijftal jaar zou duren en eigenlijk had ik liever gezien dat professor R. Tavernier, de peetvader van onze pas opgerichte vereniging, voorzitter zou worden.

Die vijf jaar hebben uiteindelijk 37 jaar geduurd. Maar ik heb er geen spijt van vooral omdat we gezien hebben hoe onze heemkundige kring jaar na jaar groeide en een vaste waarde is geworden in het Land van Nevele.

En daar zie ik vooral deze reden voor: wij allen in het bestuur hadden en hebben maar één enkel doel voor ogen: aan heemkunde doen, het verleden van onze streek in al zijn facetten onderzoeken. Politieke of ideologische voorkeuren van ieder van ons hebben hierbij nooit een rol gespeeld; met alle gemeentebesturen hebben we steeds loyaal meegewerkt voor zover hun vragen iets te zien hadden met heemkunde.

Op onze bestuursvergaderingen is er zelfs na het officiële gedeelte een gemeentelijke roddelronde ingelast... en zelfs dan kunnen we het licht spottend, goed met mekaar vinden.

Misschien duikt dan bij sommigen onder u toch de vraag op waarom ik als voorzitter afscheid heb genomen? Ik liep al een paar jaar met de idee rond om het roer aan iemand anders over te laten en uiteindelijk is het gelukt 'een iemand anders' te vinden. Vooral het vele werk en de vele beslommeringen in verband met de realisatie van onze reizende tentoonstelling "Mijnheer Cyriel" heeft de doorslag gegeven. Ondanks het feit dat mijn bestuursleden intens aan de tentoonstelling hebben meegewerkt, wogen de dagelijkse sleur en beslommeringen van het 'leiden' mij zwaar. Vaak heb ik 's avonds een onschuldige slaapthee gedronken om toch eens een nacht te kunnen doorslapen en niet reeds vanaf 2 u wakker te liggen en in mijn hoofd met die tentoonstelling bezig te zijn.

Ik heb me voorgenomen zelf veel meer artikelen te schrijven en het tijdschrift nog beter te verzorgen. Ook in onze bibliotheek wil ik verder tijd en

energie steken; net zoals vroeger wil ik zeer graag studenten helpen die op onze collectie en kennis een beroep doen.

Ik ben er zeker van dat de heemkundige kring in zeer goede handen is. André is sedert 1980 lid van ons bestuur, eerst als penningmeester, dan als secretaris en nu als voorzitter. We kennen mekaar ondertussen al bijna 30 jaar en ik heb er het volste vertrouwen in dat ik nu het voorzitterschap mag loslaten. Bovendien hebben we vanaf vandaag twee nieuwe bestuursleden: Luc Van Nevel uit Meigem en André Stevens uit Landegem die met dezelfde gedrevenheid als de oudere bestuursleden de vereniging zullen trekken en duwen.

jullie geschenk is nu wel het mooiste wat ik kon dromen. Ik wist van het bestaan af van de heruitgave van het toponymisch woordenboek van Karel De Flou. Het verscheen in 1985 en toen moest ik het met pijn in het hart in de boekhandel laten liggen want mijn financiële middelen gingen toen naar ons jong gezin en onze opgroeiende kinderen. En nu valt dit woordenboek zo maar onverwacht in mijn boekenrek. Dank aan iedereen, ons tijdschrift zal er wel bij varen. Ik ben er zeker van dat de heemkundige kring zijn tweede leven tegemoet gaat...

VERDACHTEN EN GETUIGEN VAN DE RELLEN TE NEVELE OP 2 OKTOBER 1830

Naar aanleiding van de 175-jarige onafhankelijkheid van België, publiceerde ik in 2005 in ons tijdschrift een artikel over de rellen te Nevele tijdens de opstand van 1830¹. Tijdens die rellen werd Theodore Dierick gedood en werd zijn broer Bernard gekwetst. Ik beloofde in dat artikel dat ik later naamlijsten van getuigen en verdachten van deze rellen zou publiceren. Voor een familiekundige is dit een interessante bron, omdat ze een tipje van de sluier oplicht over de politieke voorkeur van zijn/haar voorouder. Meestal zijn de namen goed leesbaar maar enkele keren heb ik na de naam een vraagteken geplaatst omdat het handschrift op die plaatsen niet zo duidelijk meer is.

Kort na de feiten van 2 oktober 1830 stuurde de Nevelse vrederechter Frederick Dierick een proces-verbaal² naar het Openbaar Ministerie maar dit werd nietig verklaard omdat Frederick Dierick de broer was van de beide slachtoffers Theodore en Bernard Dierick. Hij stelde in zijn PV enkele personen verantwoordelijk voor de aanslag op zijn beide broers. Hoe hij tot die beschuldigingen komt, is niet duidelijk, en of hij een onderzoek heeft ingesteld kon ik uit zijn PV niet uitmaken. Zijn vooringenomenheid is des te duidelijker. In de aanhef van zijn PV noemt hij de dood van zijn broer: "...eene vrede moord met voorbedenking", een moord dus en bovendien met voorbedachten rade. Juridisch gezien is zo'n formulering een vérgaande subjectieve weergave van de feiten... Hij is wél heel voorzichtig in zijn taalgebruik en schrijft in de voorwaardelijke wijs "dat de daders en medeplichtige ... *zouden* zijn" de volgende leden van de burgerwacht: burgemeester Minne "wegens opstokking (sic) en aenporringe" (wegens opstoking en aanzetten tot); Louis Minne, zijn broer; Seriacop, gemeentesecretaris;

¹ J. Luyssaert, De opstand te Nevele tijdens de Belgische Omwenteling van 1830, in *Het Land van Nevele*, jg. 36 (2005), afl. 4, p. 299-332.

² Kadoc Leuven, archief van de familie Lammens-Verhaegen, nr. 2.2.9.10.

Joseph Seriacop, *practezyn*³; Eduard Gaelens, *Schryver* in het gemeentebestuur; de twee veldwachters; Charles De Bakker, koopman; Jan en Pieter van der Cruyssen en Emmanuel ver Cruysse (sic) *vader der zelve twee voornaemde*; Judocus Clement⁴. Frederick Dierick schrijft op het eind van zijn PV “*Een groot aantal personen zullen van deze angehoorde daedzaken getuygenis komen geven*”. Een lijst van deze getuigen is echter niet bij het PV gevoegd.

Zoals gezegd werd dit PV door het Openbaar Ministerie niet aanvaard. Daarom stuurde de nieuwe burgemeester A. Bosschaert in naam van *de regentie* (=het nieuwe voorlopige gemeentebestuur van Nevele) op 12 december 1830 een proces verbaal aan *le Commissaire du Gouvernement*. Bosschaert vindt het zijn plicht “*by dit verslag te onderrigten, dat volgens bekomene onderigtingen (=inlichtingen) en openbaere geroep van deze (=de publieke opinie), binnen de daders ofte medepligten (sic) zouden zijn:*

1. Karolus Minne, gewezen burgemeester
2. Louis Minne, particulieren⁵
3. Karel Seriacop, Secretaire
4. Joseph Seriacop, schryvere
5. Louis Gheldof, veldwagtere
6. Phillippe Tronicq, veldwagtere
7. Karel De Backer, koopman
8. Joannes Vander Cruyssen
9. Amandus Vander Cruyssen, bloem pelder⁶
10. Pieter Vander Cruyssen
11. Judocus Lovaert, gezegd Clemens Smet⁷
12. Leo Claeys, barbier

³ Zaakwaarnemer.

⁴ Dit is Judocus Clement Lovaert, smid en vader van de Nevelse orgelbouwer Leo Lovaert (voor uitvoerige bibliografie zie: www.landvannevele.com)

⁵ Een *particulier* of *byzondere* is een privaat persoon, iemand die geen of een zelfstandig beroep uitoefent.

⁶ Iemand die de pellen van het graan afdoet om het graan te laten malen.

⁷ Zie ook noot 4.

13. Jan Francies Gansbeke, huerhouder⁸
 14. Francies Dhaeyere, koopman
 15. Benedict Verleyen, bode
 16. Dedeurwaerder, ontfanger
- alle woonende tot Nevele*".

In het verslag van burgemeester A. Bosschaert volgt een lijst met de namen van 160 personen die "*van deze feiten kennis hebben en kennis geven kunnen*":

1. Bernard Dierick, schryver
2. Augustin Bracke, wever
3. Coleta Demeyere, kleermaekster
4. Louis Lampaert, bierbrauwer
5. Leo Verbauwen, daglooner
6. Julie Dierick, weduwe d'heere Bouckaert
7. Karel Van Doorne, voerman
8. Livinus Verraest (?), medecine docteur
9. Philippe Beaufort, Timmerman
10. Emmanuel Bruggeman, Schoenmaker
11. Weduwe Pieter Goedgeluck, tapster
12. Dogter goedgelyk (sic), tapster
13. Xaverius Verpoest, herbergier vosselaere
14. Knecht Beaufort voorzeyd
15. Karel De Koster, vleeshauwere
16. Vrouw Demulder, Smet
17. Jan Francies Craeynest, mulderknecht
18. Jan Francies Hautekeete
19. Jan Fr. Berengier, wever
20. Vereecke Victor, idem
21. Jan Fr. Dewitte, dienstknecht Hautekeete
22. Florentin Verhegge, wever
23. Theresia Braet, vrouwe Van Hove
24. Constant Van Hove
25. Bouduin Devolder
26. Melanie Wyngaert

⁸ Verhuurder van rijtuigen.

27. August Becue
28. Livinus Tuytschaever
29. Petrus Jacobus Demeyer
30. Vrouw Karel Claeys
31. Nap. Verdonckt
32. Jan Baptiste De Vos
33. Vrouw Van Parys Augustin
34. Jan Baert, horlogiemaeker
35. Jos Steyaert, particuliere
36. Bernard De Clercq
37. Eugenius Bracke
38. Jan Baptiste Vanderdonckt
39. B. Gansbeke
40. Leo Van Nevele
41. Julie Oppeel
42. Philippe Vanderwee
43. Augustin Van Parys
44. Karel L. Kneuvelders De Fraeye
45. Victor Demeyer
46. Karel Dhaenens
47. Albert Jassens (sic)
48. B. Steyaert, dienstknecht Jassins
49. Ph. de Meulemeester
50. B. de Dapper
51. Marie Rosa Wulleput, huys vrouw Kraeynest
52. Leo Pieters
53. Josephus Meganck
54. Karel de Lucker, knecht mulder te Vosselaere
55. Eugenius Pauwels
56. Therese Verhegge
57. Auguste De Weerd
58. Em. Lissens, knecht Lampaert
59. Livin Beringier
60. Jan Cornelius, knecht id.
61. Jan Baptiste Van Wanzele
62. Ch. Louis Van Wanzele
63. Bruno Van Wanzele
64. Laurens Danneels

65. August De Vos
66. Constant De Vos, Smet
67. Pieter Vande Moortele
68. Marie Christine de Bot
69. Eugenius Dhoore, Schoolmeester
70. Louis Dhoore
71. Jan Vandervennet, koopman
72. Eugenius Buysse, barbier⁹
73. Auguste De Smyter, koopman
74. Emmmanuel Comparez, daglooner te Vosselaere
75. Louis Vandersyppen, koster
76. Jan Frans Notte, daglooner
77. Joanne Marie Thuyschaver
78. Marie Claeys
79. Jan Baptiste Verhegge
80. Therisa Joos, Spinster
81. Marie Anne Meulemeester, Spinster
82. Theresia Meulemeester
83. L. De Vogelaere
84. Weduwe Van de Walle
85. Leo Beringier, wever
86. Pieter Vasterliner (?)
87. Adelaïde Dierckx, particuliere
88. Rosalie Bracke, Spinster
89. Marie Anne Danneels, vrouw Beringier
90. Th. Pieters, particuliere
91. Vrouwe Dias
92. Jan Van Huffel
93. Aug. Maldegem
94. Angelus Devos, kleermaeker
95. Pieter Maldegem
96. Adriaen De Vos
97. Jh. Van Hulle
98. Jud. De Blauwe, kleermaeker
99. Karel Fr. Lamme, knegt

⁹ De broer van Louis Buysse, grootvader van de Nevelse schrijver Cyriel Buysse.

100. Jan Baptiste De Clercq
101. Huysvrouw Pieters
102. Fr. Damen (?)
103. L. Vermeulen
104. Karel L. Braet
105. Francies Mestdagh
106. Huysvrouw Judocus De Blauwe
107. Jan Baptiste Van Wontergem
108. Karel Schelpe
109. Marie De Mets, huysvrouw Adriaen De Vos
110. Emanuel Van Gansbeke
111. Bern. Goedgeluck
112. Petrus Vanden Braembussche
113. Fs Henderickx
114. Alph. Pieters
115. Fr. Danneels
116. Chs. Henré, Smet
117. Ch. Joos, Koperslaeger
118. Louis Van Hecke
119. Leo Damman
120. Js. Sierens, kuyper
121. Fs. Van Hecke
122. Fs. Meganck
123. Vrouw van fs. Vernier
124. Fr. Van Hecke
125. Fs. J.B. Schelpe
126. Bruno Van Wassenhove
127. Bruno Schelpe
128. Frederick De Vos, Maeldrager¹⁰
129. Jan Carolus Van Dorpe
130. Pre. Fs. Heye
131. Louis Martens, kamslaeger¹¹
132. J. Bapt. Van Haecke
133. Eduardus Buysse, Schoenmaeker
134. Benedictus Demeyer, waegemaeker

¹⁰ Postbode, koerier.

¹¹ Iemand die weefkammen maakt.

135. Ch. L. Messiaen, wagenmaeker
136. Karel L. de Brabander
137. Fs. Hebbelink, mastuere (?) maelder
138. Huysvrouwe Becu
139. Jacobus Fs. Loontjens
140. B. Bogaert, knegt Gansbeke
141. Hermanus Meganck
142. Livinus Hertoge, herbergier
143. Aug. Mesuere, timmerman
144. Judocus De Vré, heelmeester
145. Louis De Jaeger, herbergier
146. Karel Demeyer
147. Bernard Kerrest (sic), dienstknecht
148. J. Bapt. Steyaert
149. Bernard Vermeire, gezegd Pat (?)
150. Jan Galens, koopman
151. Ivo Becu, kleermaeker
152. Karel Damman, huerhouder
153. Huysvrouw Van Wontergem
154. Huysvrouwe Jan Steyaert
155. Karel Oppeel
156. Felix Van Caeneghem
157. Leo Bruneels
158. B. De Paepe
159. Emmanuel De Paepe
160. Leo Dias, kantynier¹²

Jan Luyssaert, Merendree

¹² Kantonnier.

ANDRIES RAPE, EEN BIJZONDERE NEVELSE VONDELING

De Nevelse familiekundige Rita Vandeputte bezorgde ons een kopie van een ongewone doopakte uit Nevele.

Op 2 juni 1746 doopte pastoor Hugo Claus van Nevele een vondeling met de naam Andreas. Het jongentje was door Joseph Strobbe uit Meigem in de vroege morgen gevonden onder de struiken in het tuintje van de Andries Mortier. De getuige was Joanne De Winter. Dat een pasgeborene door zijn moeder te vondeling werd gelegd is niet zo ongewoon, wel dat de moeder op het kind een briefje had bevestigd met een nogal merkwaardige tekst:

ick ben geboren

*op den eersten junii 1764. ick ben versekert en
niet gedoopt. ick ben erfgenaem van mijn
moeder en niet van mijn vader, en die mij
hier leydt sal daer memorie af houden
ende belieft mij heeten andries*

Vrij vertaald komt de boodschap van de moeder hierop neer:

“Ik ben geboren op 1 juni 1764. Mijn toekomst is verzekerd en ik ben niet gedoopt. Ik ben erfgenaam van mijn moeder en niet van mijn vader en wie mij hier legde zal daar rekening mee houden. En gelieve het kind Andries te noemen.”

Enkele bedenkingen bij de inhoud van dit briefje. Het is waarschijnlijk geschreven door de moeder of iemand uit haar naaste omgeving. Zij behoorde tot een bevolkingsklasse die kon lezen en schrijven. De moeder had de toekomst van haar kind verzekerd door een borgstelling te voorzien. Aangezien de moeder zelf de voornaam Andries had bepaald, zou het kind steeds herkenbaar blijven voor de personen die de toekomst van het kind wilden of moesten verzekeren. Is het een samenloop van omstandigheden dat Andries te vondeling werd gelegd in de tuin van een zekere Andries Mortier, of is dit door de moeder zo gewild? En zo ja, waarom? En welke (familie)band bestond er tussen Andries Mortier en de moeder? De moeder had bijna zeker een slechte verhouding met de vader; misschien was ze door hem in de steek gelaten en wilde zij later zelf het kind begiftigen met een

erfenis. Dat is voor mij nog een argument om te besluiten dat de vrouw tot een gegoede klasse behoorde.

En dan de familienaam Rape. Vondelingen kregen vaak een familienaam die in verband stond met de plaats, de dag of het tijdstip waarop het kind gevonden was, bijv. Middernacht, Dinsdag, Portael, enz. Andries was gevonden in het struikgewas maar kreeg de naam Rape en niet bijvoorbeeld *van den Struycke*. De naam Rape zou wel van toepassing zijn geweest indien het kind tussen de rapen was gevonden. Of moeten we een verklaring zoeken bij het werkwoord “(op)rapen”, een kind dat dus van het veld was (op)geraapt?

Een klein berichtje van 1764 kan familiekundigen nogal wat hoofdbrekens bezorgen.

Over het verdere leven van Andries Rape weten we (nog) niets.

Jan Luyssaert, Merendree

Bijlagen

Latijnse tekst van de doopakte

2º júonii baptizavi sub conditione filiúm
expositiúm, cújús parentes súnt ignoti, cúi
nomen impositúm est andreae rape, quía
in hortúlo andreae mortier sub his frúticibús
hodie súmmo mané a josepho strobbe ex meij-
gem repertús est: súceprix joanna de winter
húic infanti schedúla quádam affixa erat
hisec verbis flandricis concepta: ick ben geboren
op den eersten júonii i764. ick ben versekert en
niet gedoopt. ick ben erfgenaem van mijn
moeder en niet van mijn vader, en die mij
hier leydt sal daer memorie af houden
ende belieft mij heeten andries

f. húgo Claús pastor in nevel

Nederlandse tekst

De 2de juni heb ik gedoopt onder voorwaarde een zoon te vondeling gelegd, wiens ouders onbekend zijn, aan wie de naam werd gegeven is van Andries Rape, omdat hij in het tuintje van Andries Mortier onder zijn struiken vandaag in de vroege morgen door Joseph Strobbe van Meigem gevonden is. Getuige Joanne De Winter.

Aan dit kind was een zeker briefje bevestigd met deze Vlaamse woorden opgesteld: *ick ben geboren op den eersten junii 1764. ick ben versekert en niet gedoopt. ick ben erfgenaem van mijn moeder en niet van mijn vader, en die mij hier leydt sal daer memorie af houden ende belieft mij heeten andries*

f. Hugo Claus pastoor in Nevele

**Bibliotheek van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele"
Hansbekedorp 35 9850 Merendree**

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk elke eerste zondag van de maand van 10 uur tot 12 uur (niet in juli) en na telefonische afspraak met bibliothecaris Jan Luyssaert (09 371 60 53). De catalogus op onze tijdschriften *Het Land van Nevele* en *Mensen van Toen* kan ook geraadpleegd worden in de Gemeentelijke Bibliotheek van Nevele, Stationsstraat 20, Landegem

Ere-voorzitter

Jan Luyssaert
jan.luyssaert@pandora.be

Voorzitter

André Bollaert
bollaert.andre@telenet.be

Ondervoorzitter

Stefaan De Groote
stefaandegroote@mobistarmail.be
Arnold Strobbe
arnold.strobbe@telenet.be

Secretaris

Patrick Tuytschaever
patrick.tuytschaever@skynet.be

Penningmeester

Eddy Verstraete
eddy_verstraete@skynet.be

Bestuursleden

Irène Buysse
Wim De Clercq
Lieven De Ruyck
Yvonne De Keere
Daniël D'Hooge
Hugo Schaeck
André Stevens
Julien Scherpereel
Luc Van Nevel

Website

www.landvannevele.com

E-mail

info@landvannevele.com